

การพัฒนาอสังหาริมทรัพย์แบบยั่งยืนในประเทศไทย

ในบทที่ผ่านมา เราได้ทราบแล้วว่าในกระบวนการเปลี่ยนแปลงไปสู่การพัฒนาอสังหาริมทรัพย์แบบยั่งยืน รวมทั้งกระบวนการพัฒนาหมู่บ้านจัดสรรซึ่งเป็นตัวอย่างของชุมชนยั่งยืนในประเทศตะวันตกแต่ละประเทศ อันได้แก่สหราชอาณาจักร เนเธอร์แลนด์ และสหรัฐอเมริกา มีทั้งเหตุปัจจัยที่เกื้อหนุนและเป็นอุปสรรคแตกต่างกันไป จากการใช้พุทธธรรมประกอบกับแนวคิด "ส่วนหนึ่งของทั้งหมด" และ "ทุกด้าน/ทุกระดับ" ในทฤษฎีเกลิยวพลวัตรบูรณาการซึ่งครอบคลุมมิติด้านจิตวิญญาณ พฤติกรรม โลกทัศน์กับวัฒนธรรม และระบบสังคมกับสิ่งแวดล้อม ในอธิบายกระบวนการดังกล่าวตั้งแต่ระดับนานาชาติ ระดับประเทศ ระดับชุมชน จนถึงระดับบุคคล ทำให้ยืนยันได้ว่าความยั่งยืนจะเกิดขึ้นได้มิได้มีสาเหตุมาจากปัจจัยใดปัจจัยหนึ่ง แต่มีมิติต่าง ๆ ข้างต้น โดยเฉพาะมิติจิตวิญญาณ ล้วนมีบทบาทอย่างสำคัญ

เนื้อหาในบทนี้เป็นการศึกษากรณีตัวอย่างของประเทศไทยในลักษณะเดียวกับกรณีตัวอย่างของประเทศตะวันตก หากแต่ว่า การยืนยันความสัมพันธ์ระหว่างระดับจิตกับระดับความยั่งยืนจะถูกนำเสนอผ่านกรณีศึกษาหมู่บ้านจัดสรรที่มีความยั่งยืนมาก น้อย ถึงน้อยมากด้วย เพื่อให้ภาพของความสัมพันธ์มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้นว่า จิตที่ไม่วิวัฒนีย่อมก่อให้เกิดอสังหาริมทรัพย์ที่ไม่มีความยั่งยืน หรือหากจะมีก็น้อยมาก และเพื่อยืนยันว่าจิตวิวัฒน์ การเปลี่ยนกระบวนการทัศน์ รวมทั้งการพัฒนาอสังหาริมทรัพย์แบบยั่งยืนในบริบทปัจจุบันได้ปรากฏขึ้นแล้วในประเทศไทย แต่ก่อนที่จะเข้าสู่เนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการเคลื่อนไหวด้านความยั่งยืนโดยตรงนั้น ผู้วิจัยใคร่ขออธิบายลักษณะโดยทั่วไปของประเทศไทย เพื่อชี้ให้เห็นภาพเปรียบเทียบกับประเทศตะวันตกพอสังเขป

ประเทศไทยถือกำเนิดขึ้นในฐานะที่เป็นอาณาจักรสุวรรณภูมิจากการรวมตัวกันของชนเผ่าหลายกลุ่มในช่วงปี พ.ศ. 1800 ซึ่งตรงกับช่วงปลายยุคกลางหรือยุคมืดของยุโรป ขณะนั้นทั้งอาณาจักรอังกฤษและดัตช์ ต่างก็มีความมั่นคงทางวัฒนธรรมและศิลปวิทยาการจากการสะสมความรู้ต่าง ๆ มาตั้งแต่ครั้งอาณาจักรโรมันเรืองอำนาจ จึงทำให้อังกฤษและดัตช์มีความพร้อมที่จะก้าวเข้าสู่ยุคแห่งการฟื้นฟูศิลปวิทยาการ (renaissance) ซึ่งเป็นพื้นฐานของการปฏิวัติสังคมไปสู่สังคมอุตสาหกรรมแบบมีมืลล์ในระยะต่อมา

พื้นที่อาณาจักรสุวรรณภูมิมีลักษณะของสังคมการเกษตรในสภาพภูมิอากาศแบบร้อนชื้น ส่วนมากคนจะใช้ชีวิตอยู่กลางแจ้ง และเมื่อประกอบกับลักษณะ “ในน้ำมีปลา ในนามีข้าว” อุดมสมบูรณ์ คนไทยจึงไม่มีวัฒนธรรมในการอ่านหนังสือ การถ่ายทอดความคิดเป็นไปในลักษณะการสนทนาเป็นส่วนมาก ถึงแม้จะมีน้ำท่วมก็เป็นลักษณะน้ำหลากในบางฤดู ไม่ได้เป็นลักษณะอุทกภัยร้ายแรงดังที่ชาวตะวันตกมักจะประสบ ดังนั้น วิวัฒนาการทางเทคโนโลยีของคนไทยจึงเป็นการสร้างเครื่องมือเครื่องใช้และที่พักอาศัยแบบง่าย ๆ เพียงเพื่อสนองต่อการ “ทำมาหากิน” และความ “อยู่เย็นเป็นสุข” ตามอัตภาพ หรืออย่างมาก็เป็นการสร้างสถาปัตยกรรมและรูปบูชาที่ใหญ่โตเพื่อแสดงความสักการะ “พระพุทธรูป” กับ “เทวเกษตรีย์” ตามความคิดบูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์แบบไทย ๆ ในลักษณะมีมัสยิด หรือความคิดจารีตนิยมในลักษณะมีมัสยิดน้ำเงินเท่านั้น ที่เป็นเช่นนี้ก็เพราะผู้นำแต่ละเผ่าของชนเผ่าใด ซึ่งเป็นชนเผ่าหนึ่งที่ทำให้กำเนิดอาณาจักรสุวรรณภูมิ นับถือพุทธศาสนา แต่กลับนำพุทธศาสนามาใช้เป็นเครื่องมือในการปกครอง เช่น การสร้างวัดเพื่อบรรเทาบาปกรรมที่ได้สังหารเครือญาติของผู้ปกครองเดิม รวมทั้งต่อมาเมื่อมีการสถาปนาการปกครองระบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ ที่เน้นการใช้อำนาจสร้างความเคารพยำเกรง มีการรับอิทธิพลของพุทธศาสนาเข้ามาในหมู่ชนชั้นนำเฉพาะแต่รูปแบบ ทำให้คนไทยหลงลืมคำสอนแบบพุทธที่เน้นการรู้ด้วยตนเอง โดยไม่เชื่อและไม่ยึดถือตามสิ่งต่าง ๆ และบุคคล แต่กลับไปเชื่อคนทรงเจ้าเข้าผีบ้าง เชื่อเจ้านายหรือผู้มีอำนาจบ้าง ผลที่ตามมาก็คือความเป็น “สังคมไร้ปัญญา” อันเป็นรากฐานของระบบอุปถัมภ์ ระบบอาวุโส การยอมรับฐานะ “ไพร่ฟ้าข้าแผ่นดิน” รวมทั้ง การเป็นผู้ตามที่ดีในวิถีชีวิตของคนไทย

อย่างไรก็ดี คนไทยยังมีโลกทัศน์ที่สอดคล้องกับกฎธรรมชาติเป็นพื้นฐาน คือมองว่ากายและจิตคือองค์รวมของชีวิต ทั้งสองนี้มีความสัมพันธ์ต่อกันและกัน อีกทั้งมีอิทธิพลเกื้อหนุนกันอย่างใกล้ชิดจนมิอาจที่จะแยกออกจากกันได้โดยง่าย ดังนั้น ไม่ว่าจะทำการใด ๆ คนไทยจึงคำนึงถึง “ใจ” อยู่เสมอ ดังคำพูดที่ติดปากคนไทยหลายคำ อย่างเช่น “ใจเป็นนาย กายเป็นบ่าว” “ใจเย็น ๆ” “เกรงใจ” “เย็นกายเย็นใจ” “รักษาน้ำใจ” รวมทั้งอาการของ “ใจ” อาทิเช่น “ไม่เป็นไร” และ “ค่อย ๆ พูดค่อย ๆ จา” ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าคนไทยให้ความสำคัญต่อจิตใจของผู้อื่นเป็นอย่างมาก นอกจากนี้ คนไทยยังมองว่าคนเป็นส่วนหนึ่งของธรรมชาติ โลกและสังคมไม่อาจคงอยู่ได้หากขาดความสมดุลตามธรรมชาติ เพราะตระหนักว่า “ถ้าน้ำขึ้นแล้วไม่ลง ชีวิตทุกชีวิตจะอยู่ได้อย่างไร” ส่วนความสัมพันธ์ระหว่างคนกับสิ่งที่อยู่เหนือธรรมชาตินั้น คนไทยก็ให้ความสำคัญไม่น้อย แม้ในบทเพลงสมัยใหม่ยังมีว่า “ตั้งนรกซังหรือสวรรค์แก่ง” หรือ “ฟ้าดินคงกำหนดมา ให้เป็นเวลาของคนอื่น” เป็นต้น โลกทัศน์เหล่านี้บ่งชี้ว่าคนไทยมองคนแต่ละคนเป็นองค์รวมของกายกับจิต มองว่าคนเป็นส่วนหนึ่งของ

ธรรมชาติและสิ่งที่อยู่เหนือธรรมชาติ ฉะนั้นจึงให้ความสำคัญต่อการอยู่ร่วมกันระหว่างคนกับคน และคนกับธรรมชาติซึ่งรวมทั้งโลกและจักรวาลอย่างสมดุล (เกศินี จุฑาวิจิตร, 2545, น.142-153)

ที่กล่าวมานี้ จึงเป็นทั้งลักษณะดีและลักษณะด้อยของสังคมไทยซึ่งมีผลต่อการเคลื่อนไหวด้านความยั่งยืนในเวลาต่อมา

1. บริบทการเคลื่อนไหวด้านความยั่งยืนในระดับประเทศ

ผลการสืบค้นบริบทการเคลื่อนไหวด้านความยั่งยืนในระดับประเทศเป็นดังนี้ (มุสดี ทิพทัส, 2539; มุสดี ทิพทัส และ มานพ พงศทัต, 2526; วิมลสิทธิ์ หรยางกูร และคณะ, 2544; มรกต ลัมตระกูล, ออนไลน์; ยกเว้นที่ระบุเป็นการเฉพาะ)

มนุษย์นั้นเป็นส่วนหนึ่งของธรรมชาติมาแต่ไหนแต่ไร พัฒนาการของสังคมมนุษย์ก็คือพัฒนาการของการบริหารและการจัดการกับทรัพยากรธรรมชาติของมนุษย์ ดังนั้นสิ่งที่เราเรียกว่า "การเมืองการปกครอง" ก็คือกลไกที่มนุษย์ใช้เป็นเครื่องมือในการแก้ปัญหาความขัดแย้งในการบริหารและการจัดการกับทรัพยากรธรรมชาตินั่นเอง มีผู้กล่าวว่า "ความขัดแย้งทางการเมืองคือความขัดแย้งของการแย่งกันจัดการทรัพยากรโดยคนจำนวนน้อยในระดับบน" ฉะนั้น สิ่งแวดล้อมกับการเมืองจึงเป็นเรื่องที่มีความเกี่ยวพันกันอย่างแยกไม่ออก (มูลนิธิโลกสีเขียว, 2535ก, น. 8)

ประเทศไทยมีการใช้กลไกทางการเมืองเข้ามาจัดการปัญหาทรัพยากรตั้งแต่ว่า 700 ปีที่ผ่านมา คือในสมัยพระเจ้ามังรายแห่งอาณาจักรล้านนาได้มีการตรากฎหมายลงโทษผู้ที่แย่งชิงกันใช้น้ำในการทำนาข้าว ดังที่ปรากฏในตำรา "มังรายศาสตร์" หรือในพระราชบัญญัติลักษณะการปกครองท้องที่ ซึ่งเริ่มใช้มาตั้งแต่ พ.ศ.2457 (ค.ศ.1914) ก็มีการระบุเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่นต่าง ๆ ที่เก่านั้น ยังมีประกาศพระบรมราชโองการว่าด้วยภาษีอากรไม้สักและไม่กระยาเลย จุลศักราช 1236 (พ.ศ.2417) พระราชบัญญัติไม้ซุงฯ ร.ศ.115 พระราชบัญญัติประกาศการรักษาป่าไม้ ร.ศ.116 (พ.ศ.2440) พระราชบัญญัติป้องกันการลักลอบตัดไม้ ร.ศ.117 (พ.ศ.2441) และพระราชบัญญัติรักษาป่า พ.ศ. 2456 ซึ่งภายหลังถูกยกเลิกทั้งหมดและถูกทดแทนด้วยพระราชบัญญัติป่าไม้ พ.ศ.2484 ที่ใช้เป็นแม่บทของกฎระเบียบเกี่ยวกับป่าไม้ของทางราชการเรื่อยมา "โดยทั้งหมดเป็นไปเพื่อการหาประโยชน์จากป่าไม้เป็นสำคัญ" (มูลนิธิโลกสีเขียว, 2535ก, น. 9-10) หรืออีกนัยหนึ่งก็คือเพื่อการสนองต่อความทะยานอยากที่จะ "พลิกแผ่นดิน

ให้เป็นฝรั่ง" (คึกฤทธิ์ ปราโมช อ้างถึงใน นิจ หิรัญชีระนันท์, 2537, น.11) หรือการสร้างความจริงทางวัตถุอย่างรวดเร็วตามคตินิยมของชนชั้นสูงในเวลานั้นนั่นเอง

ท่านพุทธทาสเป็นคนไทยคนแรก ๆ ที่ได้เล็งเห็นถึงหายนะที่จะเกิดขึ้นจากการกระทำดังกล่าว และลงมือปฏิบัติสังคมอย่างจริงจังโดยการสร้างสวนโมกขพลารามเมื่อปี 2475 ให้เป็นฐานที่ตั้งแห่งการเผยแผ่ภุมมชาติ "เพื่อนำชีวิตอันประเสริฐมาปรากฏแก่ชนร่วมสมัยให้จงได้" (อรศรี งามวิทย์พงศ์, 2535) คำสอนของท่านมุ่งเน้นที่จะเปลี่ยน "สังคมไร้ปัญญา" ให้เป็น "สังคมแห่งปัญญา" ซึ่งได้กลายเป็นรากฐานทางความคิด หรือ "กระบวนทัศน์ใหม่" อันมั่นคงของแนวร่วมการเคลื่อนไหวทางสังคมและสิ่งแวดล้อมไทยในยุคต่อมา บุคคลชั้นนำของประเทศที่นำเอาหลักธรรมมาประยุกต์สำหรับการบริหารประเทศในช่วงเวลาหลังจากนั้นไม่นานก็มีอาจารย์ปรีดี พนมยงค์ กับอาจารย์ป๋วย อึ๊งภากรณ์ เป็นอาทิ (ปรีชา เปี่ยมพงศ์สานต์, 2531)

ขณะนั้น เป็นจุดเปลี่ยนที่สำคัญของสภาพพื้นที่กรุงเทพฯ เพราะตั้งแต่ช่วงหลังปี 2496 (ค.ศ.1953) การพัฒนาเมืองให้เข้าสู่ความทันสมัยได้เน้นการถมคลองและสร้างถนนเข้ามาแทนที่ (สมพงศ์ พรหมสะอาด, 2544, น. 17) แต่เนื่องจากการขาดการวางแผนอย่างรอบคอบ จึงส่งผลให้การขยายตัวของกรุงเทพฯ เป็นไปอย่างไร้ระเบียบและก่อให้เกิดปัญหานานับประการ "โดยเฉพาะอย่างยิ่งการทำลายพื้นที่เกษตรกรรมหรือพื้นที่สีเขียว (green area) ที่กระจายตัวรอบล้อมบริเวณพื้นที่ของเมือง" การจัดทำผังเมืองเพื่อควบคุมปัญหาดังกล่าวจึงเกิดขึ้นเป็นครั้งแรก เรียกว่า "ผังเมืองนครหลวง" (Greater Bangkok Plan 2533) อันเป็นแผนผังโครงการ 30 ปี นับตั้งแต่ปี 2504-2533 ซึ่งถูกนำเสนอต่อกระทรวงมหาดไทยเมื่อปี 2503 แต่แผนดังกล่าวกลับได้รับความสนใจจากรัฐบาลน้อยมาก (โสภารัตน์ จารุสมบัติ, 2542, น. 1-1, 2-10)

ในช่วงเดียวกัน การนำลักษณะสถาปัตยกรรมตะวันตกมาใช้อย่างผิดฝาผิดตัวกับภูมิอากาศร้อนชื้นของบ้านเราซึ่งเริ่มมาตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5 ก็ได้รับความนิยมเพิ่มขึ้นตามลำดับ สถาปนิก "กระแสหลัก" จึงได้ออกแบบบ้านพักอาศัยของบรรดาข้าราชการและพ่อค้าที่มีฐานะดีด้วยการตกแต่งประดับประดาส่วนต่าง ๆ ของบ้านโดยไม่คำนึงประโยชน์ใช้สอย และออกแบบผังให้มีสนามหญ้าใหญ่อยู่ด้านหน้าซึ่งมีถนนวงกลมล้อมรอบเป็นเส้นทางเข้าไปสู่มุขหน้าบ้าน ประกอบกับการปลูกต้นไม้เป็นระเบียบโดยอาศัยรูปแบบเรขาคณิตและการตกแต่งตามแบบต่างประเทศ เพื่อเน้นให้บ้านสามารถ "เป็นเครื่องแสดงฐานะ" ของเจ้าของได้อย่างชัดเจน อันเป็นการปฏิเสธความความสัมพันธ์ระหว่างคนกับธรรมชาติอย่างสิ้นเชิง ถึงกระนั้น ก็ยังมีสถาปนิกอย่างแสงอรุณ รัตกลีกร และ วทีญญ ญ ถกลาง ที่มีกระบวนทัศน์บูรณาการ ทั้งสองท่านเคารพธรรมชาติยึดถือธรรมชาติเป็นแม่แบบ และใช้ธรรมชาติเข้ามาช่วยสร้างความอยู่เย็นเป็นสุขให้แก่ผู้อยู่อาศัย

ขณะที่หม่อมเจ้าไฉนยากร วรวรณ ก็ได้ทรงทดลองใช้ดินเหนียวผสมพางกับซีเมนต์มาเป็นผนังในเนื้อที่ระหว่างโครงไม้ด้วยทรงต้องการประยุกต์วัสดุในพื้นที่ (มุสดี ทิพทัส, 2539, น.187,225) ทั้งสามท่านจึงเป็นตัวแทนของกลุ่มสถาปนิกกลุ่มเล็ก ๆ ที่บุกเบิกสถาปัตยกรรมแบบรักษานิเวศในบริบทที่ความทันสมัยกำลังคืบคลานเข้าครอบงำสังคมไทย

หลังจากที่ท่านทั้งสามเริ่มผลิตผลงานเชิงรักษานิเวศ คือในปี 2502 จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ นายกรัฐมนตรี ได้ไปตรวจราชการทางภาคเหนือและเห็นว่าผืนป่าบริเวณเขาใหญ่มีสภาพธรรมชาติอันสมบูรณ์ ท่านจึงได้บัญชาให้กระทรวงมหาดไทยกับกระทรวงเกษตรประสานงานกันจัดตั้งระบบอุทยานแห่งชาติขึ้น มีนิคมไพรสุมาคม โดยนายแพทย์ บุญส่ง เลขะกุล เป็นผู้มีส่วนช่วยผลักดันให้มีการออกพระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติขึ้น และต่อมาในปี 2505 ก็มีประกาศให้อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่เป็นอุทยานแห่งชาติเป็นแห่งแรกของประเทศไทย พร้อมทั้งอุทยานแห่งชาติอื่น ๆ อีก 14 แห่ง (มูลนิธิพิทักษ์อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่, ออนไลน์)

การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในช่วงนี้ยังมิได้เกิดจากการเปลี่ยนกระบวนทัศน์จากอัตตานิยมเป็นนิเวศนิยม หรือกระบวนทัศน์รักษานิเวศ (eco-centric) แต่อย่างใด เพราะในปี 2504 (ค.ศ. 1961) จอมพลสฤษดิ์ กลับนำเอาแนวคิด "การพัฒนา" ที่อยู่ภายใต้กระบวนทัศน์อัตตาของสหรัฐอเมริกามาบริหารประเทศอย่างจริงจัง ด้วยการประกาศใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจสังคมแห่งชาติฉบับที่ 1 เพื่อนำพาประเทศไปสู่ "ความทันสมัย" และ "ความเจริญทางเศรษฐกิจ" อย่างรวดเร็ว โดยไม่พิจารณาให้รอบคอบว่าสังคมซึ่งมีฐานความคิดแบบไร้ปัญญาของเรายังไม่มีความพร้อมอย่างแท้จริง สิ่งที่มาตามก็คือการโฆษณาอุดมการณ์ใหม่ที่จะผลักดันคนไทยให้เข้าสู่การผลิตเชิงพาณิชย์อย่างเต็มที่ และสร้างจุดมุ่งหมายของชีวิตให้เป็นการสะสมเงินแทนความสุขด้านอื่น ๆ เพราะถือว่าความสุขคือการมีเงิน เช่นคติที่ว่า "งานคือเงิน เงินคืองาน บันดาลสุข" ดังนั้นลัทธิบริโภคนิยม อัตตานิยม จึงยิ่งระบาดในสังคมไทยหนักขึ้น ขณะที่เกียรติยศและคุณค่าของชีวิตถูกย่นย่อให้เหลือเพียงการบริโภคสินค้าทันสมัย และราคาแพง

ตั้งแต่ปี 2503 สถาปนิกนักวิชาการอย่าง อัน นิมมานเหมินท์ และประสม รังสิโรจน์ ต้องออกมาท้วงติงให้สถาปนิกออกแบบโดยคำนึงถึงความเหมาะสมที่แท้จริงของเมืองไทยบ้าง และในปีต่อมา แสงอรุณ รัตกสิกรยังเสนอแนวคิดก้าวหน้าถึงขนาดให้นำหลักการทางพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ อีกทั้งท่านพุทธทาสก็ออกมาชี้ไว้เมื่อปี 2505 ด้วยว่า "งานคือเงิน เงินคืองาน" จะสร้าง "นรกทั้งเป็น" ให้กับสังคมไทยได้ (พุทธทาสภิกขุ, 2548, น.363) แต่การท้วงติงและคำแนะนำทั้งหลายมีอาจหยุดยั้งความเขี้ยวกรากของกระแสแห่งอัตตาหลงได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การเริ่มใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจที่ทำให้เกิดการพัฒนาล้างล้างวัฒนธรรมไทยในเชิงธุรกิจ กลับเร่ง

ให้อัตราการแพร่หลายของสถาปัตยกรรมซึ่งไม่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมเติบโตขึ้นอย่างก้าวกระโดด เห็นได้จากความนิยมในการสร้างบ้านขนาดใหญ่โตเพื่อให้เป็นเครื่องเสริมฐานะของชนชั้น "ผู้ดี" ส่วนผู้ที่มีรายได้ปานกลางและค่อนข้างต่ำอาจสามารถหาบ้านขนาดเล็กที่มีเนื้อที่ใช้สอยตามสมควร แต่สำหรับผู้ที่ยากจนก็ยังคงอยู่ในเพิงพักหรือเช่าบ้านอยู่ร่วมกันหลายครอบครัว เกิดเป็นชุมชนแออัดมากมายหลายแห่ง อันเป็นลักษณะการแยกส่วนในสังคมที่เห็นได้อย่างชัดเจน

แผนพัฒนาฯ ยังได้เปิดช่องให้กระแส "การปฏิวัติเขียว" ไหลเข้าสู่สังคมชนบท ผลที่เกิดขึ้นคือการปลูกพืชแบบอิงอาศัยธรรมชาติถูกแทนที่ด้วยการปลูกพืชแบบสมัยใหม่ ที่เน้นการใช้เครื่องจักร สารเคมี และเมล็ดพันธุ์ที่ให้ผลผลิตสูง เมื่อประกอบกับการเร่งสร้างอาคารบ้านเรือนอย่างที่มีได้คำนึงถึงกลวิธีที่จะสามารถช่วยให้ประหยัดทรัพยากรธรรมชาติ ดังเช่นแนวคิดระบบประสานทางพิกัด (modular system) ของเรือศักดิ์ กันตะบุตรในปี 2504 และแนวคิดการเลือกใช้วัสดุของหม่อมเจ้าโศภณิยาภรณ์ วรวรณในปี 2506 ดังนั้น สิ่งที่ปรากฏชัดเจนคือการสูญเสียพื้นที่ป่าไปกับการเกษตรและการก่อสร้างจำนวนมหาศาล แต่ก็ยังดีที่รัฐบาลจอมพลถนอม กิตติขจร เห็นความสำคัญของการรักษาป่าไม้และตระหนักว่าป่าได้ถูกบุกรุกทำลายไปเป็นจำนวนมาก จึงมีการประกาศใช้พระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติฉบับแรกในปี 2507 (ค.ศ.1964)

ประเทศไทยมีการประดิษฐ์เครื่องทำน้ำร้อนด้วยแสงอาทิตย์เป็นผลสำเร็จเมื่อปี 2509 โดยพงศ์ศักดิ์ วรสุนทรโรสถ แห่งสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี จากนั้นก็ได้สร้างเครื่องมือต้นแบบสำหรับกลั่นน้ำด้วยแสงอาทิตย์ แต่เนื่องจากการนำเทคโนโลยีแสงอาทิตย์มาใช้ประโยชน์ในขณะนั้นมีราคาแพงมากเมื่อเปรียบเทียบกับน้ำมันและก๊าซธรรมชาติ ดังนั้น ความพยายามในการพัฒนาพลังงานจากแสงอาทิตย์มาใช้ประโยชน์จึงไม่ได้รับความสนใจเท่าที่ควร

ในวงการสถาปัตยกรรมขณะนั้น สถาปนิกบางส่วนยังคงยึดถือการออกแบบที่มีการกันแดดฝนด้วยการยื่นชายคามากและการใช้แผงกันแดด แต่สถาปนิกส่วนมากกลับได้รับอิทธิพลจากรูปแบบในนิตยสารต่างประเทศมาเป็นแนวทาง เพื่อสนองความต้องการความแปลกใหม่ไม่เหมือนใคร ประกอบกับเมื่อมีอุปกรณ์อำนวยความสะดวกมากมาย บ้านจึงมีแบบคล้ายบ้านในเมืองหนาวเพราะสามารถติดตั้งเครื่องปรับอากาศแทนการใช้ลมธรรมชาติที่บรรพบุรุษเคยใช้ได้อย่างดีมาแล้วในอดีต ซึ่งทำให้การจัดวางห้องไม่ต้องคำนึงถึงทิศทางลมมากนัก และจำนวนช่องลมช่องแสงก็มีน้อยลง เพราะมีการให้แสงสว่างภายในด้วยแสงไฟฟ้า ตรึงใจ บุรณสมภพ ศิษย์ของแสงอรุณ รัตกลีกร เป็นสถาปนิกคนแรกที่ลุกขึ้นมาชี้ให้เห็นถึงปัญหาของการออกแบบในลักษณะดังกล่าวอย่างจริงจัง และยังเสนอทางออกไว้ในผลงานวิจัยเรื่อง "การออกแบบที่บังแดดโดยใช้ Sun Angle Calculator" เมื่อปี 2512 (ค.ศ.1969) และ "การออกแบบสถาปัตยกรรมเมืองร้อนในประเทศไทย" เมื่อปี 2514 อันเป็น

เวลาเดียวกับที่ความเคลื่อนไหวทางสิ่งแวดล้อม ซึ่งรวมถึงการออกแบบสถาปัตยกรรมที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมกำลังได้รับความสนใจเป็นอย่างมากในประเทศสหรัฐอเมริกาและยุโรป ถึงขั้นที่มีการเริ่มเตรียมการจัด "การประชุมสหประชาชาติว่าด้วยเรื่องสภาพแวดล้อมของมนุษย์" ที่กรุงสต็อกโฮล์มล่วงหน้าถึง 2 ปี เพราะการประชุมจริงจะมีขึ้นในปี 2515 (ค.ศ.1972)

แต่ด้วยเหตุที่ความตื่นตัวในเรื่องปัญหาสิ่งแวดล้อมของคนไทยยังมีน้อยมาก ซึ่งตรงกันข้ามกับความตื่นตัวที่จะสร้างความเจริญทางวัตถุและการบริโภคตามอย่างวัฒนธรรมตะวันตก ดังนั้น การเติบโตทางเศรษฐกิจจึงเป็นไปในอัตราสูงสมดังความตั้งใจของภาครัฐ ในขณะที่การขยายตัวของปัญหาความเสื่อมโทรมของสิ่งแวดล้อมและการเพิ่มขึ้นของมลภาวะก็เป็นไปในอัตราสูงด้วยเป็นเงาตามตัว กรณีตัวอย่าง อาทิ เรือน้ำมันล่มในอ่าวไทยและแม่น้ำแม่กลองเน่า เป็นต้น ได้ไปกระตุ้นให้มีการพูดถึงปัญหาดังกล่าวในสังคมมากขึ้น โดยเฉพาะในกลุ่มกิจกรรมนักศึกษาที่ได้เริ่มก่อตัวขึ้นเคลื่อนไหวหลายรูปแบบ ทั้งในด้านการเมืองและด้านสิ่งแวดล้อม "ในยุคมืดทางการเมืองก่อนเหตุการณ์ 14 ตุลาที่ยิ่งใหญ่" ก็ได้มีชมรมอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเกิดขึ้นในหลายสถาบัน ซึ่งต่อมาได้กลายเป็นกลุ่มที่เผชิญกับอำนาจรัฐ เพราะไปเปิดโปงว่ากลุ่มผู้มีอำนาจใช้เฮลิคอปเตอร์ขนส่งศพพรรคพวก และเหล่าดาราไปหาความสำราญด้วยการล่าสัตว์ที่ทุ่งใหญ่นเรศวร เหตุการณ์นี้นอกจากจะเป็นส่วนหนึ่งของชนวนที่ก่อให้เกิดกรณี 14 ตุลาแล้ว (มูลนิธิโลกสีเขียว, 2535ช, น. 15) ยังเป็นส่วนหนึ่งที่กระตุ้นให้มหาวิทยาลัยมหิดลได้ตระหนักถึงความสำคัญด้านการศึกษา วิจัย และการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จึงได้จัดตั้งโครงการศึกษาและวิจัยสิ่งแวดล้อมขึ้น เมื่อวันที่ 26 กันยายน 2516 โดยมี ดร.นาท ดันตวิรุฬห์เป็นผู้อำนวยการโครงการ ซึ่งต่อมาโครงการฯ ได้พัฒนาเป็นคณะสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรศาสตร์ในปี 2526

ดร. นาท มีบทบาทสำคัญในขบวนการสิ่งแวดล้อมของไทยเป็นอย่างมาก ส่วนหนึ่งที่ท่านฝากเอาไว้คือ "สารสิ่งแวดล้อม" ที่ตีพิมพ์บทความทางวิชาการเกี่ยวกับความเคลื่อนไหวทางสิ่งแวดล้อมทั้งในระดับโลกและระดับท้องถิ่น ซึ่งแฝงด้วยแนวคิดแบบองค์รวมและพุทธธรรมเผยแพร่ในนามของชมรมศึกษาวิจัยสิ่งแวดล้อมตั้งแต่ปี 2517 ถึง 2527 แต่ที่สำคัญกว่านั้นคือท่านมีส่วนสำคัญเป็นอย่างมากในการสร้างร่วมมือระหว่างนักวิชาการ นักศึกษา สมาคม ชมรมต่าง ๆ ในมหาวิทยาลัย เพื่อผลักดันให้พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติมีผลบังคับใช้ได้เป็นครั้งแรกในวันที่ 2 มกราคม 2518 (หลังจากที่ พ.ร.บ. ฉบับเดียวกันของประเทศสหรัฐอเมริกาประกาศใช้ได้ 5 ปีพอดี) "จึงถือได้ว่าเป็นของขวัญปีใหม่อันมีค่ายิ่งจากสภานิติบัญญัติแห่งชาติ แต่ขบวนการสิ่งแวดล้อมในประเทศไทย" (นาท ดันตวิรุฬห์, 2518, น.17) ในปีเดียวกันยังมีการประกาศใช้ พระราชบัญญัติการผังเมือง พ.ศ.2518 แทนพระราชบัญญัติการผังเมืองและผัง

ชนบท พ.ศ.2495 แต่ทั้งพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมฯ และพระราชบัญญัติการผังเมืองไม่ได้ก่อให้เกิดผลในทางปฏิบัติ ด้วยสาเหตุหลักคือภาคการเมืองยังไม่ให้ความสำคัญต่อปัญหาสิ่งแวดล้อม อันนำไปสู่การขาดมาตรการและวิธีการปฏิบัติที่ชัดเจน ตลอดจนการขาดระบบและกลไกการบริหารที่เหมาะสม

ย้อนหลังไปในเดือนตุลาคม 2516 (ค.ศ.1973) อันเป็นเดือนแห่งวันมหาวิปโยคของไทย ประเทศผู้ผลิตน้ำมันในตะวันออกกลาง หรือกลุ่มโอเปค สามารถยึดอำนาจการควบคุมการผลิตและจำหน่ายน้ำมันดิบจากบริษัทค้าน้ำมันในหลาย ๆ ประเทศได้สำเร็จ ซึ่งก่อให้เกิดการใช้อำนาจทางการเมืองในการตัดสินใจเรื่องราคาและน้ำมันดิบที่จะส่งออก อีกทั้งส่งผลให้ราคาน้ำมันดิบในตลาดโลกเพิ่มสูงขึ้นอย่างรวดเร็ว และต่อเนื่องมาจนถึงปี พ.ศ. 2524 เช่นเดียวกับประเทศอื่นทั่วโลก ประเทศไทยก็เริ่มเรียนรู้ที่จะใช้พลังงานอย่างประหยัด รัฐบาลที่นำโดยนายสัญญา ธรรมศักดิ์ เริ่มต้นด้วยการออกพระราชกำหนดแก้ไขและป้องกันสภาวะการขาดแคลนน้ำมันเชื้อเพลิง พ.ศ. 2516 ซึ่งให้อำนาจนายกรัฐมนตรีในการออกมาตรการต่าง ๆ เพื่อลดการใช้พลังงาน แต่ก็ยังเป็นเพียงมาตรการชั่วคราวเท่านั้น จึงไม่น่าแปลกใจที่การวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยียั่งยืน รวมทั้งความตื่นตัวของประชาชนที่จะอนุรักษ์พลังงาน แทบจะไม่มีเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นเลย หรือหากจะเรียกว่าความคืบหน้าได้บ้างก็คือ การเริ่มศึกษาและพัฒนากังหันลมแบบต่าง ๆ เพื่อใช้ในการผลิตไฟฟ้าโดยสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรีในปี 2518 รวมทั้งการพัฒนาติดตั้งกังหันลมเพื่อผลิตไฟฟ้าที่แหลมพรหมเทพ จังหวัดภูเก็ต รวม 4 ชุด โดยการไฟฟ้าฝ่ายผลิต ส่วนในวงการศึกษาการด้านสถาปัตยกรรมมีงานวิจัยเกิดขึ้นหลังจากเกิดวิกฤตพลังงานถึง 4 ปี เริ่มด้วยการศึกษาภาพรวมของแนวทางการประหยัดพลังงานของประเสริฐ รัตนพงษ์เจริญ ในปี 2520 ต่อมาในช่วงปี 2523-2525 ก็ได้มีผลงานเกี่ยวกับการลดความร้อนเข้าสู่อาคารด้วยวิธีธรรมชาติปรากฏอีกเพียง 3 ชิ้น จึงน่าจะกล่าวได้ว่า วิกฤตพลังงานมีผลกระทบต่อการสถาปัตยกรรมน้อยมาก

ก่อนหน้านั้น ในโอกาสที่ประเทศไทยใช้แผนพัฒนาฯ มาครบ 15 ปี นางพวง สุขวณิช (2519, น.51-54) ได้บันทึกไว้ว่า

กรุงเทพมีถนน แต่ถนนทุกสายเป็นอัมพาต ถึงหน้าฝนเจ็ไปด้วยน้ำ หน้าร้อนกร รุงรังด้วยกองขยะมูลฝอยจากความมั่งง่ายของคน เคลื่อนกลาดด้วยแรงลม และชีวิตบนท้องถนนที่ต่างระอุด้วยอารมณ์...คลองทุกสายก็ปรับตัวเองไปสู่ทิศทางใหม่ โดยไม่มีวันจะหันไปทางเก่าอีก สีดำคล้ำขุ่นคลั้ก ประกาศถึงความเน่าเหม็น... แม่น้ำเจ้าพระยาเป็นเส้นเลือดใหญ่สำหรับการดำรงชีพ แต่เมื่อถึงวันนี้...จากการวิเคราะห์ของผู้เชี่ยวชาญองค์การอนามัยโลกพบว่า สภาพแม่น้ำเจ้าพระยาไม่

สามารถจะรับความสกปรกเน่าเสียได้...กรุงเทพฯมีโรงงานอยู่แทบทุกทิศในบริเวณที่มีชุมชนอาศัย...กระจายไปตามทิศทางการที่ตนต้องการ...ไม่มีใครเลยในวงรัฐบาลที่จะตระหนักและเข้าใจถึงความสำคัญของสิ่งนี้

ถึงแม้จะมีปัญหาขนาดหนักเช่นนั้น ความเคลื่อนไหวทางสิ่งแวดล้อมก็ยังคงมีอยู่น้อยนิด ดังเช่นที่วารสารโลกสีเขียวฉบับปลายปี 2535 ระบุว่า "จากสถิติที่มีการรวบรวมเป็นครั้งแรกปี 2526 ของโครงการอาสาสมัครเพื่อสังคม ระบุเอ็นจีโอ 113 องค์การ ไม่มีกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อมเลย" หรือที่ในทำเนียบองค์กรและหน่วยงานทางด้านสิ่งแวดล้อมซึ่งตีพิมพ์ในปี 2537 ปรากฏว่ามีเอ็นจีโอด้านสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นเป็นรุ่นแรก ๆ และเป็นที่ยุ้จักจนถึงปัจจุบัน ได้แก่ มูลนิธิคุ้มครองสัตว์ป่าและพรรณพืชแห่งประเทศไทย กับชมรมนักนิยมนธรรมชาติ ซึ่งก่อตั้งในปี 2526 ในปีต่อมาคือเกือบ 10 ปีหลังจากที่นางพองฯ สุขวนิชได้บันทึกสภาพอันย่ำแย่ของกรุงเทพฯ เอาไว้ ถึงจะเกิดชมรมสร้างสรรค์ไทย เจ้าของโครงการตาวิเศษ ซึ่งเป็นโครงการที่สนับสนุนจิตสำนึกสิ่งแวดล้อมของชาวกรุงได้เป็นอย่างมาก ทางภาคใต้ก็มีเอ็นจีโอด้านสิ่งแวดล้อมซึ่งสร้างคุณูปการให้กับพื้นที่ชายฝั่งเป็นอย่างมาก ได้แก่สมาคมหยาดฝน ก่อตั้งในปี 2528 เป็นปีเดียวกับที่ตรึงใจ บุณสมภพ ผลิตผลงานวิจัยชื่อ "การจัดการพลังงานในอาคาร" อันเป็นผลงานด้านการประหยัดพลังงานชิ้นแรกหลังจากที่ผลงานด้านสถาปัตยกรรมที่ประหยัดพลังงานขาดหายไปถึง 3 ปี

องค์กรวิชาชีพอย่างสมาคมสถาปนิกสยามเพิ่งจะตื่นขึ้นมามากับปัญหาพลังงานในปี 2529 หลังจากที "ยุคน้ำมันแพง" เกิดขึ้นมาแล้วถึง 13 ปี ด้วยการจัดการประชุมสถาปนิก 29 ว่าด้วยเรื่อง "การประหยัดพลังงานในอาคารและเมือง" พร้อมทั้งตีพิมพ์ผลงานการออกแบบอาคารประหยัดพลังงานของบริษัท นนท์ตรึงใจ สถาปนิก-นักวางผัง จำกัด ซึ่งก่อสร้าง ณ สถาบันเทคโนโลยีแห่งเอเชีย และตีพิมพ์ผลงานการพัฒนาสังหาริมทรัพย์ที่เคารพต่อวัฒนธรรมไทยและสภาพแวดล้อมของที่ตั้งเป็นอย่างมาก อันอาจนับได้ว่าเป็นลักษณะของการพัฒนาสังหาริมทรัพย์แบบยั่งยืนโครงการแรก ๆ ของประเทศในยุคที่สังคมไทยกำลังก้าวสู่ความทันสมัยอย่างเต็มที่ ซึ่งโครงการนั้นก็คือ "บ้านกรองใจ" ออกแบบโดยบริษัท แพลน อาคิเต็ค จำกัด (สมาคมสถาปนิกสยาม, 2529, น. 48) ต่อมาสมาคมฯ ก็ได้มอบรางวัลผลงานสถาปัตยกรรมที่สมควรเผยแพร่อย่างยิ่งให้กับโครงการนี้เมื่อปี 2530 และยังจัดพิมพ์คู่มือการใช้ฉนวนในงานสถาปัตยกรรมขึ้นมาด้วย

อนึ่ง ถึงแม้จะไม่ได้มีอิทธิพลต่อความคิดของทางสมาคมฯ แต่ผู้วิจัยใคร่ขอเน้นว่า ในปี 2530 นั้นเองที่รายงานเรื่อง "อนาคตร่วมกัน" กับ "กระบวนทัศน์การพัฒนาที่ยั่งยืน" ได้ปรากฏสู่การรับรู้ของชาวโลก ซึ่งนับว่าเป็นก้าวอย่างที่สำคัญในการปกป้องรักษาโลกเป็นอย่างมาก

สำหรับเมืองไทยก็มีความก้าวหน้าในเรื่องนี้ไปพอสมควร กล่าวคือ แนวทางของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 6 (2529-2533) เกี่ยวกับการบริหารจัดการทรัพยากรเริ่มมีลักษณะจริงจังมากขึ้น เนื่องจากมีการสำรวจพบว่าประเทศไทยกำลังก้าวเข้าสู่สภาวะขาดแคลนทรัพยากรธรรมชาติ ดังนั้น จึงมีข้อเสนอแนะว่ารัฐบาลควรให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายทุกระดับ ตลอดจนการกระจายการบริหารทรัพยากรธรรมชาติมากขึ้น ผลที่ตามมาก็คือ ในปี 2532 รัฐบาลที่นำโดยพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ ได้ประกาศให้เป็น "ปีพิทักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม" เพื่อกระตุ้นให้เกิดความร่วมมือกันในการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมอย่างจริงจังมากขึ้น ระหว่างภาครัฐ ภาคธุรกิจเอกชน และภาคประชาชน ครั้นมาถึงปี 2533 นักวิชาการกลุ่มหนึ่งได้ริเริ่มการจัดสัมมนา ซึ่งมีการรวบรวมและรายงานสถานการณ์สิ่งแวดล้อมของประเทศขึ้น ในวันที่ 20-21 มกราคม 2533 โดยใช้ชื่อว่า "การสัมมนา เรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของประเทศไทย" หรือเรียกย่อ ๆ ว่า "สิ่งแวดล้อม' 33" เพื่อเป็นการตอบสนองต่อวัตถุประสงค์ของรัฐบาลและเป็นการส่งท้ายปีพิทักษ์ทรัพยากรฯ ในการนี้ นิจุ นิยุธีระนันท์ สถาปนิกอาวุโสได้ร่วมอยู่ในกลุ่มรองประธานคณะดำเนินงานหลักด้วย ขณะนั้นเริ่มมีการพูดถึงแนวคิด "การพัฒนาที่ยั่งยืน" กันบ้างแล้ว ดังปรากฏบทความของประเวศ วะสี ดีพิมพ์ในวารสารสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ ในเดือนกรกฎาคม ต่อมาในวันที่ 1 กันยายน 2533 ก็ได้เกิดเหตุการณ์สำคัญอีกครั้งหนึ่ง กล่าวคือ สืบ นาคะเสถียร หัวหน้าเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยขาแข้ง ได้กระทำอัตวินิบาตกรรม ด้วยเพราะความอดอัดคับข้องใจที่มีอำนาจของรัฐมิสนใจใยดีที่จะช่วยเขาปกป้องป่าห้วยขาแข้ง การจากไปของสืบ ได้ส่งผลกระทบต่อผู้คนที่รักธรรมชาติ และแสวงหาความเป็นธรรมในสังคม กับทั้งเป็นที่มาของการก่อตั้งมูลนิธิสืบ นาคะเสถียรหลังวันพระราชทานเพลิงศพ 10 วันคือวันที่ 18 กันยายน 2533

แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 7 (2534- 2538) มีการกำหนดเป้าหมายและแนวทางการปฏิบัติเกี่ยวกับการพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างเป็นรูปธรรม อีกทั้งมีการระบุให้ประเทศพัฒนาไปตามแนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืน ด้วยการพัฒนาสิ่งแวดล้อมควบคู่ไปกับการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ อย่างไรก็ดี ปรีชา เปี่ยมพงศ์สานต์ (2536, น. 28) ได้วิจารณ์แผนฯ 7 ว่า

เรื่องการพัฒนาแบบยั่งยืนก็กลายเป็นแฟชั่นไปแล้ว แต่สิ่งหนึ่งที่คนไม่พูดก็คือต้องมีเงื่อนไขมีหลักอะไรบ้าง...เงื่อนไขก็คือต้องมีการปรับเปลี่ยนยุทธศาสตร์การพัฒนาใหม่หมด แต่ปรากฏแผน 7 ก็ยังเหมือนเดิมคือเน้นการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ... เพราะฉะนั้นเงื่อนไขที่จะก่อให้เกิดความยั่งยืนไม่มี สุดท้ายแล้วกฎเกณฑ์ทางธุรกิจและเศรษฐกิจยังคงเป็นตัวกำหนดต่อไป เพื่อเน้นการแสวงหากำไร

ดังนั้น จึงไม่แปลกใจเลยที่กระแสการตื่นตัวของจิตสำนึกสิ่งแวดล้อม ซึ่งปรากฏผ่านการลดการใช้โคมในเทศกาลลอยกระทงได้กว่า 90% (นริศรา จักรพงษ์, 2535, บทนำ) จะเป็นเพียงกระแสเล็ก ๆ ที่พยายามสร้างตัวขึ้นท่ามกลางกระแสอันเชี่ยวกลากของกิเลสในช่วงเศรษฐกิจฟองสบู่ และไม่แปลกใจเลยที่ในช่วงต้นปี 2534 กลุ่มผู้จัดงาน "สิ่งแวดล้อม '33" จะเห็นว่าข้อเรียกร้องที่นำเสนอรัฐบาลไว้ไม่ปรากฏความคืบหน้า จึงเห็นพ้องต้องกันว่าจะต้องจัดงาน "สิ่งแวดล้อม '34" ด้วยวัตถุประสงค์เช่นเดิม แต่เพิ่มบทบาทของเอ็นจีโอให้ชัดเจนขึ้น ในเรื่องของการมีจุดยืนที่จะผลักดันให้มีการแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมที่มีอยู่อย่างต่อเนื่องและจริงจัง

อาจกล่าวได้ว่า ปี 2535 (ค.ศ.1992) เป็นจุดเริ่มต้นของยุคแห่งการพัฒนาที่ยั่งยืนของไทย ส่วนหนึ่งก็เพราะมีการประชุมสุดยอดของโลกที่ริโอ (Rio-Earth Summit) ประเทศบราซิล อีกส่วนหนึ่งก็เพราะมีการบังคับใช้พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติในเวลาใกล้เคียงกัน โดยสาระสำคัญของ พ.ร.บ. ส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมฯ มีผลต่อการพัฒนาสังหาริมทรัพย์ก็คือ เจ้าของโครงการประเภทโครงการจัดสรรที่ดิน และการก่อสร้างโรงแรม อาคารชุด และอาคารขนาดใหญ่ เป็นต้น จะต้องจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม (EIA) เสนอขออนุมัติไปยังสำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อมก่อนที่จะดำเนินโครงการ ทั้งสองเหตุการณ์นี้มีส่วนกระตุ้นให้เกิดความตื่นตัวในหน่วยงานของรัฐ ภาคธุรกิจเอกชน ภาคประชาชน เอ็นจีโอ และนักวิชาการที่เกี่ยวข้องอย่างขนานใหญ่ ในปลายปีนั้น (31 ตุลาคม และ 1 พฤศจิกายน) ก็ได้มีการจัดงาน "สิ่งแวดล้อม '35" ซึ่งมีเอ็นจีโอ 44 องค์กร และผู้คนเข้าร่วมงานประมาณ 2,500 คน ซึ่งรวมถึงนักผังเมืองอย่าง ดร.สุวัฒนา ธาดานิติในฐานะผู้ดำเนินรายการเสวนา "เมืองในอุดมคติ" และสถาปนิกอย่างคุณธีรพล นิยมในฐานะคณะทำงาน เข้าร่วมด้วย (มูลนิธิโลกสีเขียว, 2535ข, น. 8-18)

ปี 2535 ยังเป็นปีที่มีการบังคับใช้พระราชบัญญัติการส่งเสริมการอนุรักษ์พลังงานฉบับใหม่ โดยมีที่มาย้อนหลังไปในปี 2533 ซึ่งวิกฤตการณ์น้ำมันได้เกิดขึ้นอีกครั้งหนึ่ง ในเวลานั้นรัฐบาลเริ่มให้ความสำคัญกับมาตรการประหยัดพลังงานอย่างจริงจังมากขึ้น โดยเริ่มให้ความสำคัญกับการจัดการด้านความต้องการ (Demand Side Management) อย่างเป็นรูปธรรม เริ่มจากการจัดทำแผนงานการจัดการด้านการใช้ไฟฟ้าในปี 2534 และการออกพระราชบัญญัติการส่งเสริมการอนุรักษ์พลังงาน ในปี 2535 เพื่อให้มีการจัดทำแผนอนุรักษ์พลังงาน และดำเนินการอนุรักษ์พลังงานอย่างจริงจัง พร้อมกันนั้น รัฐบาลยังจัดตั้ง "กองทุนเพื่อส่งเสริมการอนุรักษ์พลังงาน" เพื่อให้การสนับสนุนทางการเงินสำหรับการดำเนินการอนุรักษ์พลังงาน ทั้งในด้านปฏิบัติการและด้านการศึกษาวิจัย โดยมีองค์กรที่ทำหน้าที่เสนอนโยบาย เป้าหมาย และกำหนดมาตรการเกี่ยวกับการ

อนุรักษ์พลังงาน รวมทั้งกำกับดูแลการอนุรักษ์พลังงานให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย ได้แก่ คณะกรรมการนโยบายพลังงานแห่งชาติ และคณะกรรมการกองทุนเพื่อส่งเสริมการอนุรักษ์พลังงาน ตลอดจนส่วนราชการ อันได้แก่ สำนักงานคณะกรรมการนโยบายพลังงานแห่งชาติ สังกัดสำนักนายกรัฐมนตรี (ปัจจุบันคือสำนักงานนโยบายและแผนพลังงาน สังกัดกระทรวงพลังงาน) กรมพัฒนาและส่งเสริมพลังงาน สังกัดกระทรวงวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม (ปัจจุบันคือกรมพัฒนาพลังงานทดแทนและอนุรักษ์พลังงาน สังกัดกระทรวงพลังงาน) และกรมบัญชีกลาง สังกัดกระทรวงการคลัง

ผลกระทบที่เกิดขึ้นกับวงการอสังหาริมทรัพย์ทันทีคือ เจ้าของอาคารสูงและขนาดใหญ่ที่เปิดใช้งานแล้วจะต้องวางแผนเพื่อปรับปรุงประสิทธิภาพการใช้พลังงาน และลงทุนเพื่อการอนุรักษ์พลังงาน ขณะที่เจ้าของอาคารสูงและขนาดใหญ่ซึ่งอยู่ในขั้นตอนการออกแบบก็จะต้องปรับปรุงแบบอาคารให้มีปริมาณการใช้พลังงานอยู่ในเกณฑ์ที่กำหนด โดยเจ้าของอาคารทั้งสองกรณีจะได้รับการสนับสนุนเงินจากกองทุนฯ ทั้งนี้ ทางรัฐบาลยังได้ดำเนินโครงการสาธิตเทคโนโลยีประสิทธิภาพพลังงาน โครงการสาธิตการใช้ประโยชน์จากพลังงานแสงอาทิตย์ โครงการสาธิตการใช้พลังงานจากการแปรรูปมูลฝอย และอื่น ๆ เพื่อเป็นการเผยแพร่เทคโนโลยีอนุรักษ์พลังงาน ซึ่งจะเป็นการช่วยสร้างตลาดให้แก่เครื่องจักรอุปกรณ์ที่มีประสิทธิภาพการใช้พลังงานสูง และวัสดุที่ใช้ในการอนุรักษ์พลังงานโดยทางอ้อมด้วย

ถึงแม้ขณะนั้น กฎหมายจะยังไม่ให้ความสำคัญกับการประหยัดพลังงานในบ้านอยู่อาศัย ด้วยเห็นว่า "เนื่องจากศักยภาพในการอนุรักษ์พลังงานของสาขานบ้านอยู่อาศัยมีค่อนข้างต่ำ" แต่สุนทร บุญญฤทธิ์การ ก็ได้อาศัยความรู้ความชำนาญจากการค้นคว้าวิจัย และการสอนหนังสือเกี่ยวกับคุณภาพอากาศภายในอาคาร ณ มหาวิทยาลัยมิชิแกน สหรัฐอเมริกามานานถึง 18 ปี ในการสร้างบ้านของตนเอง เนื่องจากต้องการแก้ไขปัญหาระกุ่มิแพ้ที่เกิดขึ้นกับเขาและภรรยา บ้านหลังนี้จึงเป็นบ้านประหยัดพลังงานที่ส่งเสริมสุขภาพของผู้อยู่อาศัยหลังแรกของประเทศ ซึ่งออกแบบก่อสร้างด้วยวิธีผสมผสานระหว่างวิถีธรรมชาติและวิถีกลอย่างกลมกลืน และหลังจากที่ก่อสร้างบ้านของตนเองแล้วเสร็จ เขายังรับออกแบบบ้านลักษณะเดียวกันให้กับลูกค้าอีกหลายหลังอย่างต่อเนื่อง (ปิรันญา, ออนไลน์, 2547)

ส่วนปฏิกิริยาในวงวิชาการสถาปัตยกรรมต่อการออกกฎหมายอนุรักษ์พลังงานก็เป็นไปอย่างรวดเร็ว ผิดจากเมื่อปี 2516 อย่างเห็นได้ชัด เพราะตรึงใจ บุรณสมภพ สุนทร บุญญฤทธิ์การ ธนิต จินดาวงศ์ และอีกหลายคน ได้บรรยายเกี่ยวกับผลกระทบและทางออกในการออกแบบสถาปัตยกรรม ไว้ในการสัมมนาที่จัดโดยคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตั้งแต่วันที่ 21-22 มกราคม 2536 จากนั้นก็มีผลงานวิจัยและวิทยานิพนธ์ระดับปริญญาโท ซึ่งส่วนใหญ่เป็นผลงานของนิสิตคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย แสดงผลการศึกษาด้านการอนุรักษ์พลังงานในอาคาร อีกทั้งประมาณ 10 ชิ้นในช่วงปี 2536-2537

ผู้วิจัยตั้งข้อสังเกตว่าในช่วงเดียวกันนั้น UIA และ AIA ก็จัดการประชุมระดับโลกของสถาปนิก ครั้งที่ 18 ว่าด้วยเรื่อง "สถาปัตยกรรมบนทางแยก: การออกแบบเพื่ออนาคตที่ยั่งยืน" ระหว่างวันที่ 18-21 มิถุนายน 2536 ณ เมืองชิคาโก สหรัฐอเมริกา ผลจากการประชุมในครั้งนี้คือคำแถลงการณ์ว่าด้วยการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันเพื่ออนาคตที่ยั่งยืน ซึ่งมีผู้เข้าร่วมประมาณ 3,000 คนลงนามรับรอง แต่การจัดประชุมของไทยเป็นเพียงการสัมมนาชี้แจงเรื่องราวของกฎหมายอนุรักษ์พลังงานและให้คำแนะนำ โดยไม่มีข้อตกลงใด ๆ ว่าผู้เข้าร่วมจะปฏิบัติตามกระบวนการที่คนใหม่ภายหลังการสัมมนา

จนกระทั่งถึงเดือนพฤษภาคม 2539 (ค.ศ.1996) คือหลังจากนั้นถึง 3 ปี ประเทศไทยถึงจะมีการเผยแพร่คำว่า "sustainable architecture" "green architecture" และ "สถาปัตยกรรมแห่งชีวิต" ผ่านสื่อหลักในวงการสถาปนิกไทยอย่างวารสารอาษา ดังปรากฏในบทความที่เขียนโดย ธนิต จินดาวงศ์ รัชต์ ชมภูนิช และสิทธิชัย วุฒิวรวงศ์ ซึ่งเป็นครั้งแรกในรอบหลายสิบปีที่มีการชี้ว่า "พฤติกรรมทางกายและจิตใจที่ยึดติดกับความเจริญทางด้านวัตถุมากเกินไป" เป็นอุปสรรคสำคัญของการพัฒนาสถาปัตยกรรมที่แสดงออกถึงความเคารพธรรมชาติ วารสารอาษาฉบับต่อมาในปีเดียวกันยังได้ตีพิมพ์ตัวอย่างผลงานอาคารประหยัดพลังงานทั้งที่เป็นบ้าน และอาคารสาธารณะอย่างต่อเนื่อง แต่ผลงานทั้งหลายเหล่านี้ก็ยังไม่ได้รับความนิยมในวงการพัฒนาอสังหาริมทรัพย์ส่วนที่ไม่เกี่ยวข้องกับพระราชบัญญัติฉบับใหม่ เพราะในเวลานั้นเป็นช่วงเวลาที่ยอดขายกำลังพุ่งตัวสุดขีด ส่งผลให้ต่างคนก็ต่างเร่งกอบโกยเงินเข้ากระเป๋ากันไม่暇暇จะแบ่งปันเวลามาคิดทำนวัตกรรมใหม่ ๆ เหล่านี้ ทั้งในการเรียนการสอนสถาปัตยกรรม ภูมิสถาปัตยกรรม และผังเมืองเอง ในทุกสถาบันก็ยังเป็นไปตามความต้องการของตลาดที่ไม่มีความสนใจเรื่องการรักษาสีเขียวหรือการประหยัดพลังงานเป็นหลัก ฉะนั้น เมื่อฟองสบู่แตกลงในปี 2540 ความต้องการของตลาดรวมทั้งบริษัทออกแบบน้อยใหญ่จึงแตกสลายลงไปด้วย ส่งผลให้นิสิตนักศึกษาที่เพิ่งสำเร็จการศึกษาดกงานกันเป็นทิวแถว

คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ซึ่งขณะนั้นเพิ่งจะปรับสถานะจากภาควิชาในสังกัดคณะวิศวกรรมศาสตร์ มาเป็นโครงการจัดตั้งคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ ก็เกิดความวิตกว่านิสิตรุ่นแรกที่กำลังจะสำเร็จการศึกษาในปี 2542 ด้วยความรู้ที่เน้นไปทางการบริหารและควบคุมงานก่อสร้างจะไม่สามารถหางานทำได้ ผู้ทรงคุณวุฒิของโครงการอันได้แก่

ศาสตราจารย์อริศรี ปาณินท์ รองศาสตราจารย์เลอลม สถาปิตานนท์ และอาจารย์นคร ศรีวิจารณ์ จึงมีความเห็นร่วมกันว่าหลักสูตรของคณะฯ ที่จะเกิดขึ้นใหม่น่าจะใช้ปรัชญาสถาปัตยกรรมสีเขียว หรือสถาปัตยกรรมยั่งยืน ซึ่งเข้ากับแนวโน้มของยุคสมัยพอดี และเป็นแนวทางที่เหมาะสมกับ สภาพแวดล้อมสีเขียวของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ขณะนั้น ผู้ช่วยศาสตราจารย์ พาสินี สุนากร ซึ่งทำหน้าที่เป็นหัวเรี่ยวหัวแรงในการปรับปรุงหลักสูตร ได้อ่านหนังสือ "การพัฒนาที่ยั่งยืน" ของ พระธรรมปิฎก (ตีพิมพ์ครั้งแรกปี 2538) แล้วเกิดมองเห็นความเชื่อมโยงของพุทธธรรม ธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม จนแน่ใจว่าแนวคิดการบูรณาการพุทธธรรมกับศาสตร์สีเขียวของชาวตะวันตก น่าจะเหมาะกับประเทศไทยเป็นแน่ วิชา "สถาปัตยกรรมยั่งยืน" จึงเกิดขึ้นในหลักสูตรใหม่นี้ และ เปิดสอนครั้งแรกในปี 2545 จากนั้น คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ก็ ประกาศจุดยืนที่จะใช้แนวทางสีเขียวเป็นหลักปรัชญาของคณะฯ (พาสินี สุนากร, 2549) จึงเป็น คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์แห่งแรกของประเทศที่ประกาศจุดยืนสีเขียวอย่างชัดเจน และอาจนับได้ ว่าเป็นแห่งแรกของโลกที่บูรณาการหลักคิดในระดับ "เหนือตน" ของศาสนาเข้ากับหลักสูตร สถาปัตยกรรมยั่งยืน

หลักการดังกล่าวยังสอดคล้องกับแนวคิดของนายแพทย์ประสาน ต่างใจ และคุณอนุช อาภาภิรมย์ในการบรรยายในหัวข้อ "นิมิตสถาปัตย์...ต่อจากนี้เราจะไปไหนกัน" ที่งาน "สถาปนิก 45" จึงกล่าวได้ว่าการเปลี่ยนแปลงจากกระบวนทัศน์อัตราไปสู่กระบวนทัศน์บูรณาการได้เกิดขึ้น แล้วในวงการอสังหาริมทรัพย์ไทย

ถึงแม้ปัจจุบัน แผนยุทธศาสตร์การอนุรักษ์พลังงานระยะ 10 ปี (พ.ศ.2545-2554) ซึ่ง ได้รับความเห็นชอบจากคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 14 พฤษภาคม 2545 จะกำหนดเป้าหมายลดการใช้ พลังงานในภาคอุตสาหกรรม ธุรกิจการค้า และบ้านอยู่อาศัยลงร้อยละ 3.24 ในปี 2549 และร้อยละ 4.21 ในปี 2554 (ซึ่งต่ำมากจนเทียบไม่ได้กับเป้าหมายการอนุรักษ์พลังงานของเนเธอร์แลนด์เมื่อ เกือบ 30 ปีก่อน) โดยมีมาตรการที่จับต้องได้เพียง "เร่งรัดให้มีการบังคับใช้มาตรฐานประสิทธิภาพ การใช้ไฟฟ้าขั้นต่ำกับเครื่องปรับอากาศ ตู้เย็น มอเตอร์ บัลลัสต์ หลอดคอมแพคฟลูออเรสเซนต์ และหลอดฟลูออเรสเซนต์" แต่ด้วยความมั่นใจว่าคนไทยยังมีโลกทัศน์ที่สอดคล้องกับกฎธรรมชาติ เป็นพื้นฐาน จึงหวังว่ากระบวนทัศน์บูรณาการจะปรากฏเด่นชัดขึ้นอย่างต่อเนื่อง แล้วเกื้อหนุนให้ รัฐบาลและผู้คนทั่วไปหันมาให้ความสนใจกับการพัฒนาอสังหาริมทรัพย์แบบยั่งยืนเพิ่มขึ้นในไม่ช้า

จากการศึกษาบริบทการเคลื่อนไหวด้านความยั่งยืนของประเทศไทยพบว่าในปัจจุบันที่ เชื้อต่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ซึ่งมีความสัมพันธ์กันอย่างเป็นพลวัตร และเป็นเหตุเป็นปัจจัยของกันและ

กัน ระหว่างจิต กระบวนทัศน์ พฤติกรรม วัฒนธรรม ระบบทางสังคมและสิ่งแวดล้อม ในช่วงเวลาที่เกิด การเปลี่ยนแปลงไปสู่ระดับพัฒนาการขั้นสูงขึ้นของการพัฒนาอสังหาริมทรัพย์ ดังตารางที่ 5.1

ตารางที่ 5.1

ปัจจัยที่เอื้อต่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศไทย

ด้าน	กรณีตัวอย่าง
จิต	- จิตที่ละเลย ไม่ให้ความสำคัญกับคำสอนแบบพุทธที่เน้นการรู้ด้วยตนเอง โดย การไม่เชื่อและไม่ยึดถือตามสิ่งต่าง ๆ และบุคคล แต่กลับไปเชื่อคนทรงเจ้าเข้า ผีบ้าง เชื่อเจ้านายหรือผู้มีอำนาจบ้าง เมื่อแนวคิดการพัฒนาซึ่งอยู่ในกระบวน ทัศน์อึดตายจากตะวันตกเผยแพร่เข้ามา ชนชั้นนำของประเทศจึงนำไปใช้สร้าง ความเจริญทางวัตถุอย่างรวดเร็วในขณะที่ประเทศยังไม่มีความพร้อม - ด้วยจิตที่ตระหนักถึงหายนะที่จะเกิดขึ้นจากการกระทำดังกล่าว ท่านพุทธทาส จึงลงมือปฏิบัติสังคมอย่างจริงจังโดยการสร้างสวนโมกขพลารามเมื่อปี 2475 ให้เป็นฐานที่ตั้งแห่งการเผยแผ่ภพของธรรมชาติ - ด้วยจิตที่ตระหนักถึงความสำคัญของพุทธธรรมผ่านคำสอนของท่านพุทธทาส นักเคลื่อนไหวทางสังคมและสิ่งแวดล้อมไทย นักวิชาการ และผู้นำประเทศบาง คนในยุคต่อมา จึงนำหลักธรรมมาประยุกต์เพื่อนำพาสังคมไปสู่ความยั่งยืน - ด้วยจิตที่ตระหนักถึงความสำคัญของธรรมชาติและสภาพแวดล้อมทางสังคม และวัฒนธรรมในท้องถิ่น สถาปนิกนักวิชาการ จึงเริ่มออกมาตักเตือนสังคม และเริ่มผลิตผลงานแบบสวนกระแสวัตถุนิยม - จิตที่เติบโตขึ้นจากการถูกบีบคั้นจากปัญหาวิกฤตทางสังคมและสิ่งแวดล้อม เกิดเป็นความรู้สึกห่วงใยถึงความอยู่รอดของมนุษย์ สังคม และและธรรมชาติ รวมทั้งทัศนคติที่มองเพื่อนมนุษย์และธรรมชาติอย่างเป็นมิตร จนนำไปสู่การ เกิดสัมมาทฐิหรือการเปลี่ยนกระบวนทัศน์ในกลุ่มชนและเคลื่อนไหวเพื่อ เรียกร้องความเป็นธรรม ความเท่าเทียมกัน และความสนใจเรื่องสิ่งแวดล้อม จากรัฐบาล

ตารางที่ 5.1 (ต่อ)

ด้าน	กรณีตัวอย่าง
	- ความมุ่งมั่นที่จะแก้ไขปัญหาพลังงานและสิ่งแวดล้อมของกลุ่มเคลื่อนไหว ประกอบกับจิตใจที่ยังมีสำนึกอยู่บ้างของข้าราชการ ทำให้กฎหมาย นโยบาย การค้นคว้าวิจัย และเทคโนโลยีซึ่งเอื้อต่อความยั่งยืนทยอยออกมาและมี คุณภาพมากขึ้นตามลำดับ - ด้วยจิตที่ตระหนักถึงปัญหานิสิตนักศึกษาจะไม่มีการทำ และความแน่ใจว่า แนวคิดการบูรณาการพุทธธรรมกับศาสตร์สีเขียวของชาวตะวันตกน่าจะเหมาะ กับประเทศไทยเป็นแน่ คณาจารย์ในคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์จึงประกาศจุดยืนสีเขียวอย่างชัดเจน
การกระทำ	- การสร้างความเจริญทางวัตถุอย่างรวดเร็วในขณะที่ประเทศยังไม่มีความพร้อม ทำให้ปัญหาทางสังคมและสิ่งแวดล้อมเกิดขึ้นตามมาอีกมากมาย - การเผยแพร่กฎของธรรมชาติ ในรูปของหลักธรรมและแง่คิดหลายรูปแบบของ ท่านพุทธทาส ทำให้นักเคลื่อนไหวทางสังคมและสิ่งแวดล้อมไทย นักวิชาการ และผู้นำประเทศบางคนในยุคต่อมา ตระหนักถึงความสำคัญของพุทธธรรมจึง นำหลักธรรมมาประยุกต์เพื่อนำพาสังคมไปสู่ความยั่งยืน - การตักเตือน การให้ข้อเสนอแนะ และการเคลื่อนไหวเพื่อเรียกร้องความเป็น ธรรม ความเท่าเทียมกัน และความสนใจเรื่องสิ่งแวดล้อมจากรัฐบาลและ ประชาชนทั่วไปอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้จิตสำนึกอันดีงามค่อย ๆ เกิดขึ้นใน สังคม - การค้นคว้าวิจัย และการศึกษาเรื่องราวต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ส่งผลให้กฎหมาย นโยบาย การค้นคว้าวิจัย และเทคโนโลยีซึ่งเอื้อต่อความยั่งยืนทยอยออกมา และมีคุณภาพมากขึ้นตามลำดับ - การแข่งขันกันสร้างผลกำไรทางธุรกิจ การเล่นหุ้นเพื่อให้ได้เงินมาอย่างรวดเร็ว และพฤติกรรมอื่น ๆ ที่คล้ายกัน เป็นสาเหตุให้ประเทศเข้าสู่ภาวะวิกฤตทาง การเงิน และเป็นที่มาของการจัดทำหลักสูตรสถาปัตยกรรมยั่งยืน
วัฒนธรรม	- การไม่มีวัฒนธรรมในการอ่านหนังสือ การถ่ายทอดความคิดเป็นไปในลักษณะ การสนทนาเป็นส่วนมาก ประกอบกับวัฒนธรรมสร้างความเคารพยำเกรงผู้มี อำนาจ นำพาให้สังคมไทยเป็นสังคมที่ไร้ปัญญา

ตารางที่ 5.1 (ต่อ)

ด้าน	กรณีตัวอย่าง
	- กระบวนทัศน์อดีตจากตะวันตกนำมาซึ่งแนวคิดการพัฒนาแบบแยกความสำคัญระหว่างกายกับจิต เมื่อชนชั้นนำของประเทศนำไปใช้ จึงมีแต่การสร้างความสำเร็จทางวัตถุอย่างรวดเร็วในขณะที่ประเทศยังไม่มีความพร้อม - ศาสนาพุทธเป็นศาสนาประจำชาติ แต่คำสอนของพระบรมศาสดาถูกบิดเบือนมานาน เมื่อท่านพุทธทาสได้ศึกษาและปฏิบัติจนเข้าใจอย่างถ่องแท้ถึงกฎธรรมชาติ แล้วออกเผยแพร่ นักเคลื่อนไหวทางสังคมและสิ่งแวดล้อมไทย นักวิชาการ และผู้นำประเทศบางคนในยุคต่อมาจึงเข้าใจได้โดยง่ายและยังนำหลักธรรมมาประยุกต์เพื่อนำพาสังคมไปสู่ความยั่งยืน - การมีส่วนร่วมของนักวิชาการ ภาคธุรกิจเอกชน เอ็นจีโอ และภาครัฐ ทำให้กฎหมาย นโยบาย การค้นคว้าวิจัย และเทคโนโลยีซึ่งเอื้อต่อความยั่งยืนทยอยออกมาและมีคุณภาพมากขึ้นตามลำดับ - ค่านิยมการเรียนการสอนสถาปัตยกรรม ภูมิสถาปัตยกรรม และผังเมืองตามความต้องการของตลาดที่ไม่มีความสนใจเรื่องการรักษาสีเขียวหรือการประหยัดพลังงานเป็นหลัก ฉะนั้น เมื่อฟองสบู่แตกลงในปี 2540 ความต้องการของตลาด รวมทั้งบริษัทออกแบบน้อยใหญ่จึงแตกสลายลงไปด้วย ส่งผลให้นิสิตนักศึกษาที่เพิ่งสำเร็จการศึกษาดังกล่าวกันเป็นทิวแถว จึงเป็นที่มาของการนำแนวคิดสีเขียวมาปรับปรุงหลักสูตรที่มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
สังคม สิ่งแวดล้อม	- พื้นที่อาณาจักรสุวรรณภูมิมีลักษณะของสังคมการเกษตรในสภาพภูมิอากาศแบบร้อนชื้น ทำให้คนมักใช้ชีวิตอยู่กลางแจ้ง และเมื่อประกอบที่ "ในน้ำมีปลา ในนามีข้าว" อุดมสมบูรณ์ คนไทยจึงไม่มีวัฒนธรรมในการอ่านหนังสือ แต่ขณะเดียวกันก็ทำให้คนไทยมีโลกทัศน์ที่สอดคล้องกับกฎธรรมชาติเป็นพื้นฐาน - ระบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ ที่เน้นการใช้อำนาจสร้างความเคารพยำเกรงสืบเนื่องมาถึงระบอบประชาธิปไตยที่ยังคงให้อำนาจแก่ชนชั้นปกครองเป็นอย่างมาก ทำให้สภาพสังคมไร้ปัญญายังคงอยู่กับประเทศไทยจนทุกวันนี้ - สวนโมกขพลารามมีสภาพแวดล้อมเหมาะกับการเป็นฐานที่ตั้งแห่งการเผยแพร่กฎของธรรมชาติ เมื่อผู้คนได้ไปฝึกฝนปฏิบัติและเรียนรู้คำสอนของท่านพุทธทาสที่นั่น หลายคนจึงรับการปลูกฝังรากฐานทางความคิด หรือ "กระบวนทัศน์ใหม่" อย่างง่ายดายและมั่นคง ส่งผลให้เกิดเป็นขบวนการ

ตารางที่ 5.1 (ต่อ)

ปัจจัยด้าน	กรณีตัวอย่าง
	เคลื่อนไหวทางสังคมและสิ่งแวดล้อมไทยที่ยึดเอาธรรมะเป็นที่ตั้ง - ระบบกฎหมาย นโยบายการบริหารประเทศ ระบบเศรษฐกิจ และเทคโนโลยีที่เป็นผลผลิตของกระบวนการทัศน์อดีต ล้วนก่อให้เกิดปัญหาทางสังคมและสิ่งแวดล้อมสะสมจนเกิดวิกฤตสื่อสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ ที่เผยแพร่แนวความคิดและผลงานด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและการประหยัดพลังงาน ช่วยให้สังคมเกิดความรู้และเข้าใจถึงความสำคัญของการที่จะต้องปรับปรุงพฤติกรรมและร่วมมือกันแก้ไขปัญหา - หลักสูตรด้านสถาปัตยกรรม ภูมิสถาปัตยกรรม และผังเมือง ก็เป็นผลผลิตจากกระบวนการทัศน์อดีต ฉะนั้น เมื่อฟองสบู่แตกลงในปี 2540 ความต้องการของตลาด รวมทั้งบริษัทออกแบบน้อยใหญ่จึงแตกสลายลงไปด้วย ส่งผลให้นักศึกษาที่เพิ่งสำเร็จการศึกษาตกงานกันเป็นทิวแถว จึงเป็นที่มาของการนำแนวคิดสีเขียวเข้าสู่หลักสูตรสถาปัตยกรรม

2. บริบทของกรุงเทพมหานคร

บริบทในเชิงประชากรและกายภาพของกรุงเทพมหานครเป็นดังนี้ (คำรบศักดิ์ สุรัสวดี, 2543; ไสภรัตน์ จารุสมบัติ, 2542)

กรุงเทพมหานครเป็นพื้นที่ส่วนหนึ่งของที่ราบภาคกลางตอนล่างในเขตลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยาซึ่งติดกับอ่าวไทย ได้รับการสถาปนาให้เป็นเมืองหลวงของประเทศเมื่อกว่า 200 ปีก่อนพื้นที่โดยทั่วไปค่อนข้างราบเรียบและเป็นที่ราบต่ำ มีความสูงจากระดับน้ำทะเลปานกลางประมาณ 2 เมตร โดยพื้นที่ทางฝั่งตะวันตกจะมีความสูงกว่าทางตะวันออกเล็กน้อย

ย้อนไปในปี 2501 ที่กรุงเทพฯ เริ่มมีการพัฒนาเมืองอย่างขนานใหญ่ กรุงเทพฯ มีพื้นที่เพียง 96 ตารางกิโลเมตร แต่ในปี 2541 กรุงเทพฯ มีพื้นที่ถึง 1,565 ตารางกิโลเมตร

ในอดีตลักษณะการพัฒนากทม. มีศูนย์กลางอยู่ 2 บริเวณหลัก คือเขตเมืองเก่าซึ่งมีเขตพระนครเป็นศูนย์กลาง กับเขตเมืองใหม่ซึ่งกินเนื้อที่จากเขตปทุมวันจนถึงเขตสาทร โดยเป็นแหล่งศูนย์รวมของการพาณิชย์และอาคารสำนักงาน นอกจากนั้น ยังมีการขยายตัวพัฒนาเกิดเป็นย่านเมืองใหม่เพิ่มเติมอีกทางด้านเหนือและตะวันออกเฉียงเหนือ บริเวณเหล่านี้เป็นศูนย์รวมของ

แหล่งงาน คิดเป็นสัดส่วนประมาณครึ่งหนึ่งของทั้งเขตกรุงเทพฯ พื้นที่โดยรอบออกไปมีการพัฒนาของแหล่งที่อยู่อาศัยและอุตสาหกรรมผสมผสานกันไป ซึ่งมีลักษณะการพัฒนาแบบกระจุกตัวเป็นแถบเมืองแคบยาวตามถนนสายประธาน ที่ทอดเป็นรัศมีออกจากกลางใจเมือง จึงทำให้เกิดที่ว่างระหว่างแถบตัวเมืองเหล่านั้นมาก ที่ว่างเหล่านี้ส่วนใหญ่จะถูกกำหนดให้เป็นที่ดินประเภทชนบทและเกษตรกรรม กับที่ดินประเภทอนุรักษ์ชนบทและเกษตรกรรม แต่ภายหลังก็มีการขยายตัวของที่อยู่อาศัยเข้าไป โดยเฉพาะในเขตตลิ่งชันและเขตบางขุนเทียน นอกแนวนวงแหวนรอบนอก

ส่วนบริเวณเขตชั้นนอกถูกกันไว้เป็นพื้นที่เกษตรกรรมและพื้นที่รองรับน้ำเพื่อป้องกันน้ำท่วมเข้ามาในเขตชั้นใน พื้นที่เหล่านี้ยังเป็นประโยชน์ในทางอ้อมเพราะเป็นเหมือนปอดคอยฟอกสารพิษให้กับกรุงเทพฯ และเป็นพื้นที่แถบสีเขียวซึ่งทำหน้าที่ควบคุมการกระจายตัวของเมืองด้วยการใช้พื้นที่เกษตรกรรมส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ทำนา บ่อปลา และทำสวนในลักษณะเกษตรกรรมแบบผสม เพื่อให้เกิดผลิตผลส่งมาหล่อเลี้ยงชีวิตชาวกรุงทั้งหลาย โดยที่ไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายในการขนส่งสูงมากนัก อย่างไรก็ตามพื้นที่เกษตรกรรมและพื้นที่ว่างเหล่านี้มีการเปลี่ยนแปลงลดลง ส่วนหนึ่งก็เพราะ "การกว้านซื้อพื้นที่เพื่อรอรับการพัฒนายานยนต์"

จากการสำรวจในปี 2542 พบว่าประชากรส่วนใหญ่ คือร้อยละ 73 ของประชากรในกรุงเทพฯ ทั้งสิ้นประมาณ 9 ล้านคน เป็นประชากรที่ย้ายถิ่นเข้ามาพักอาศัย บุคคลเหล่านี้ไม่ได้ประกอบอาชีพเกษตรกรรม แต่ประกอบอาชีพต่างอื่น ๆ เช่น รับราชการ รับจ้าง รวบรวมทั้งเข้ามาศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม ดังนั้น เมื่อมองในระยะสั้น ความจำเป็นในการรักษาพื้นที่ให้คงเป็นลักษณะพื้นที่เกษตรกรรมเพื่อเป็นพื้นฐานในการประกอบอาชีพหลักของคนจึงมีน้อย แต่ความต้องการสร้างที่พักอาศัยเพิ่มขึ้นมาก ส่วนหนึ่งก็เพราะคนกรุงเทพฯ มีกำลังซื้อด้วยเหตุที่มีรายได้เฉลี่ยสูง (สูงกว่าค่าเฉลี่ยของประเทศถึง 3 เท่า) อีกทั้งขนาดเศรษฐกิจของกรุงเทพฯ ก็ใหญ่มากเป็นเกือบครึ่งหนึ่งของเศรษฐกิจทั้งประเทศ อันเป็นผลมาจากการเร่งรัดพัฒนาเศรษฐกิจให้เติบโตอย่างรวดเร็วโดยปราศจากการวางแผนอย่างรอบด้าน จึงส่งผลให้กรุงเทพฯ เป็นเมืองโตเดียวด้วยความเป็นศูนย์รวมของการเมืองการปกครอง แหล่งงาน แหล่งความรู้ และอื่น ๆ อีกมาก ซึ่งจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการก่อสร้างที่อยู่อาศัยและระบบสาธารณูปโภคจำนวนมหาศาลขึ้นมารองรับ

ความจริงการวางผังเมืองกรุงเทพฯ เริ่มมีมาตั้งแต่ปี 2504 ซึ่งก็คือตั้งแต่ 45 ปีที่แล้ว แต่ในทางปฏิบัติกลับมิได้นำมาใช้ เนื่องจากมีอุปสรรคมากมาย เช่นในระยะแรกกรุงเทพฯ ไม่มีกฎหมายผังเมืองและกฎหมายการจัดสรรที่ดิน จึงไม่อาจดำเนินการควบคุมการขยายเมืองให้เป็นไปตามผัง ถึงแม้จะมีการประกาศใช้พระราชบัญญัติผังเมือง พ.ศ.2518 โดยกรุงเทพฯ มีผังเมืองรวมกรุงเทพมหานคร 2535 บังคับใช้ในรูปของกฎกระทรวง แต่ก็ยังขาดนโยบาย มาตรการ

และวิธีดำเนินการที่ชัดเจน นอกจากนี้ แผนผังที่สำนักผังเมืองจัดทำในรูปแบบที่ก็ขาดความชัดเจนในรายละเอียด ตลอดเวลาที่ผ่านมาจึงเกิดการฝ่าฝืนกฎหมายผังเมืองกันมาก แต่กลับแทบจะไม่มีการฟ้องร้องหรือการลงโทษผู้ฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตามกฎกระทรวงที่บังคับให้ใช้ผังเมืองรวมเลย ผลก็คือการเติบโตของกรุงเทพฯ เป็นไปตามลักษณะ "โตเร็ว โตหลวม โตเกินทรัพยากรธรรมชาติ โตตามยถากรรม" ซึ่งก่อให้เกิดปัญหาการจราจร ปัญหามลภาวะ ปัญหาขาดแคลนพื้นที่สีเขียว ปัญหาแหล่งเสื่อมโทรม อันนำมาซึ่งปัญหาความเครียด อุบัติเหตุ และอาชญากรรมอย่างต่อเนื่อง

ด้วยลักษณะบริบทของกรุงเทพฯ ตามที่กล่าวมา ผู้วิจัยจึงกำหนดให้โครงการหมู่บ้านจัดสรรที่เป็นกรณีศึกษาเป็นโครงการที่ตั้งในเขตกรุงเทพฯ เพราะนอกจากจะเป็นแหล่งรวมการพัฒนาอสังหาริมทรัพย์ในทุกรูปแบบแล้ว ยังเป็นศูนย์กลางความรู้และวิทยาการ เป็นที่รวมวัฒนธรรมอันหลากหลาย รวมทั้งเป็นแหล่งเกิดนวัตกรรมใหม่ ซึ่งน่าจะส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงได้มากกว่า ในขณะที่การแผ่ขยายตัวของเมืองก็เป็นไปอย่างรวดเร็ว ซึ่งทำให้กรุงเทพฯ กลายเป็นมหานครที่มีการกระจุกตัวของกิจกรรมและประชากรอย่างมาก จนก่อให้เกิดปัญหามลกระทบกับสิ่งแวดล้อมและสังคมในแง่มุมต่าง ๆ นานับประการ และนับวันจะทวีความรุนแรงมากยิ่งขึ้น สมควรให้ความสำคัญแก่พื้นที่ดังกล่าวก่อนพื้นที่อื่น เพราะหากทำให้การพัฒนาอสังหาริมทรัพย์แบบยั่งยืนเกิดขึ้นได้โดยเร็วแล้ว การเติบโตของกรุงเทพฯ ก็จะมีคุณภาพมากยิ่งขึ้น

3. บริบทในระดับโครงการหมู่บ้านไทยหนึ่ง

โครงการนี้พัฒนาขึ้นโดยบริษัท ก ซึ่งเป็นบริษัทพัฒนาอสังหาริมทรัพย์ที่มีชื่อเสียงในฐานะที่นำเสนอแนวคิดทางเลือก (alternative idea) อย่างโดดเด่นในยุค "ฟองสบู่" เมื่อสิบกว่าปีก่อน โครงการมีทำเลที่ดีเนื่องจากกระยะทางจากหน้าโครงการออกไปยังถนนศรีนครินทร์ ยาวไม่ถึง 2 กิโลเมตร และยังคงเนื่องไปยังถนนรามคำแหง ถนนพัฒนาการ รวมทั้งแยกพระรามเก้า - กรุงเทพฯ ชลบุรี (มอเตอร์เวย์) และจุดขึ้นลงทางด่วนอีกไม่เกิน 2 กิโลเมตร ทำให้โครงการอยู่ในบริเวณที่พร้อมสรรพไปด้วยสถานศึกษา โรงพยาบาล ศูนย์การค้า ซูเปอร์มาร์เก็ต ตลาด และสถานบันเทิง

พื้นที่ของโครงการมีขนาดเพียง 27 ไร่ ประกอบด้วยบ้านเดี่ยว 3 หลัง และทาวน์เฮ้าส์ 64 หน่วย ตั้งอยู่กลางท้องทุ่งย่านบางกะปิที่ปัจจุบันยังมีพื้นที่ว่างเปล่าประเภทดินอ้อยหรือดินกกสูงท่วมหัว ขึ้นอยู่เต็มไปหมด พื้นที่ของโครงการถูกแบ่งออกเป็น 2 ส่วนด้วยเหตุที่มีลำคลองเล็ก ๆ ตัดผ่านพื้นที่ส่วนหน้าซึ่งโครงการทิ้งไว้เป็นสนามฟุตบอลมีลักษณะแคบเป็นเส้นกว้างเดียว ทอดยาวจากถนนหน้าโครงการตรงเข้ามายังคลอง พื้นที่ส่วนที่สองมีลักษณะป้อมกว่า และมีลำคลองสาย

เดียวกันนั้นแยกออกไปโอบแนวที่ดินฝั่งทิศตะวันออกไว้ตลอดแนวอีกด้วย ถนนด้านหน้าโครงการเป็นถนนขนาดสองช่องจราจร ซึ่งมีคลองขนาดอยู่ทั้งสองฝั่ง ฝั่งตรงข้ามถนนหน้าโครงการเป็นสนามกอล์ฟขนาดใหญ่ ประกอบกับทางโครงการไม่ได้สร้างรั้วโดยรอบเป็นกำแพงทึบตัน แต่กลับทำเป็นรั้วเหล็กโปร่งสลับกับสร้างม้านั่งริมน้ำไว้เป็นระยะ และปลูกต้นไม้ใหญ่ให้ความร่มรื่นเป็นแนวยาว จึงทำให้บรรยากาศในโครงการค่อนข้างสงบเงียบ มีอากาศเย็นสบาย รวมทั้งมีความรู้สึกเชื่อมโยงกับพื้นที่สีเขียวกว้างใหญ่และสายน้ำภายนอกประหนึ่งว่าเป็นพื้นที่ของโครงการเอง

ในการเก็บข้อมูลภาคสนาม ถึงแม้ผู้วิจัยจะถูกตรวจสอบอย่างเข้มงวดจากเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยในครั้งแรก แต่เมื่อได้เข้าพบผู้จัดการโครงการและชี้แจงถึงวัตถุประสงค์ของการทำวิจัยให้ท่านประธานบริหารชุมชนทราบแล้ว ผู้วิจัยก็ได้รับการช่วยเหลือและการอำนวยความสะดวกเป็นอย่างดี เนื่องจากท่านประธานฯ มีความสนใจเป็นอย่างมากที่จะเรียนรู้ถึงแนวทางการพัฒนาชุมชนยั่งยืนจากผู้วิจัย เพื่อนำไปปรับปรุงคุณภาพการอยู่อาศัยของชาวชุมชนให้ดียิ่งขึ้น ทำให้ผู้วิจัยได้ศึกษาเรียนรู้วิถีชีวิต บรรยากาศ และสภาพของอาคารรวมทั้งสิ่งแวดล้อมของโครงการ ทั้งจากการสังเกตและจากการพูดคุยกับผู้คนที่อยู่อาศัยในชุมชนอย่างเพียงพอสำหรับใช้ยืนยันและวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ แบบสอบถาม และเอกสาร

3.1 บริบทของการพัฒนาโครงการ

บริษัท ก เป็นบริษัทในเครือของกลุ่มवाद ที่เติบโตขึ้นมาจากสำนักงานสถาปนิกเล็ก ๆ ซึ่งก่อตั้งโดยเหล่าผองเพื่อน “คนเดือนตุลาฯ” ด้วยกันเอง 7 คน หลังจากที่เหตุการณ์ปฏิวัติรัฐประหารเมื่อปี 2516 สิ้นสุดลง เนื่องจากมี “ความใฝ่ฝัน จิตสำนึกในการสร้างองค์กรให้เป็นชุมชนอุดมคติ และการริเริ่มสร้างสรรค์ในการทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์กับสังคม” อันเป็นแนวคิดแบบมีมส์เขียว พร้อมกับการนำเสนอแนวคิดใหม่ที่มีคุณภาพในเชิงสร้างสรรค์อย่างเป็นอิสระในวงการธุรกิจ “เพื่อรายได้พอเลี้ยงตัว” ดังนั้น ในช่วงฟองสบู่ที่เกิดการแข่งขันอย่างเอาเป็นเอาตาย โดยมีการลอกเลียนแบบสถาปัตยกรรมต่างประเทศกันอย่างขนานใหญ่เพื่อสร้างความ “แปลกและใหม่” ของสินค้า พวกเขา กลับเป็นสถาปนิกกลุ่มน้อยที่ใช้แนวทาง “บริบทนิยม” และ “พหุนิยม” ในการออกแบบอาคารให้กลมกลืนกับสิ่งแวดล้อมทางสังคมและธรรมชาติของท้องถิ่น จนประสบความสำเร็จทั้งด้านธุรกิจและด้านคุณค่าทางสถาปัตยกรรม ซึ่งพิสูจน์ได้จากการขยายกิจการและการได้รับรางวัลทางด้านการออกแบบจากสมาคมสถาปนิกสยาม และสมาคมสถาปนิกแห่เอเชียอย่างต่อเนื่อง

โครงการหมู่บ้านไทยหนึ่งเป็นผลงานบ้านพักอาศัยชั้นสุดท้ายในกรุงเทพฯ ที่กลุ่มผู้ก่อตั้งบริษัทสถาปนิกวาดสร้างไว้ ก่อนที่จะแยกตัวไปทำกิจกรรมสร้างสรรค์สังคมอย่างเต็มตัว แล้วมอบกิจการไว้ให้คนรุ่นหลังดูแลต่อ ดังนั้น หมู่บ้านนี้จึงเปี่ยมไปด้วยบรรยากาศความเป็นชุมชน และความเป็นธรรมชาติที่สมบูรณ์ด้วยระบบนิเวศแบบไทย ๆ อันเกิดจากประสบการณ์การออกแบบอันยาวนานของกลุ่มคนที่มีกระบวนการทัศนเห็นอนาคต ถือได้ว่าเป็นชุมชนหมู่บ้านรักษานิเวศรุ่นบุกเบิกของวงการอสังหาริมทรัพย์ไทยที่สมควรนำมาเป็นกรณีศึกษาในวิทยานิพนธ์

3.1.1 ที่มาและมโนภาพของโครงการ

โครงการนี้เป็นผลสืบเนื่องจากความสำเร็จของบริษัทสถาปนิกวาดที่มีผลงานออกแบบเป็นที่ยอมรับของตลาดอย่างกว้างขวาง นอกเหนือจากผลงานการเป็นผู้ศึกษาความเป็นไปได้ของโครงการและการร่วมลงทุนพัฒนาอสังหาริมทรัพย์หลายรูปแบบจำนวนหนึ่ง ซึ่งทุกโครงการขายได้อย่างรวดเร็ว ดังที่คุณธน (ชื่อสมมติ) ผู้ซึ่งเป็นประธานกลุ่มบริษัทฯ กล่าวกับนิตยสารผู้จัดการรายเดือน เมื่อปี 2539 ว่า “เป็นช่วงที่ธุรกิจกำลังบูมเต็มที่ด้วย ทำอะไรก็ขายได้หมด เขาเรียกว่าปลาเค็มก็ว่ายน้ำได้ในช่วงนั้น” เมื่อสภาพทางเศรษฐกิจเอื้ออำนวย คุณธนและเพื่อน ๆ จึงใช้อารมณ์จินตนาการ และความรู้สึกในการสร้างงาน มากกว่าการใช้ระบบและเหตุผลที่เกิดจากการศึกษาข้อมูล ซึ่งก็นับว่าโชคดีที่ความรู้สึกของพวกเขาทำงานไม่ผิดพลาด เพราะในช่วงนั้นบริษัท “ได้ทั้งเงินได้ทั้งกล่อง” ดังนั้น บริษัทจึงใช้คุณภาพและความงามของโครงการเป็นจุดขายมาโดยตลอด

ความต้องการหาเงินมาสร้างพิพิธภัณฑ์เด็กร่วมกับกรุงเทพมหานคร ประกอบกับการได้รับรางวัลต่าง ๆ เป็นเสมือนใบประกันคุณภาพของบริษัทที่ส่งเสริมให้บริษัทสถาปนิกวาด ซึ่งขณะนั้นมีประสบการณ์และกำลังคนพร้อมพรั่ง กระโดดเข้าสู่บทบาทของผู้พัฒนาอสังหาริมทรัพย์อย่างเต็มตัวภายใต้ชื่อ “บริษัท ก” เมื่อปี 2533 ในช่วงเดียวกับที่บริษัทขายที่ดินย่านชานเมืองได้กำไรมาก่อนใหญ่ พร้อมทั้งได้บริษัทเงินทุนที่แข็งแกร่งมาถือหุ้นส่วนด้วยถึงร้อยละห้าสิบ สำหรับโครงการแรกที่บริษัท ก ทำในย่านธนบุรีในปีเดียวกันนั้น บริษัทฯ ใช้แนวคิดบ้านสวนริมคลองภายใต้บรรยากาศแบบไทย สำหรับการออกแบบลักษณะสภาพแวดล้อมโดยรวม (total environment) ให้น่าอยู่ตามที่เคยได้รับรางวัลมาแล้วหลายโครงการเป็นจุดขาย ประกอบกับการสร้างมโนทัศน์ “สีสันและความสมดุลแห่งการอยู่อาศัย ผสมผสานกับความร่มรื่นของธรรมชาติ” และการสร้าง “ความเชื่อมั่นว่าชีวิตหนึ่งจะเติบโตได้อย่างมีคุณภาพนั้น ต้องประกอบด้วยสภาพแวดล้อมที่ดีและครอบครัวที่อบอุ่นเสียก่อน”

การขายโครงการแรกนี้สิ้นไหลเฉพาะระยะแรก ๆ เท่านั้น เพราะลูกค้ากลุ่มแรกเป็นผู้ที่ชื่นชอบรูปแบบของโครงการ และมีความพร้อมด้านทุนทรัพย์จากการเล่นหุ้นและเก็งกำไรที่ดินใน

ยุคที่พลเอกชาติชาย ชุณหะวัณเป็นนายกรัฐมนตรี แต่หลังจากนั้นไม่กี่เดือนการขายก็ชะลอตัวลงเป็นอย่างมากด้วยเหตุที่ราคาบ้านสูงเกินไป อันเป็นผลมาจากการไม่ได้ศึกษาความเป็นไปได้ของโครงการอย่างถี่ถ้วน และการคิดแต่เพียงว่า "จะสร้างบ้านที่สวยและมีคุณภาพ" จนขาดความตระหนักในการควบคุมต้นทุนการก่อสร้าง ซึ่งปกติจะสูงกว่าบริษัทที่อยู่ในตลาดหลักทรัพย์อยู่แล้ว ทำให้ต้องใช้เวลากว่า 3 ปี ถึงสามารถขายโครงการได้ทั้งหมด อย่างไรก็ตาม บริษัทฯ ถือว่าโครงการบรรลุเป้าหมายพอสมควร ประกอบกับการที่บริษัทฯ มีผลกำไรจากการขายอาคารสำนักงานเมื่อปี 2535 เข้ามาสนับสนุน บริษัทฯ จึงตัดสินใจเดินหน้าทำโครงการต่อในปี 2537 แทนที่ โดยได้สร้างมโนภาพใหม่ของโครงการว่า "บ้านไม่ใช่เพียงที่อยู่อาศัย แต่หมายรวมถึงวิถีชีวิตที่ดี ชุมชนเล็ก ๆ ที่อยู่กลางเมือง" อันมี "บรรยากาศสงบนิ่ง ให้คนและธรรมชาติอยู่ร่วมกันอย่างสอดคล้องสมดุล ตามวิถีชีวิตของชุมชนบางกอกดั้งเดิม ที่ตั้งบ้านเรือนเรียงรายตามฝั่งคลอง" โครงการยังเน้นถึงข้อดีของการเป็นชุมชนเล็กด้วย ว่าเอื้อต่อการจัดการที่จะนำไปสู่การคงสภาพความสวยงาม ร่มรื่น สงบและปลอดภัย คุณเบสผู้ซึ่งเป็นสถาปนิกของโครงการก็ได้อธิบายถึงที่มาของมโนทัศน์ดังกล่าวด้วยว่า

มันเป็นบ้านจัดสรรแบบที่ผู้คนอยู่ด้วยกันแบบไม่ใช่ต่างคนต่างอยู่ มีอะไรร่วมกัน มีความรู้สึกร่วมกัน รู้จักกัน ที่เค้าใช้คำว่าชุมชนมันน่าจะเป็นบ้านจัดสรรที่ดี เพราะสิ่งที่เราสัมผัสจากบ้านจัดสรรทั่วไป เราจะไม่รู้ถึงถึงความเป็นชุมชน เรายังรู้สึกว่ามันก็เป็นบ้าน ต่างคนก็ต่างอยู่กันไป แล้วพอที่นี่มันเป็นชุมชน เป็นไซท์เล็ก ๆ เข้าใจเหมือนกันว่าหมู่บ้านจัดสรรโครงการใหญ่ ๆ มันทำยากกว่า แต่ด้านหนึ่งเนี่ย ไม่มีความคิดที่จะทำด้วย ไม่ให้ความสำคัญมากพอ เมื่อเทียบกับผลตอบแทนการลงทุน อาจจะให้ในระดับผิว ๆ อาจจะนิดหน่อย ไม่ลึกมาก ไม่สุดนะ อาจเป็นเพราะพื้นฐานดีเวลลอปเปอร์ไม่เหมือนพีธีนด้วยที่เห็นความสำคัญ ต้องยอมลดกำไรลงมา เลยไม่เกิดคาแรคเตอร์แบบนั้น คราวนี้เป็นโอกาสที่ดี ทั้งสเกลของโครงการ คอนเซ็ปต์ของผู้ลงทุน และมันก็อยู่ในความสนใจของตลาด ดูแล้วมันน่าจะทำได้

3.1.2 วัตถุประสงค์และหลักการพื้นฐานในการทำโครงการ

วัตถุประสงค์หลักของกลุ่มवाद เมื่อครั้งก่อตั้งบริษัทสถาปนิกवादก็คือ "ต้องการทำธุรกิจที่มั่นคงเพื่อเลี้ยงชีพ โดยผลกำไรที่ได้ส่วนหนึ่งจะต้องเอาไปทำกิจกรรมเพื่อช่วยเหลือสังคม และเนื้องานต้องมีคุณภาพในเชิงสร้างสรรค์" ครั้นบริษัทฯ เติบโตและเริ่มจะเข้าสู่บทบาทของผู้พัฒนาอสังหาริมทรัพย์อย่างเต็มตัว คุณธนก็ได้กำหนดเป้าหมายเพิ่มเติมว่า บริษัทฯ จะต้องปรับตัวให้สามารถอยู่ในโลกธุรกิจ ในขณะที่ไม่สูญเสียความเป็นตัวของตัวเองในการที่จะสร้างบ้านที่สวยงามและมีคุณภาพ "ผมตั้งคำถามง่าย ๆ กับผู้ถือหุ้นว่า ได้รับผลตอบแทนคนละ 1 ล้านบาทต่อปี

พอไหม ถ้าพอก็โอเค ทุกอย่างก็เป็นไปได้” คุณธนกล่าว ต่อมาเมื่อก่อตั้งบริษัท ก จึงมีการตั้งเป้าหมายของบริษัทฯ ว่าบริษัทฯ จะพัฒนาที่อยู่อาศัยอย่างสร้างสรรค์เพื่อคุณภาพชีวิต เป็นผลงานในทางริเริ่มสร้างสรรค์ของประเทศไทย โดยกำหนดให้มีผลตอบแทนในการประกอบการสุทธิเฉลี่ยไม่ต่ำกว่าร้อยละ 15 ของส่วนของผู้อยู่อาศัย

หลักการพื้นฐานที่คุณธนใช้ออกแบบเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ข้างต้น และใช้ในการกำหนดมโนภาพของโครงการด้วย ก็คือ

...เชื่อว่าคนอยู่ใกล้ธรรมชาติ จะสร้างพลังชีวิต การมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น ทำให้คนมีการเรียนรู้เป็นเหตุให้เกิดความร่วมมือระหว่างกัน สุนทรียภาพก็จะหมายถึงธรรมชาติ ความเล็ก ๆ น้อย ๆ พอมีเสน่ห์ แล้วก็นำมารักษาง่าย คือความงามที่เป็นความงามที่เข้าถึงจิตวิญญาณ เข้าไปในเรื่องของการใช้สอยด้วย ทำให้เกิดผลด้านอารมณ์เช่นความสงบเย็น สุนทรียภาพก็คือความงามที่เป็นความงามที่เข้าถึงจิตวิญญาณ เข้าไปในเรื่องของการใช้สอยด้วย ทำให้เกิดผลด้านอารมณ์เช่นความสงบเย็น ผมคิดว่าคนก็ยังมีความสุขที่จะอยู่ในที่ที่สงบร่มเย็น มีการจัดสรรผลิต เชมิพัลลิก โปรเวทฟาลิลิตี้ เอาใจเขามาใส่ใจเรา ถ้าเรามีบ้านเราก็อยากอยู่อย่างนี้

...คิดทั้งผังโครงการกับบ้านในมิติที่เชื่อมโยงกัน พยายามเชื่อมโยงธรรมชาติตั้งแต่ระดับผังอาคาร ระดับในห้องก็พยายามให้มองผ่านคอร์ทออกมาเชื่อมโยง ตรงนี้ใช้ความรู้สึกเยอะ คือผมมาจากคนจน จึงไม่เข้าใจเรื่องสเปซที่มันใหญ่ ๆ และรู้สึกว่าจะใหญ่ไปทำไม ผมชอบทำอะไรที่พอพอดีแล้วแก้ปัญหาโดยการเชื่อมภายในภายนอกให้ดีจะดูกว้างขวางเอง จะได้ขายได้ในราคาไม่แพงด้วย คนที่ซื้อเขาต้องชอบจริง ๆ แต่ที่จริงถามว่าเขาคุ้นชินกับสเปซที่ใหญ่กว่านี้มั๊ย เขาก็คุ้นชินกว่า ของเราจะกลาง ๆ ค่อนข้างเล็ก ฉะนั้นเทียบกับบ้านราคาใกล้เคียง สิบล้านเขาอยากได้สเปซที่ใหญ่กว่า .

...การวางแผนอาคารคำนึงถึงสภาพภูมิอากาศร้อนชื้น ซึ่งต้องการระบายอากาศ การรับแสงเงาจากธรรมชาติ การคั่นแดดคั่นฝน คิดว่าเรื่องภูมิปัญญาเดิม พยายามทำอะไรที่สอดคล้องกับธรรมชาติจะเป็นพื้นฐาน เทคโนโลยีน่าจะเป็นตัวเสริมของธรรมชาติ

3.1.3 การจัดหาที่ดิน

บริษัทฯ นำเงินที่ได้จากการขายอาคารสำนักงานมาซื้อที่ดินแปลงนี้ โดยไม่ได้มีเหตุผลอื่นนอกจากความต้องการช่วยเหลือหุ้นส่วนซึ่งเข้ามาขอให้ช่วยซื้อ เพราะลักษณะการจัดหาที่ดินของกลุ่มवादแตกต่างจากผู้พัฒนาโครงการทั่วไป จนทำให้คุณธนยอมรับว่าต้นทุนด้านที่ดิน

กลายเป็นอุปสรรคสำคัญ หรือเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้ต้นทุนในการทำโครงการสูงกว่าบริษัท โดยทั่วไปประมาณร้อยละ 20 ซึ่งส่งผลให้เขาไม่สามารถสร้างบ้านราคาถูกลงมากนักได้ เขาเล่าว่า

เพราะเราไม่ได้คิดแบบนักธุรกิจอย่างเดียว ถ้าเป็นนักธุรกิจจะคิดเรื่องทำเลไว้ก่อน คือเอาโปรเจกต์เป็นตัวตั้ง ทำเลไหนมีกำลังซื้อเท่าไร ควรทำโปรเจกต์อะไร แล้วหาที่ดินที่มีต้นทุนไม่แพง แต่ของเรานี้ทุนในช่วงเริ่มต้นเรามีไม่เยอะ เพราะมีที่ดินของพรรคพวกที่เขาไว้วางใจอยากให้เราทำอะไรกัน เช่นที่บ้านฝั่งธนเป็นของพาร์ทเนอร์ ที่ทำบ้านพระนครด้วยกัน เราก็ไม่ต้องลงทุนเรื่องที่ดินเบื้องต้น แต่ขณะเดียวกันเราก็พยายามจะให้เขาเป็นราคาที่ดีที่สุดเท่าที่จะทำได้ โดยไม่ได้ดูตลาดเท่าไร เพราะเขาบอกว่าไม่ต้องเอาตังค์มาเลย เข้าไปทำเลย แล้วจ่ายเงินเขาในสัก 3-4 ปี อย่างบ้านไทยหนึ่งก็เป็นที่ดินของบริษัทเงินทุนซึ่งเป็นพาร์ทเนอร์กัน เป็นที่ที่ถูกค้าเอามา มีปัญหาเรื่องการชำระหนี้ ก็มาขอให้ช่วยเข้าไปทำ เราก็คิดว่าเป็นปัญหาของเพื่อน จะเข้าไปช่วยโซลฟปัญหาหน่อยได้มัย เอากำไรน้อยหน่อย หรือที่บ้านอยุธยาที่พลกตหนักเลย คือมีเพื่อนฝรั่งคนหนึ่งกับเจ้าของสวนพระนคร เป็นพวกที่ชอบอะไรสวย ๆ งาม ๆ เหมือนกัน ก็พากันไปดูที่ ตอนเย็นนี้เห็นไรแมนดิคมมากเหลือเกิน ก็ทำเลยโดยไม่ได้มองมาร์เก็ตติ้ง เพียงแต่รู้สึกว่าเป็นเทรนด์ใหญ่ ๆ ว่าคนเริ่มเครียดกัน คิดว่าเมื่อทำให้สวยแล้วคนก็จะไปอยู่เอง เรื่องแลนด์แบงค์ก็มีอยู่เล็กน้อย แต่ก็อย่างว่าที่ไปที่ไปไม่ใช่เรื่องธุรกิจอย่างเดียว¹

คุณธณียังมองด้วยว่าการสะสมที่ดินหรือแลนด์แบงค์กลับจะทำให้บริษัทฯ มีปัญหา เพราะเขาเห็นว่า การจัดหาที่ดินไม่ใช่เรื่องยาก สำคัญอยู่ที่เมื่อได้ที่ดินมาแล้วจะต้องพัฒนาได้ทันที แทนที่จะเก็บมาไว้เป็นภาระ เหมือนดังเช่นที่ดินส่วนหน้าของโครงการไทยหนึ่งซึ่งมีแนวโครงการก่อสร้างทางหลวงพิเศษพาดผ่าน ทางบริษัทฯ ก็ยังซื้อเอาไว้ และยังไม่ได้พัฒนามาจนถึงทุกวันนี้

3.1.4 การออกแบบและก่อสร้าง

ในการออกแบบและก่อสร้างโครงการ คุณธณียำหน้าที่ทั้งเป็นนักพัฒนาโครงการและหัวหน้าสถาปนิกผู้ออกแบบ เขาจึงได้นำประสบการณ์จากการทำโครงการบ้านฝั่งธนมาวิเคราะห์ข้อบกพร่อง แล้วนำมาแบ่งปันกับทีมงาน และร่วมพัฒนางานกับทีมงานอย่างใกล้ชิด ตั้งแต่ช่วงการกำหนดแนวคิดการออกแบบ จนถึงช่วงดำเนินการก่อสร้างซึ่งใช้บริษัทรับเหมาในกลุ่มवादเอง เขาก็ยังเข้าไปดูและช่วยแก้ปัญหาที่หน้างานอยู่เสมอเพื่อให้ได้งานที่มีคุณภาพสูง ดังนั้น ภาพการ

¹ คำให้สัมภาษณ์ของคุณธณีย แต่ผู้วิจัยใช้ชื่อสมมติสำหรับโครงการที่คุณธณียำอ้างถึง

ทำงานจึงเป็นความร่วมมือกันของคนกลุ่มใหญ่ ที่มีการพิจารณาประเด็นด้านธุรกิจควบคู่ไปกับคุณภาพการออกแบบอย่างลึกซึ้ง ซึ่งฝ่ายธุรกิจที่หมายถึงตัวคุณเองก็ได้ย้าฝ่ายออกแบบตั้งแต่เริ่มงานว่างานจะต้องออกมาสวย เป็นสถาปัตยกรรมสำหรับเขตร้อนชื้น และต้องตอบสนองเป้าหมายการสร้างชุมชนเล็ก ๆ ที่มีคุณภาพชีวิตในแง่สิ่งแวดล้อมที่ดี ทั้งนี้ เขามอบหมายให้บริษัทในเครือชื่อว่าบริษัทแหลมคม (ชื่อสมมติ) เป็นผู้ช่วยออกแบบผังและสถาปัตยกรรม โดยเลือกสถาปนิกที่มีความคิดคล้ายกันเป็นกำลังหลัก อย่างเช่นที่คุณเบส สถาปนิกอาวุโสของโครงการคนหนึ่ง ได้เล่าถึงเหตุที่ตนเองได้รับเลือกให้ร่วมงาน ตั้งแต่โครงการบ้านสวนฝั่งธนว่า “เราเป็นคนที่สนใจในเรื่องคุณภาพของการอยู่อาศัย แล้วก็อาจจะเป็นความใกล้ชิดที่คุยกันรู้เรื่อง พอจะสัมผัสเรื่องแนวความคิดที่มันใกล้เคียงกัน เรียกว่าคุยภาษาเดียวกันได้” โดยเรื่องคุณภาพของการอยู่อาศัยนั้น คุณเบสอธิบายต่อว่า

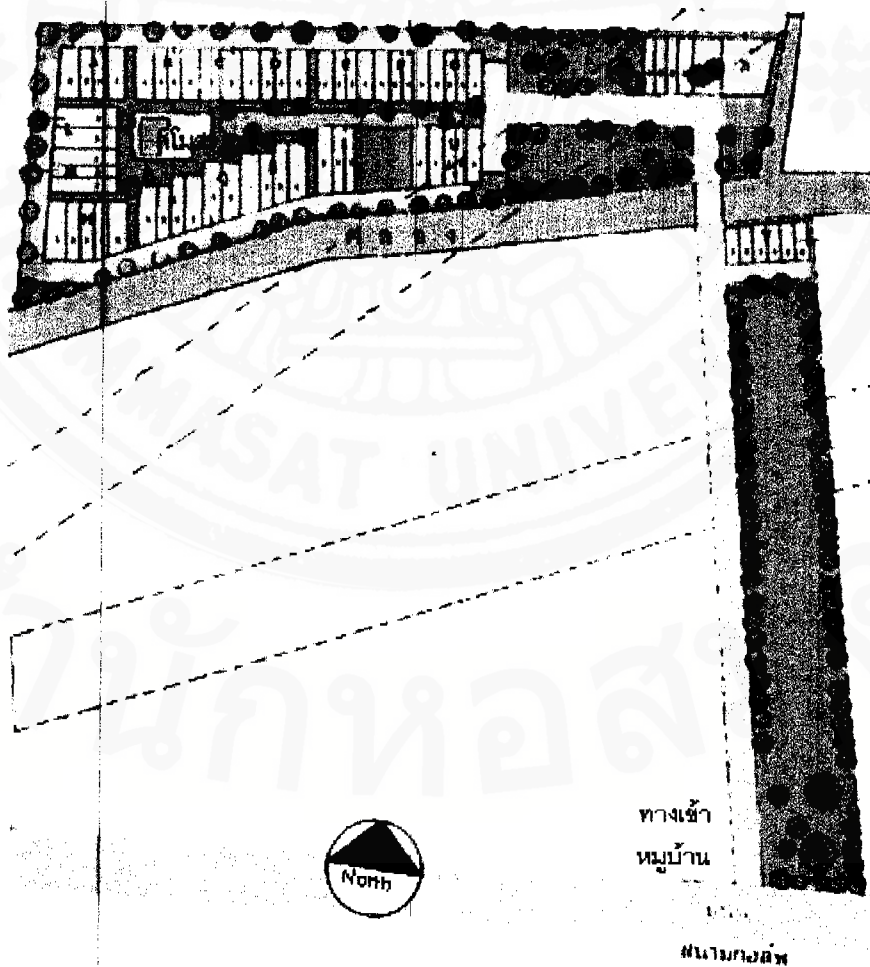
คือเวลาเราออกแบบอาคารที่พักอาศัย สิ่งสำคัญคือเราต้องคิดถึงการอยู่บ้านเป็นที่ที่คนเราใช้ชีวิตอยู่ในบ้านก็อย่างน้อย 1 ใน 3 เราก็คิดว่าไม่ว่าจะเป็นบ้านสวนตัวหรือบ้านที่ทำเพื่อการขาย มันควรจะต้องคิดถึงคุณภาพของที่อยู่อาศัย มันเป็นเรื่องสำคัญที่ต้องคิดเลย ไม่ใช่มาเร่งตั้งอย่างเดียว หน้าที่ของสถาปนิกคือมันต้องถืออันนี้เป็นโจทย์ ไม่ว่าโปรแกรมจะมาขนาดไหน เป็นหน้าที่ของสถาปนิกที่ต้องตอบทั้งโจทย์ของผู้ลงทุนและของผู้อยู่อาศัยด้วย เพราะฉะนั้นมันต้องคิดทั้งสองด้าน สุดท้ายที่สำคัญมากคือ ต้องตอบโจทย์คุณภาพชีวิตของผู้ผู้นั้นเป็นสิ่งสำคัญ คุณภาพของการอยู่อาศัย ก็ต้องลงไปมองให้เห็นว่าการใช้พื้นที่จะเป็นยังไง สภาพแวดล้อมจะเป็นยังไง คือภาวะความสะดวกสบาย บรรยากาศ มันก็อยู่สบาย ถ้ามองลึกไปกว่านั้นก็ต้องลงไปดูสุขภาพด้วย มันคงมีสองเรื่องเองมั้ง กายภาพกับจิตใจ ว่ามีผลกับเค้ายังไง

ในการที่จะสร้างผลงานออกมาให้ดีที่สุด ซึ่งหมายถึงการตอบสนองคุณภาพของการอยู่อาศัยทั้งด้านกายและจิต คุณเบสได้ทุ่มเทเวลาประกอบกับใช้ความรู้ซึ่งสะสมมาจากประสบการณ์การทำงาน การทำโครงการมาก่อนหน้านี้ และการอ่านหนังสือที่มีสาระเกี่ยวข้องกับทั้งมิติทางสิ่งแวดล้อม มิติด้านคน ด้านสังคมวัฒนธรรม ซึ่งรวมถึงเรื่องของการอยู่ร่วมกันของคนและเรื่องของสถาปัตยกรรมสีเขียวที่ชื่อมาจากต่างประเทศด้วย นอกจากนั้น บริษัทฯ ยังใช้วิธีการออกแบบอย่างมีส่วนร่วม โดยการเชิญเป็นกลุ่มลูกค้าเป้าหมายซึ่งก็คือกลุ่มคนหลากหลายซึ่งอยู่ในวัยที่กำลังซื้อในตลาดเฉพาะ มาให้ความคิดเห็นต่อแบบในลักษณะการสัมภาษณ์กลุ่มจำนวน 2 กลุ่ม กลุ่มละ 20 คน แล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์ ซึ่งก็พบว่าโครงการมีความเป็นไปได้ จึงดำเนินการออกแบบรายละเอียดต่อไป โดยได้เชิญผู้เชี่ยวชาญหลายสาขาเข้ามาร่วมทั้งในการศึกษาความ

เป็นไปได้และการออกแบบ ได้แก่ สถาปัตยกรรมภายใน ภูมิสถาปัตยกรรมที่เน้นการออกแบบระบบนิเวศ มีธารน้ำพุกลางโครงการและต้นไม้มีลักษณะธรรมชาติ วิศวกรรมการออกแบบระบบน้ำหมุนเวียนกลับมาใช้รดน้ำต้นไม้ และการใช้เซลล์พลังงานแสงอาทิตย์ เป็นต้น ซึ่งทำให้พบว่าการลงทุนใช้เซลล์พลังงานแสงอาทิตย์ไม่มีความเป็นไปได้ในเชิงเศรษฐกิจ

ผลสรุปการออกแบบโครงการระยะที่หนึ่งจะเป็นการก่อสร้างบ้านเดี่ยว 3 หน่วยในที่ดินขนาด 80 และ 144 ตารางวา ทาวน์เฮ้าส์ในที่ดินขนาด 35-64 ตารางวาจำนวน 86 หน่วย ทาวน์เฮ้าส์ในที่ดินขนาด 24-30 ตารางวาจำนวน 36 หน่วย และโฮมออฟฟิศในที่ดินขนาด 23-46 ตารางวาจำนวน 32 หน่วย ส่วนโครงการระยะที่สองยังไม่มีกำหนดรายละเอียด เนื่องจากรอความชัดเจนของโครงการก่อสร้างทางหลวงพิเศษที่พาดผ่านที่ดินส่วนหน้าโครงการ ภาพที่ 5.1

ภาพที่ 5.1
ผังชุมชนไทยหนึ่ง

เมื่อพิจารณาข้อมูลการออกแบบก่อสร้างจาก เอกสารทั้งหมด ประกอบกับการสำรวจภาคสนาม ทำให้สามารถแสดงคุณลักษณะที่เอื้อต่อความยั่งยืนตามกรอบคิดบูรณาการ ซึ่งอาจเรียกว่าเป็นคุณลักษณะสิ่งแวดล้อมแบบยั่งยืน หรือผลของการออกแบบแนวยั่งยืน ดังตารางที่ 5.2

ตารางที่ 5.2

คุณลักษณะสิ่งแวดล้อมแบบยั่งยืน หรือผลของการออกแบบแนวยั่งยืนในช่วงก่อตั้งชุมชนไทยหนึ่ง

ภาคบนซ้าย: บ้านส่วนบุคคล ลักษณะที่ต้องใช้ใจสัมผัส ได้แก่

1. ความซาบซึ้งถึงเอกลักษณ์และความเป็นอยู่แบบไทย
 2. ความรู้สึกเชื่อมโยงและกลมกลืนกับธรรมชาติ
 3. ความงามแบบเรียบง่าย
-

ภาคบนขวา: บ้านส่วนบุคคล ลักษณะทางกายภาพ ได้แก่

1. พื้นที่ในบ้านกะทัดรัด อบอุ่น สบาย และใช้ประโยชน์อย่างเต็มที่ ไม่โอ้อวดใหญ่โต
 2. พื้นที่ว่างภายนอก กึ่งภายนอก และภายใน ช่วยลดข้อจำกัดการใช้พื้นที่เฉพาะในบ้าน ขณะที่ส่งเสริมการใช้พื้นที่ได้ร่มเงาชายคา บริเวณชานบ้าน ระเบียง และศาลาเพื่อทำกิจกรรมของครอบครัว
 3. พื้นที่ชานบ้านและศาลาที่ชั้นสองหรือชั้นสาม ช่วยให้ผู้อยู่อาศัยมีมุมมองตัวเพื่อการพักผ่อนที่แท้จริง
 4. องค์ประกอบภายในบ้านลักษณะเรียบง่าย ตรงไปตรงมา เน้นวัสดุธรรมชาติ วัสดุผิวหยาบ และการใช้สีใกล้เคียงกับดิน (earth tone)
 5. ระยะห่างระหว่างกำแพงบ้านเพียงพอที่จะลดเสียงรบกวนระหว่างกันและอนุญาตให้มีการถ่ายเทอากาศ รวมทั้งการนำแสงสว่างเข้าบ้านจากด้านข้าง ซึ่งต่างจากทาวน์เฮาส์ทั่วไป
 6. ประหยัดพลังงานด้วยวิถีธรรมชาติ เพราะอาคารมีลักษณะสอดคล้องกับสภาพภูมิอากาศร้อนชื้น เหมาะกับทิศทางแสงแดดและลมที่เอื้อต่อการถ่ายเทอากาศ และการรับแสงเงาจากธรรมชาติ ทั้งช่องว่างระหว่างผนัง ช่องหน้าต่าง และหลังคาที่อนุญาตให้แสงตกลงมายังบริเวณกระจายแสงช่วงกลางบ้าน
 7. การติดตั้งระบบถังบำบัดสิ่งปฏิกูลฝังใต้ดิน ปล่อยน้ำที่ผ่านการบำบัดแล้วออกภายนอก
 8. การติดตั้งระบบท่อส่งน้ำหมุนเวียนจากถังบำบัดกลับไปใช้รดน้ำต้นไม้บางส่วน
-

ตารางที่ 5.2 (ต่อ)

ภาคกลางซ้าย: ชุมชน ลักษณะทางวัฒนธรรมและสิ่งที่ต้องใช้ใจสัมผัส ได้แก่

1. ความงามของกลุ่มสถาปัตยกรรม ที่มีความกลมกลืนในความหลากหลาย ทั้งเรื่องการจัดวางอาคารขนาดเล็กใหญ่สลับกัน และการออกแบบองค์ประกอบของอาคารที่เป็นรายละเอียดเล็ก ๆ น้อย ๆ ให้แตกต่างกัน เช่น ชุมประตู่เข้าบ้าน รูปทรงและจังหวะแนวหลังคา
2. ความงามของธรรมชาติแวดล้อมที่มีความหลากหลายทางชีวภาพ
3. ความไม่น่าเบื่อของการจัดที่ว่างเปิดโล่ง ทางสัญจร และอาคาร
4. การจัดวางหน่วยที่อยู่อาศัยขนาดเล็กใหญ่สลับกันส่งเสริมให้คนที่มีความรู้ดีกว่าอยู่ร่วมกับคนที่มีความรู้ด้อยกว่าได้
5. วิถีชีวิตที่พอเพียงและเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมที่มีการออกแบบผังและอาคารไว้รองรับ เช่น การมีพื้นที่ใช้สอยขนาดและจำนวนเท่าที่จำเป็นต่อการดำรงชีพ การถนอมรักษาคุณภาพคลองและธารน้ำชุดพร้อมกับสัตว์เล็กสัตว์น้อยที่อาศัยอยู่ในระบบนิเวศอันสมบูรณ์
6. วิธีการเรียนรู้ความหลากหลายทางชีวภาพของเด็ก ๆ เพราะได้อยู่ใกล้ชิดกับธรรมชาติตลอดเวลา
7. การมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม ซึ่งมีการออกแบบผังและอาคารไว้รองรับ เช่น สำนักงานบริหารหมู่บ้าน สระว่ายน้ำ ห้องออกกำลังกาย ห้องโถงอเนกประสงค์ เวทีกลางแจ้ง และสนามหญ้า
8. บรรยากาศเหมือนได้พักผ่อนอยู่ที่รีสอร์ทต่างจังหวัดตลอดเวลา
9. บรรยากาศความเป็นชุมชนที่มีความเป็นอยู่แบบไทย ซึ่งให้ความสำคัญกับพื้นที่ว่างภายนอกภายใน ไม่ได้จำกัดการใช้พื้นที่เฉพาะในบ้าน แต่ใช้พื้นที่ได้ร่มเงาชายคา บริเวณชานบ้าน ระเบียง และศาลาเพื่อทำกิจกรรมของครอบครัว
10. บรรยากาศที่ผู้คนและธรรมชาติอยู่ร่วมกันอย่างสอดคล้องสมดุล ตามวิถีชีวิตของชุมชนดั้งเดิมที่อยู่ริมน้ำ มีสะพานไม้เชื่อมระหว่างบ้านที่โอบล้อมด้วยพันธุ์ไม้พันธุ์ถิ่น เช่น ปิ๊ปปลัดปลั่ง มะพร้าว และไม้ตระกูลกล้วย
11. ความเป็นชุมชนเล็กปราศจากรั้วกันขวางความสัมพันธ์ เชื้อต่อการอยู่ด้วยกันแบบไม่ใช่ต่างคนต่างอยู่ เชื้อให้มีความรู้สึกร่วมกัน รู้จักกัน และมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันโดยง่าย
12. ความสงบสุขและปลอดภัย ซึ่งเป็นผลจากการออกแบบผังชุมชนจึงไม่จำเป็นต้องพึ่งพาวัตถุ เช่น กำแพงสูงรอบชุมชน และเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยจำนวนมาก
13. ความรู้สึกสงบ นิ่ง โดยรอบบริเวณศาลพระภูมิเจ้าที่ ซึ่งเกิดจากการออกแบบพื้นที่ให้ถูกโอบล้อมด้วยต้นไม้ใหญ่และพุ่มไม้ เป็นการส่งเสริมคุณค่า วิถี และความเชื่อทางจิตวิญญาณ

ตารางที่ 5.2 (ต่อ)

ภาคกลางขวา: ชุมชน ลักษณะทางกายภาพ ได้แก่

1. อยู่ในบริเวณที่พร้อมสรรพไปด้วยสถานบริการที่จำเป็นต่อการยังชีพ เช่น ตลาด สถานศึกษา แหล่งงาน และสถานพยาบาลมีพื้นที่ว่างส่วนกลางซึ่งเป็นพื้นที่สีเขียวเกินกว่าครึ่งหนึ่งของพื้นที่โครงการ ตามเอกสารกำหนดไว้ร้อยละ 51
2. ติดตั้งกั้นกันพัฒนาในคลองนอกโครงการ เพื่อรักษาคุณภาพน้ำประหยัดน้ำด้วยการนำน้ำที่ออกจากถังบำบัดและน้ำคลองกลับมาใช้รดน้ำต้นไม้
3. ประหยัดพลังงานด้วยวิธีธรรมชาติ สอดคล้องกับสภาพภูมิอากาศร้อนชื้น จากการมีต้นไม้คร่อม และพื้นที่น้ำมาก ขณะที่พื้นที่คอนกรีตน้อย
4. ถนนแคบและคดเคี้ยวส่งเสริมทางเดินและทางจักรยาน ทำให้รถยนต์ต้องขับช้าเกิดความปลอดภัยและเกิดพื้นที่ว่างที่น่าสนใจเพื่อการปฏิสังสรรค์ของผู้คน
5. ถนนปูด้วยบล็อกหญ้า (แผ่นซีเมนต์ปูพื้นที่มีรูตรงกลางให้หญ้าขึ้นได้) เป็นช่วง ๆ เพื่อลดความเร็วของรถยนต์ ลดการสะท้อนและการเก็บสะสมความร้อน น้ำฝนซึมผ่านได้ดี อีกทั้งประหยัดและสะดวกในการซ่อมแซม
6. ใช้ประโยชน์จากธรรมชาติแวดล้อมด้วยการไม่สร้างรั้วโดยรอบเป็นกำแพงทึบตัน แต่กลับทำเป็นรั้วเหล็กโปร่งสลับกับม้านั่งริมน้ำไว้เป็นระยะ และปลูกต้นไม้ใหญ่ให้ความร่มรื่นเป็นแนวยาว
7. ส่งเสริมให้พื้นที่เกิดระบบนิเวศที่สมบูรณ์มากขึ้นกว่าก่อนการพัฒนาที่ดิน
8. มีธรรมชาติที่สมบูรณ์ด้วยระบบนิเวศแบบไทย ๆ ด้วยธารน้ำชุด สัตว์นานาชนิด รวมทั้งพืชพื้นบ้านทุกขนาดที่เอื้อต่อการอยู่อาศัยของสัตว์ ประกอบขึ้นเป็นความหลากหลายทางชีวภาพ
9. เป็นชุมชนขนาดเล็ก ที่เอื้อต่อการจัดการที่จะนำไปสู่การคงสภาพความสวยงาม ร่มรื่น และไม่สิ้นเปลืองในการดูแลรักษา
10. ระบบการจัดการขยะ ไม่ให้ขยะของเขตวิ่งเข้ามาถึงหน้าบ้าน แต่ให้ขยะในบริเวณที่ว่างหน้าโครงการที่จัดแยกไว้โดยเฉพาะ มีต้นไม้ปลูกล้อมรอบ
11. มีอาคารและสถานที่รองรับกิจกรรมทางสังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม ของชุมชน เช่น สำนักงานบริหารหมู่บ้าน สระว่ายน้ำ ห้องออกกำลังกาย ห้องโถงอเนกประสงค์ เวทีกลางแจ้ง และสนามหญ้า
12. จัดทำคู่มือดูแลรักษาบ้านและระเบียบหมู่บ้านเพื่อคงไว้ซึ่งลักษณะที่ยั่งยืนโดยรวม
13. ระบบบริหารจัดการหมู่บ้านโดยบริษัท เป็นเวลา 2 ปี และการนำเงินกองทุนซึ่งได้จากการชำระค่าบริการหมู่บ้านก่อนโอนกรรมสิทธิ์ไปฝากสถาบันการเงินเพื่อนำดอกผลมาใช้จ่าย

หมายเหตุ: โปรดดูรูปภาพคุณลักษณะที่บ่งชี้ถึงความยั่งยืนเหล่านี้ในภาคผนวก ก

3.1.5 เงินทุน การตลาด และการขาย

ในตอนแรกที่มีการศึกษาความเป็นไปได้ของโครงการนั้น คุณธนคิดถึงทางเลือก 2 ทาง คือหนึ่ง สร้างเป็นทาวน์เฮ้าส์ราคา 3 ล้านบาท กับสอง ทำเป็นบ้านเดี่ยวราคา 7 ถึง 8 ล้านบาท แต่พบว่าราคาของทาวน์เฮ้าส์ที่คิดไว้ไปตรงกับราคาบ้านเดี่ยวในโครงการซึ่งตั้งอยู่บนถนนเส้นเดียวกัน ส่วนทางเลือกที่สองก็มีในตลาดจำนวนมากแล้ว เขาจึงสรุปเป็นทางเลือกใหม่ คือสร้างทาวน์เฮ้าส์ในลักษณะกลุ่มที่เขาเรียกว่า "กรู๊ปเฮ้าส์" หรือ "บ้านกลุ่ม" ในราคาประมาณ 5 ล้านบาท ซึ่งมีลักษณะแตกต่างจากทาวน์เฮ้าส์และบ้านเดี่ยวหลายประการตามที่ได้กล่าวแล้วในหัวข้อที่ผ่านมา จนเรียกได้ว่า "เป็นโครงการที่สวยที่สุดโครงการหนึ่ง" และ "ไม่เป็นโครงการโหลแบบบ้านจัดสรรทั่วไป" เพราะอย่างน้อยโครงการก็ได้รับประกาศเกียรติคุณ โครงการอนุรักษ์มรดกไทยดีเด่น ด้านสถาปัตยกรรมไทยประเภทสร้างสรรค์ ประจำปี 2539 ดังนั้น จึงมีผู้สนใจเข้ามาชมโครงการเป็นจำนวนมากมาย ทั้งที่บริษัทฯ ก็ไม่ได้ทุ่มเทงบประมาณประชาสัมพันธ์อย่างจริงจัง ผู้สนใจเหล่านี้รู้จักโครงการได้เพียงเพราะลูกค้าเก่าของบริษัทบอกต่อกันมาบ้าง เคยได้รับรู้ว่าบริษัท ได้รับรางวัลการออกแบบมาเยอะ บ้าง บางกลุ่มเพียงแต่ขับรถผ่านเห็นป้ายประชาสัมพันธ์เล็ก ๆ หน้าโครงการแล้วรู้สึกน่าสนใจ จึงแวะเข้ามาชม ซึ่งหลายรายเมื่อได้รับทราบแนวคิดการออกแบบจากพนักงานขาย และชมสภาพโครงการแล้วก็ตัดสินใจซื้อทันที หลายรายที่ทราบว่าโครงการอาจมีปัญหาจากโครงการก่อสร้างทางหลวงก็ยังซื้อเพราะชอบแนวคิดการออกแบบมาก โดยเฉพาะกลุ่มลูกค้าที่เป็นเอ็นจีโอ (ทำงานในองค์กรพัฒนาเอกชน) และกลุ่มที่สนใจแนวคิดทางเลือก ดังที่คุณธนเล่าให้ฟังว่า

ผมคิดว่าคนเขาซื้อเพราะฟิสิกส์คือบอกเขาแต่แรกว่าจะต้องมีการดูแลรักษากัน เพราะจำนวนยูนิตมีน้อยขณะที่พื้นที่ส่วนกลางใหญ่มาก ทำให้มองเห็นว่าเป็นภาระที่ต้องดูแลร่วมกัน ถ้าน้ำเน่าก็จะมีिमแพคต่อบ้านเขา และคนที่มาซื้อเป็นหมอเป็นอะไรก็พอมีความเข้าใจในเรื่องชุมชน มีเอ็นจีโมาซื้อเยอะเหมือนกัน คนเข้าใจล่วงหน้าแล้วว่ามันต้องใกล้ชิดกันพอสมควร เขาก็เตรียมใจกันมา ขนาดผมบอกว่าจะมีทางด่วนตัดผ่านมาใกล้ ๆ นี้ ยังบอกว่าไม่เป็นไรเพราะชอบ

อย่างไรก็ตาม การขายไม่ได้เป็นไปอย่างรวดเร็วนัก เนื่องจากลูกค้าส่วนมากเห็นว่าราคาแพงเกินไปเมื่อเทียบกับราคาบ้านเดี่ยว สิ่งที่เกิดขึ้นก็คือ "ผู้ที่ชอบแบบบ้านไม่มีกำลังซื้อ ผู้ที่มีกำลังซื้อก็ชอบบ้านเดี่ยวมากกว่า" นอกจากนั้น ยังมีลูกค้าหลายรายที่ไม่ซื้อเพราะทำเลของโครงการอยู่ไกลจากบ้านเก่า อันเป็นผลจากการที่ทางบริษัทฯ ยังไม่มีความพร้อมที่จะสร้างโครงการลักษณะนี้หลายแห่งพร้อมกัน แต่วิธีที่คุณธนใช้แก้ปัญหาการขายก็คือ การลดขนาดบ้าน

ลงและลดราคาขายลงมาเริ่มที่ 4 ล้านบาท ถึงกระนั้น เขายังต้องใช้เวลาในการขายท่ามกลางวิกฤตอันเป็นผลจากเศรษฐกิจฟองสบู่จนถึงปี 2540 จึงสามารถปิดการขายลงได้

จากการศึกษาบริบทในระดับโครงการของการพัฒนาหมู่บ้านยั่งยืนไทยหนึ่งสามารถสรุปปัจจัยที่ช่วยให้โครงการเป็นผลสำเร็จดังตารางที่ 5.3

ตารางที่ 5.3

ปัจจัยจากบริบทในระดับโครงการที่เอื้อต่อการพัฒนาหมู่บ้านไทยหนึ่ง

ด้าน	กรณีตัวอย่าง
จิต	- ความใฝ่ฝันและจิตสำนึกของกลุ่มผู้ก่อตั้งบริษัทสถาปนิกวาด ในการสร้างองค์กรให้เป็นชุมชนอุดมคติ และการริเริ่มสร้างสรรค์ในการทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์กับสังคม พร้อมกับการนำเสนอแนวคิดใหม่ที่มีคุณภาพในเชิงสร้างสรรค์อย่างเป็นอิสระในวงการธุรกิจ “เพื่อรายได้พอเลี้ยงตัว” ดังนั้น ในช่วงฟองสบู่ที่เกิดการแข่งขันอย่างเอาเป็นเอาตาย โดยมีการลอกเลียนแบบสถาปัตยกรรมต่างประเทศกันอย่างขนานใหญ่เพื่อสร้างความ “แปลกและใหม่” ของสินค้า พวกเขากลับเป็นสถาปนิกกลุ่มน้อยที่ใช้แนวทาง “บริบทนิยม” และ “พหุนิยม” ในการออกแบบอาคารให้กลมกลืนกับสิ่งแวดล้อมทางสังคมและธรรมชาติของท้องถิ่น จนประสบความสำเร็จทั้งด้านธุรกิจและด้านคุณค่าทางสถาปัตยกรรม ซึ่งพิสูจน์ได้จากการขยายกิจการและการได้รับรางวัลทางด้านการออกแบบอย่างต่อเนื่อง - ประสบการณ์การออกแบบอันยาวนานประกอบกับอารมณ์ จินตนาการ และความรู้สึกในการสร้างงานของผู้ออกแบบ ทำให้พวกเขาสามารถใช้คุณภาพและความงามของโครงการเป็นจุดขายมาโดยตลอด - ความมั่นใจในบริษัทฯ และคุณภาพของโครงการทำให้ลูกค้าเก่า ๆ แนะนำกันต่อไปเรื่อย ๆ ส่งผลให้มีผู้เข้ามาเยี่ยมชมโครงการจำนวนมาก - จิตของผู้ถือหุ้นฝ่ายบริษัทเงินทุนที่มุ่งหวังให้คุณธนช่วยเหลือ กรณีมีที่ดินที่ถูกค้างมีปัญหาระงับการชำระหนี้ ประกอบกับจิตของคุณธนที่ช่วยเหลือเพื่อน คุณธนจึงได้ที่ดินแปลงนี้มาพัฒนา - จิตใจที่ทุ่มเทและใส่ใจเกี่ยวกับเรื่องราวทางวัฒนธรรม สังคม สิ่งแวดล้อม และสถาปัตยกรรมสีเขียวของคุณเบส ช่วยให้การออกแบบโครงการมีคุณภาพสูง

ตารางที่ 5.3 (ต่อ)

ด้าน	กรณีตัวอย่าง
การกระทำ	- การออกแบบอาคารให้กลมกลืนกับสิ่งแวดล้อมทางสังคมและธรรมชาติของท้องถิ่นอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้กลุ่มवादมีผลงานที่มีคุณค่าทางสถาปัตยกรรมมากจนองค์กรต่าง ๆ ตัดสินให้รางวัลทางด้านการออกแบบจำนวนมาก อีกทั้งทำให้พวกเขาสามารถใช้คุณภาพและความงามของโครงการเป็นจุดขายมาตลอด - การบอกเรื่องการพัฒนาโครงการไทยหนึ่งไปเรื่อย ๆ ทำให้กลุ่มเอ็นจีโอ และกลุ่มที่สนใจแนวคิดทางเลือก รับรู้ข้อมูลแล้วเข้ามาเยี่ยมชมจนกระทั่งตัดสินใจซื้อ - การขายโครงการบ้านฝั่งธนและการขายอาคารสำนักงานเมื่อปี 2535 ทำให้บริษัทมีผลกำไรเข้ามาสนับสนุนการทำโครงการหมู่บ้านไทยหนึ่งต่อ - การขอร้องและชักชวนของผู้ถือหุ้นฝ่ายบริษัทเงินทุนให้ซื้อที่ดิน กระตุ้นให้คุณธนรับซื้อที่ดินซึ่งมีขนาดเล็กแปลงนี้เอาไว้ และสามารถพัฒนาโครงการที่มีขนาดเหมาะสมกับการสร้างบรรยากาศความเป็นชุมชน - การเข้าร่วมการศึกษาความเป็นไปได้และการออกแบบของผู้เชี่ยวชาญหลายสาขาส่งผลให้โครงการยังมีความสมบูรณ์ในรายละเอียด สวยงามและมีคุณภาพสูงสมดังความตั้งใจของกลุ่มवाद
วัฒนธรรม	- กระบวนทัศน์เหนืออัตราของกลุ่มผู้ก่อตั้งบริษัทสถาปนิกวาด ที่ให้ความสำคัญกับคุณภาพกายและจิตในเชิงสร้างสรรค์อย่างเป็นอิสระในวงการธุรกิจ "เพื่อรายได้พอเลี้ยงตัว" มากกว่าการแข่งขันอย่างเอาเป็นเอาตาย ทำให้พวกเขาประสบความสำเร็จทั้งด้านธุรกิจและด้านคุณค่าทางสถาปัตยกรรม - กระบวนทัศน์อัตราของนักพัฒนาโครงการทั่วไป ที่ให้ความสำคัญกับการทำผลกำไรเฉพาะหน้า จึงมุ่งเน้นการแข่งขันกันอย่างเอาเป็นเอาตาย แทนที่จะมุ่งสร้างคุณภาพ ซึ่งไม่เอื้อต่อความรู้สึกร่วมกัน รู้จักกัน ไม่รู้สึกถึงความเป็นชุมชน ทำให้บริษัทฯ เห็นช่องทางว่าโครงการน่าจะขายได้ - สังคมเริ่มมีความตื่นตัวเรื่องสุขภาพและสิ่งแวดล้อม อย่างเช่นในช่วงที่เริ่มโครงการนั้นก็มีองค์กรพัฒนาเอกชนเกิดขึ้นมากมาย จึงทำให้เกิดตลาดสำหรับผู้ที่มีความสนใจเฉพาะเป็นช่องทางที่จะขายโครงการได้

ตารางที่ 5.3 (ต่อ)

ด้าน	กรณีตัวอย่าง
	- การดำเนินการประกวดแบบหรือการคัดเลือกผลงานดีเด่นที่ทำกันอยู่ในวงการทำให้ผู้ออกแบบมีกำลังใจที่จะพัฒนางานที่มีคุณภาพ ส่วนผู้ซื้อบ้านก็เกิดความมั่นใจที่จะสนับสนุนผลงานดี ๆ เหล่านั้นเช่นกัน - วัฒนธรรมการอยู่อาศัยแบบไทย ๆ ยังคงมีเสน่ห์และมีพลังมากพอที่จะกระตุ้นให้ผู้ออกแบบนำมาประยุกต์ให้เข้ากับบริบทสมัยใหม่เพื่อแก้ปัญหาความห่างเหินระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติและระหว่างมนุษย์ด้วยกันเอง อีกทั้งกระตุ้นให้ผู้ที่มีความสามารถทางการเงินต้องการอยู่อาศัยในวิถีชีวิตแบบเดิม ๆ
ระบบสังคม	- ข้อมูลข่าวสารที่เผยแพร่ผลงานการได้รับรางวัลทางด้านการออกแบบจากองค์กรต่าง ๆ ในสังคม ทำให้ลูกค้าเกิดความมั่นใจในคุณภาพของโครงการ - ข้อมูลข่าวสารที่เผยแพร่เรื่องราวทางวัฒนธรรม สังคม สิ่งแวดล้อม และสถาปัตยกรรมสีเขียว ช่วยให้คนเบสมีความรู้เพียงพอสำหรับการออกแบบให้โครงการมีคุณภาพสูง - เศรษฐกิจในยุคพอเพียงเอื้ออำนวยให้ผู้ซื้อบ้านตัดสินใจซื้อง่ายขึ้น - คุณภาพสิ่งแวดล้อมที่ตกต่ำลงโดยรวมกระตุ้นให้ประชาชนเริ่มสนใจซื้อหาบ้านที่มีคุณภาพสิ่งแวดล้อมที่ดีกว่า เห็นจากตัวอย่างโครงการบ้านไทยหนึ่งซึ่งถึงแม้จะมีราคาแพงเมื่อเทียบกับบ้านเดี่ยว แต่โครงการก็ให้สิ่งแวดล้อมที่สมบูรณ์มากจนผู้คนที่ต้องยอมจ่ายเพื่อให้ได้มาซึ่งคุณภาพเช่นนี้ - ที่ตั้งโครงการตั้งอยู่ติดกับสนามกอล์ฟ อยู่ใกล้สถานศึกษา ศูนย์การค้าและบริการ อีกทั้งอยู่ใกล้ถนนสายหลักเป็นจุดขายที่สำคัญ - ลักษณะทางกายภาพของโครงการได้แก่ธารน้ำพุตกกลางหมู่บ้านที่มีลักษณะธรรมชาติ ลักษณะที่ว่าง กลุ่มอาคารและถนนซึ่งให้ความรู้สึกอบอุ่นและสบาย รวมทั้งสภาพแวดล้อมและตัวบ้านที่มีลักษณะกลมกลืนกับสิ่งแวดล้อมก็เป็นจุดขายที่สำคัญ

นอกจากผลสรุปปัจจัยที่ช่วยให้โครงการเป็นผลสำเร็จจากการศึกษาภาพรวมของการพัฒนาโครงการดังกล่าวข้างต้นแล้ว ผู้วิจัยยังได้ใช้แบบสอบถามสำรวจความคิดเห็นของเจ้าบ้านว่าปัจจัยใด หรือลักษณะใดของหมู่บ้านยั่งยืนชุมชนไทยหนึ่งที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อบ้านมากที่สุด ซึ่งพบว่าปัจจัยในทุกด้านของจุลภาคมีผลต่อการตัดสินใจ และพบว่า "การจัดสวนปลูก

ต้นไม้” มีผลต่อการตัดสินใจซื้อบ้านมากที่สุดที่คะแนนสูงถึงร้อยละ 94.7 รองลงมาเป็น “ความสงบเงียบ” ที่คะแนนร้อยละ 73.7 และ “สัดส่วนเนื้อที่ว่างสาธารณะ” กับ “วิถีชีวิตเป็นไปตามที่ต้องการ” ที่คะแนนร้อยละ 68.4 ในขณะที่ลักษณะทางกายภาพของบ้านมีผลต่อการตัดสินใจซื้อบ้านน้อยมาก ดังตารางที่ 33 ในภาคผนวก ค. นั่นคือผู้ซื้อบ้านให้น้ำหนักที่ภาพรวมของชุมชนมากกว่าความเหมาะสมส่วนตัว ซึ่งสอดคล้องกับเป้าหมายและหลักการพื้นฐานของการออกแบบที่ต้องการสร้างวิถีชีวิตที่สงบเย็นและอยู่ใกล้ชิดกับธรรมชาติ

3.2 บริบทในระดับบุคคลที่เอื้อต่อการพัฒนาโครงการ

ในส่วนที่ผ่านมา เราได้ทราบแล้วว่าโครงการนี้เป็นผลสืบเนื่องจาก “ความใฝ่ฝันจิตสำนึกในการสร้างองค์กรให้เป็นชุมชนอุดมคติ และการริเริ่มสร้างสรรค์ในการทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์กับสังคม” อันเป็นแนวคิดแบบมีมัสเซียวของกลุ่มवाद ที่นำไปสู่การนำเสนอแนวคิดใหม่ที่มีคุณภาพในเชิงสร้างสรรค์อย่างเป็นอิสระในวงการธุรกิจ จนทำให้กลุ่มฯ ประสบความสำเร็จทั้งด้านธุรกิจและด้านคุณค่าทางสถาปัตยกรรม เนื่องจากมีกระแสความต้องการเฉพาะขึ้นมาในตลาด อันเป็นผลของสภาพสังคมและสิ่งแวดล้อมโดยทั่วไปที่มีคุณภาพตกต่ำลง ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นดังกล่าวจึงประกอบด้วยปัจจัยทั้งสี่ด้านซึ่งเป็นเหตุในระดับ “กลุ่ม” ที่ก่อให้เกิดหมู่บ้านยั่งยืน

การศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลในส่วนต่อไปนี้จึงเป็นการศึกษาเหตุในระดับ “บุคคล” โดยเน้นที่ “การเปลี่ยนกระบวนทัศน์” และ “จิตวิวัฒน์” ของผู้มีส่วนร่วม 3 ฝ่ายได้แก่ นักพัฒนาโครงการ สถาปนิก และผู้ซื้อบ้าน ในช่วงก่อนที่จะเริ่มเข้ามาเกี่ยวข้องกับโครงการ ซึ่งมีส่วนก่อให้เกิดชุมชนหมู่บ้านยั่งยืนเช่นกัน ทั้งนี้เพื่อตอบคำถามว่าการเปลี่ยนกระบวนทัศน์และจิตวิวัฒน์เกิดขึ้นแล้วหรือไม่ มีความสัมพันธ์กันอย่างไร อยู่ในระดับพัฒนาการระดับไหน มีเหตุปัจจัยในความเป็นมาอย่างไร มีความสอดคล้องกันทั้งสามฝ่ายหรือไม่ และระดับพัฒนาการนั้นจะมีความสัมพันธ์กับคุณลักษณะที่เอื้อต่อความยั่งยืนของโครงการในลักษณะใด

กรณีศึกษานักพัฒนาโครงการ: คุณธน

หลังจากที่โครงการหมู่บ้านไทยหนึ่งก่อสร้างแล้วเสร็จประมาณ 2 ปี คุณธนกัวางมือจากวงการธุรกิจแล้วหันไปดูแลงานของมูลนิธิตะวันตก (ชื่อสมมติ) ที่เขากับเพื่อน ๆ ในกลุ่มवादร่วมกันก่อตั้ง เพื่อดำเนินกิจกรรมสาธารณประโยชน์อย่างเต็มที่ ได้แก่ นิเทศสารแจกฟรีซึ่งมีเนื้อหาเกี่ยวกับ “ธรรมชาติ การศึกษา ศิลปะ และวัฒนธรรมนำชีวิตทั้งดงาม” อาศรมตะวันตกที่มีกิจกรรม “วิถีแห่งสุขภาวะในชีวิตประจำวัน” เช่น การฝึกโยคะและการดูแลเรื่องของการอาหารและการล้างพิษ ห้องสมุดประชาชนที่เป็น “แหล่งวรรณกรรมและหนังสือทางเลือก” สวนตะวันตกที่เป็น

"ศูนย์การเรียนรู้วิถีธรรมชาติ" ดัชนีรับคนให้เข้ามาเรียนรู้วิถีแบบพอเพียง ในรูปแบบของค่าย เยาวชนและค่ายอาสาสมัคร หรือการเยี่ยมชมเป็นการทั่วไป สุดท้ายคือ กิจกรรมการเดินทางท่องเที่ยวเพื่อรับรู้สิ่งดี ๆ ให้กับชีวิต นอกจากนั้น เขายังมีโรงเรียนซึ่งใช้แนวทางวิถีทางเลือก เน้น ความใกล้ชิดธรรมชาติและการเรียนรู้ตามศักยภาพของเด็ก โดยภรรยาและลูกสาวเป็นผู้ดำเนิน กิจกรรม เขาใช้เวลาที่ยังพอมีเหลืออยู่บ้างรับงานออกแบบเป็นการส่วนตัวโดยไม่คิดค่าจ้าง "เพราะ ถือว่ามีกินแล้ว เพราะสัมพันธ์ภาพของการว่าจ้างไม่เอื้อต่อการพัฒนาความเป็นมนุษย์ คนเป็น นายจ้างก็คาดหวังลูกจ้างทันที แม้กระทั่งคนสนิทกันก็ตาม มันไม่ได้มีสัมพันธ์ภาพที่จะเรียนรู้ซึ่งกัน และกัน แต่ถ้าไม่ได้ให้เงินนั้น พอเจอปัญหาก็มาคุยด้วยกัน"

ผู้วิจัยได้สนทนากับบุรุษอาวุโสร่างเล็กผู้นี้ ณ สำนักงานซึ่งตั้งอยู่ชั้นบนสุดของอาคาร มูลนิธิฯ ข้างเคียงกับอาคารสำนักงานของกลุ่มวาดนั้นเอง ในห้องทำงานเล็ก ๆ ที่ดูเรียบง่าย เรียบง่าย และอบอุ่นนั้น มีโต๊ะทำงานจัดชิดผนังหันหน้าออกไปหน้าต่าง บนโต๊ะมีหุ่นจำลองบ้านและ งานร่างแบบวางทิ้งไว้ ข้าง ๆ เป็นเก้าอี้หวายสำหรับนั่งและนอนเล่น ชุดรับแขกจัดเป็นโต๊ะกระจก กลมพร้อมเก้าอี้หวาย 4 ตัว วางชิดกับตู้หนังสือยาวสร้างติดข้างฝาซึ่งมีหนังสือแนวปรัชญาและ ศาสนาจำนวนมากวางอยู่ อย่างเช่น งานของท่านพุทธทาส ดิชนันทันท์ พระไพศาล วิสาโล และ พริตติจิป คอปร้า เป็นต้น เมื่อมองออกไปภายนอก ก็เห็นเจ้าหน้าที่สุภาพสตรีทำงานอยู่หนึ่งคน และเห็นการประดับตกแต่งด้วยต้นไม้พื้นบ้านขนาดเล็กใหญ่หลายชนิด ตั้งแต่บริเวณที่ออกแบบ เป็นชานกิ่งกลางแจ้งเรื่อยไปจนถึงบันไดที่ทอดตัวลงไปชั้นล่าง ทำให้เกิดความรู้สึกเย็นตาเย็นใจ เหมือนได้อยู่กับบ้าน อันเป็นสภาพที่ขัดแย้งกับอากาศใจกลางเมืองหลวงขณะนั้น ที่กำลังร้อนระอุ และเต็มไปด้วยควันจากพาหนะของผู้ที่ไม่มีความรับผิดชอบต่อสังคม

คุณธนเดิบโตขึ้นมาในบ้านพักข้าราชการในตัวจังหวัดยะลาและภูเก็ต คุณพ่อของเขาเป็น ข้าราชการและมีครอบครัวญาติพี่น้องที่ค่อนข้างยากจน สมัยนั้นความเป็นอยู่ของคนต่างจังหวัดยังมีความเป็นชุมชนสูง เชื้อเพื่อนกัน ญาติของเขาที่อยู่ตามตำบลมักจะมาพักที่บ้านหากมีธุระหรือมีบาง คนเข้ามาเรียนต่อในเมือง ที่บ้านจึงมีคนอยู่ด้วยกันมาก และเนื่องจากเป็นบ้านพักข้าราชการ ทำให้ เขาคุ่นเคยกับความเป็นชุมชนที่ต้องดูแลกัน พ่อแม่ของเขาสอนให้รู้จักดูแลแขกในฐานะที่เป็นเจ้าของ บ้าน ดังนั้น เมื่อเด็ก ๆ ในบ้านทะเลาะกัน เขาจะถูกตีก่อนเพราะไม่ทำหน้าทีดูแล ชุมชนก็สอนเขาให้ รู้จักเอื้อเฟื้อและมองประโยชน์ส่วนรวม เขาจึงรู้สึกว่าได้ได้รับความอบอุ่นจากชุมชนและประทับใจ บรรยากาศเช่นนั้น ซึ่งเป็นพื้นฐานของการก่อตัวของมีมส์เขียวให้กับเขาในอีกหลายปีต่อมา

เมื่อเติบโตขึ้น เขาได้รับอิทธิพลทางความคิดแบบมีมส์เขียวในอีกแง่มุมหนึ่งจากการ อ่านและรับรู้ผลงานของศาสตราจารย์ ดร. ป๋วย อึ๊งภากร ที่ให้ความสำคัญกับการสร้างความเป็น

ธรรมในสังคม เขาได้รู้จักกับอาจารย์ปวยครั้งแรกเนื่องด้วยพ่อของเขาเป็นข้าราชการกระทรวงการคลัง เขาได้รับการปลูกฝังให้ชอบคนไทย ชื่อและนามสกุลไทย มาโดยตลอด ดังนั้นเมื่อได้ยื่นชื่อ “ปวย สิงภากร” จึงรู้สึกว่ชื่อนี้ “ไม่เข้าท่าเลย” และยิ่งรู้สึกต่อต้านมากขึ้นเมื่อมีบรรดาอธิบดีมาตรวจราชการแล้วพักค้างแรมที่บ้าน ซึ่งทำให้เขาต้องคอยอพยพไปแอบอยู่ริม ๆ บ้าน อธิบดีเหล่านั้นไม่ได้โอภาปราศรัยกับเขา และแสดงลักษณะที่ทำให้เขารู้สึกว่าเขาเป็นคนอีกชั้นหนึ่ง รู้สึกไม่อบอุ่น และรู้สึกว่าผู้ใหญ่เหล่านั้นถือตัว อย่างไรก็ตาม เขาก็ยังใช้ฝีมือในการวาดภาพ เขียนภาพเหมือนให้ท่านเหล่านั้นหลายครั้งตามที่คุณพ่อบอกให้เขียน แต่คราวที่รู้ว่าจะต้องเขียนภาพอาจารย์ปวย เขากลับตอบปฏิเสธเพราะไม่ชอบชื่อของท่านนั่นเอง จนอยู่มาวันหนึ่งที่เขากวาดใบไม้อยู่หน้าบ้าน ตอนนั้นเขาอายุประมาณ 10 ถึง 11 ขวบ อาจารย์ปวยเดินเข้ามาทัก ลูบหัวแล้วถามว่าเรียนชั้นไหน เขาจึงเกิดความประทับใจในตัวอาจารย์ตั้งแต่นั้นมา

ความตื่นตัวกับการปฏิรูปสังคมเป็นอย่างมากของนิสิตนักศึกษาในช่วงที่เขาศึกษาอยู่ที่คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้กระตุ้นให้เขาสนใจเรื่องบ้านเมืองมากยิ่งขึ้น การเข้าร่วมกระบวนการของกิจกรรมทำให้เขาศรัทธาในความเป็นมนุษย์ โดยเฉพาะเหตุการณ์ “14 ตุลา” ยิ่งทำให้เขาเห็นพลังของความร่วมมือและตระหนักว่าอุดมคติเป็นเรื่องที่เป็นจริงได้ ซึ่งกลายเป็นแรงบันดาลใจอย่างหนึ่งของการก่อตั้งมูลนิธิตะวันตกในอีก 20 ปีต่อมา โดยนำชื่อของมูลนิธิมาจากชื่อของอาจารย์แสงอรุณ รัตกลีกร ผู้ซึ่งปลูกฝังแนวคิดรักษ์ธรรมชาติแบบมีมส์เซียวให้ ดังที่เขาเล่าว่า “อาจารย์แสงอรุณไม่ได้สนิทกันมากแต่มีอิทธิพลต่อความคิด อาจารย์จะสอนให้นักถึงธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม แล้วพูดด้วยใจ เวลาแก่พารุ่นพี่ไปเข้าป่าเราก็ตามแกไปเที่ยว รู้สึกว่าตัวตนของแกออกมา พยายามรักษาดันไม้คุณปู่ไว้ไม่ให้ถูกตัดทิ้ง”

ครั้นสำเร็จการศึกษา เขากับเพื่อนที่มีอุดมการณ์ร่วมกันได้จัดตั้งสำนักงานสถาปนิกเมื่อปี 2518 ซึ่งแปรสภาพเป็นบริษัทสถาปนิกวาดในปี 2523 โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะสร้างสรรค์สถาปัตยกรรมและองค์กรที่รับผิดชอบต่อสังคมตามแบบฉบับของมีมส์เซียว ดังที่ผู้วิจัยได้กล่าวถึงรายละเอียดไปในหัวข้อก่อนหน้านี้แล้ว เมื่อประสบความสำเร็จในเชิงธุรกิจและต้องการหยุดโดยไม่สูญเสียความเป็นตัวของตัวเอง ก็เกิดความจำเป็นต้องขยายงานเพื่อระดมทุนเข้ามาสร้างความมั่นคงให้กับบริษัทฯ มากขึ้น คุณธนให้ความเห็นแก่ผู้จัดการรายเดือนเมื่อปี 2539 ไว้ว่า “ถ้าคุณมีบริษัท มีธุรกิจ คุณปฏิเสธไม่ได้ที่บริษัทจะต้องโต ซึ่งก็โตตามธรรมชาติ ตามวัฏจักรของธุรกิจ” ด้วยแนวคิดเช่นนี้เอง การขยายงานของบริษัทฯ จึงแตกต่างจากองค์กรอื่น ๆ เพราะบริษัททั่วไปมักจะขยายงานตามสภาพของตลาด โดยหาโอกาสและช่องทางที่จะได้ผลกำไรสูงสุด ก็จะเปิดบริษัทขึ้นมารองรับ แต่การขยายของบริษัทสถาปนิกฯ เกิดจากการที่ผู้นำเล็งเห็นศักยภาพของลูกน้อง

และลูกนี้ ต้องการขยายศักยภาพของตน ผู้นำก็ให้การสนับสนุน โดยมีเงื่อนไขเพียงให้เนื้อหาของงานมีประโยชน์กับสังคม และต้องพึ่งพาตนเองทางเศรษฐกิจได้ ดังนั้น จึงเกิดเป็นบริษัทที่ไม่เกี่ยวข้องกับงานออกแบบก่อสร้างเลย อย่างเช่น บริษัททำหนังสือเกี่ยวกับเด็ก และบริษัทผลิตของเล่นที่ส่งเสริมการเรียนรู้ของเด็กเป็นต้น การขยายกิจการมาตั้งบริษัท ก ในปี 2533 ก็ไม่ใช่มีเฉพาะปัจจัยเชิงธุรกิจ และความต้องการสร้างความเป็นชุมชนให้เกิดขึ้นจริงในบริบทสังคมสมัยใหม่เท่านั้น แต่ยังมีเหตุผลทางการกุศลด้วย ดังที่เขาเล่าว่า “ผมถูกบังคับให้มาทำเรียลเอสเตทเพราะอยากหาเงิน 200 ล้านบาททำพิพิธภัณฑสถานเด็ก เลยไม่ได้ทำอาร์คิเทค แต่สุดท้ายก็หาได้ไม่ถึงจึงต้องเปลี่ยนวิธีลงทุนกับ ก.ท.ม. ก็เสร็จจนได้” ทั้งนี้ เพื่อให้การดำเนินกิจการเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ก่อตั้งได้จริง กลุ่มผู้ก่อตั้งถึงกับตกลงกันว่า “ผลกำไรที่แต่ละคนถือหุ้นอยู่ในบริษัทในเครือทุกบริษัท จะต้องจัดสรร 60% มาเป็นส่วนกลางเพื่อนำไปทำกิจกรรมทางสังคม ที่เหลืออีก 40% จะนำมาเฉลี่ยเป็นส่วนตัวของแต่ละคน” นอกจากนั้น เมื่อได้ศึกษาหาความรู้ทางปรัชญาและศาสนามากขึ้น ยังได้มีการนำหลักพุทธธรรมมาใช้ในการบริหาร ดังปรากฏในเอกสารภายในที่แจกเฉพาะผู้บริหารระดับสูง ซึ่งกล่าวถึงหลักพรหมวิหารสี่ และปรัชญาในการดำรงชีวิตอย่างพอดี อันเป็นลักษณะที่แทบจะหาไม่ได้ในเอกสารของบริษัทธุรกิจทั่วไป

กิจกรรมทางสังคมที่เป็นขึ้นเป็นอัน แรกสุดก็คือกิจกรรมค่ายอาสาสมัครในช่วงปลายปี 2531 เป็นโครงการไปออกค่ายสร้างโรงเรียนในชนบทภาคใต้ 2 แห่ง ทดแทนของเดิมที่ถูกอุทกภัยครั้งใหญ่ทำให้พินาศไป นอกจากนั้น ยังมีการจัดตั้งศูนย์ศิลปวัฒนธรรมตะวันตกยวน ส่วนตัวคุณธนาเองก็ได้เข้าไปเป็นกรรมการที่ปรึกษาให้กับมูลนิธิเด็กอ่อนในสลัม และเป็นกรรมการจัดงานวันสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ โดยถึงแม้ในช่วงที่เศรษฐกิจเติบโตอย่างก้าวกระโดด จนก่อให้เกิดสภาวะที่จะต้องปรับตัวให้อยู่รอดในตลาดที่แข่งขันกันอย่างรุนแรง สมาชิกกลุ่มวาดก็ยังไม่ออกค่ายกันอย่างสนุกสนานในท้องทุ่งภาคอีสาน อย่างไรก็ตาม สภาพที่ต้องดิ้นรนอย่างมาดังก้าว กลับกระตุ้นให้กลุ่มผู้บริหารซึ่งรวมถึงคุณธนา เริ่มค้นหาความต้องการที่แท้จริงของตนเอง

เนื่องจากทุกปีจะมีการประชุมสรุปงาน ช่วงนั้นยอดขายมี 2-3 พันล้าน ก็คุยกันว่า จะเพิ่มเป็น 4-5 พันอย่างไร แต่เช้าวันหนึ่งปลายปี 35 สัมมนาที่สวนสามพราน มีการถามพวกเรากันเอง 7 คนว่า จริง ๆ แล้วชอบทำธุรกิจกันมั๊ย จึงรู้ว่าธุรกิจไม่ใช่ตัวของเรา แล้วไม่อยากจะทำธุรกิจต่อ เพราะถ้าเราไม่รู้จักตัวเราเอง แล้วเราต้องไปเกี่ยวข้องกับคนอื่นอีกพันคน หนี้สินก็จะเกิดมากขึ้นเรื่อย ๆ จึงเริ่มวางแผนแล้วก็ถอย

ตั้งแต่ปี 2536 คุณธนและเพื่อนเริ่มค่อย ๆ วางมือจากธุรกิจ พร้อมกับพยายามย้อนกลับไปหาจุดเริ่มต้นที่เป็นรากเดิม ด้วยการตั้งมูลนิธิกระจายเงินองค์กรไม่แสวงหากำไรและมีวัตถุประสงค์แบบมีมิสึครามคือเพื่อ

ร่วมเป็นส่วนหนึ่งในการสร้างสรรค์พัฒนาศักยภาพ ความคิด และจิตสำนึกให้บังเกิดแก่บุคคลในสังคม เพื่อเข้ามามีส่วนสร้างผลสะท้อนในทางเลือนยกกระดานคุณภาพชีวิต ทั้งของปัจเจกชน ชุมชน และสังคม รวมตลอดไปถึงระบบนิเวศ โดยใช้กิจกรรมสาธารณะประโยชน์ ที่ครอบคลุมเรื่องราวตั้งแต่ธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม ศิลปะและวัฒนธรรม กระบวนการเรียนรู้หรือการศึกษาในกลุ่มของเด็กและเยาวชน เป็นวิถีทางนำไปสู่ความสมดุล ยั่งยืนของชีวิตและสังคม

โดยในเรื่องของความยั่งยืนนั้น คุณธนขยายความว่า

...ความยั่งยืน เกี่ยวข้องกับคน สัตว์ พืช จักรวาล ชีวเคมีเนเบิล ต้องเชื่อมโยงทั้งสรรพสิ่งคือคน ธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมทั้งหมดเพื่อให้เกิดดุลยภาพ ซึ่งในการจัดการสิ่งเหล่านี้จะไม่ใช้มนุษย์เป็นตัวตั้งอย่างเดียว เพราะความเจริญในทัศนะผมคือการพออยู่ได้ เป็นมนุษย์ที่สมดุลทั้งกายและใจ ขณะเดียวกันก็ไม่เบียดเบียนธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม ถ้าดูวงจรธรรมชาติทั้งหมด มันมีดุลยภาพของมันอยู่แล้ว เพียงแต่เราไม่รู้ไม่เท่าทันและไปตัดตอนมัน เช่น ระบบทุนนิยม บริโภคนิยม ธุรกิจ ระบบอุตสาหกรรม ระบบเหล่านี้ไปตัดตอนกระบวนการธรรมชาติ

...ระบบทุนนิยมเป็นตัวสกัดกั้นการพัฒนาความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เพราะมนุษย์กับสัตว์ พืช ต้องเอื้อเฟื้อกัน แต่ระบบทุนเริ่มที่การเอากิเลสเอาเงินเป็นตัวตั้ง ซึ่งทำให้คนมองคนเป็นคู่แข่งเป็นศัตรู ดังนั้น ยั่งยืนกับระบบนี้จึงไม่มีทางไปกันได้แต่ผมก็เข้าใจดีว่า คนที่พัฒนาระบบนี้ขึ้นมาอาจจะแค่อยากจะทำให้มนุษย์มีความสะดวกสบายขึ้น สามารถต่อสู้ให้ปลอดภัยจากโรคภัยไข้เจ็บ แต่ในที่สุดก็ล้มจิตวิญญาณและทำให้เกิดปัญหา ซึ่งปัญหานั้นเกิดขึ้นเห็นชัด ๆ แต่คนมองไม่เห็น เช่น การครอบครองทรัพย์สินของโลกมีความแตกต่างกันมาก คนอเมริกันครอบครองทรัพย์สิน 70-80% อีก 20% เป็นของคนจน

ดังนั้น การเริ่มทำโครงการหมู่บ้านไทยหนึ่งในปี 2537 จึงอยู่ในช่วงที่เขากำลังหาทางลงที่สวยงามและมั่นใจว่าทั้งลูกน้องและลูกค้าจะไม่เดือดร้อน เขาใช้เวลาอีก 4 ปีต่อมาผลักดันโครงการให้แล้วเสร็จ และสะสมหนี้สินกับหุ้นส่วนที่เป็นบริษัทเงินทุน รวมทั้งสร้างเงื่อนไขให้ผู้ที่จะมารับช่วงต่อดูแลการบริหารโครงการหลังการขายและพนักงานเป็นอย่างดี แม้จะเป็นช่วงที่

เศรษฐกิจตกต่ำอย่างที่สุด จากนั้นเขาใช้เวลาอีก 2 ปีเป็นที่ปรึกษาให้กับผู้บริหารบริษัท ก กลุ่มใหม่ ซึ่งก็คือบริษัทเงินทุนที่เป็นหุ้นส่วนนั่นเอง จึงสามารถวางมือได้ในที่สุด ส่งผลให้วงการพัฒนาหมู่บ้านจัดสรรไม่มีผลงานที่มีคุณภาพเทียบได้กับโครงการของกลุ่มवादในอดีตตั้งแต่นั้นมา

จากการวิเคราะห์ข้อมูลข้างต้น สามารถสรุปผลการประเมินระดับพัฒนาการของคุณธรรม รวมทั้งปัจจัยที่ช่วยให้เกิดจิตวิวัฒน์สู่มีมเหนือวัตถุนิยม (ส้ม น้ำเงิน แดง) ดังตารางที่ 5.4 และตารางที่ 5.5 ตามลำดับ

ตารางที่ 5.4

การประเมินระดับพัฒนาการของนักพัฒนาโครงการ ชุมชนไทยหนึ่ง

ด้าน	มีม	กรณีตัวอย่าง	คำไขในเกลียวพลวัตร
จิตสำนึก			
สังคม	คราม	ตระหนักว่ามีปัญหาตอนนี้เกิดขึ้นเห็นชัด ๆ แต่คนมองไม่เห็น เช่น การครอบครองทรัพย์สินของโลกมีความแตกต่างกันมาก คนอเมริกันครอบครองทรัพย์สิน 70-80% อีก 20% เป็นของคนจน และปัญหาระบบทุนนิยมสกัดกั้นการพัฒนาความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์	global awareness, life gets spoils
สิ่งแวดล้อม	คราม	เห็นว่าความยั่งยืนเกี่ยวข้องกับคน สัตว์ พืช และจักรวาล เป็นการเชื่อมโยงทั้งสรรพสิ่งทั้งหมดเพื่อให้เกิดดุลยภาพ ซึ่งปกติจะมีอยู่ในวงจรกระบวนการธรรมชาติอยู่แล้ว เพียงแต่มนุษย์สร้างระบบเข้าไปตัดตอนทำลายวงจรดังกล่าว	synergy of all life, holistic, find grand balance
ความตั้งใจ	คราม	ตั้งใจร่วมพัฒนาศักยภาพ ความคิด และจิตสำนึกให้บังเกิดแก่บุคคล ร่วมยกระดับคุณภาพชีวิต ทั้งของปัจเจกชน ชุมชน สังคม	sustainable world, plan for long range, reintroduce spirit

ตารางที่ 5.4 (ต่อ)

ด้าน	มีม	กรณีตัวอย่าง	คำไขในเกลียวพลวัตร
		และระบบนิเวศ โดยใช้กิจกรรมสาธารณะ ประโยชน์ ที่ครอบคลุมเรื่องธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม ศิลปะและวัฒนธรรม กระบวนการเรียนรู้ของเยาวชน เป็นวิถีทาง นำไปสู่ความสมดุลและยั่งยืน	
พฤติกรรม			
อาชีพ	คราม	ทำงานที่ใช้เทคโนโลยีก่อสร้างและศิลปะ ตอบสนองคุณภาพของการอยู่อาศัยทั้งด้าน กายและจิต โดยเชื่อว่าคนอยู่ใกล้ธรรมชาติ จะสร้างพลังชีวิต การมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น ทำให้คนมีการเรียนรู้เป็นเหตุให้เกิดความ ร่วมมือระหว่างกัน	nature as model, restore harmony, blend feeling and tech
กิจกรรมอื่น ๆ	คราม	บริหารมูลนิธิที่มีเป้าหมายร่วมยกระดับ จิตสำนึกและคุณภาพชีวิต ทั้งของปัจเจกชน ชุมชน สังคม และระบบนิเวศ โดยใช้กิจกรรม สาธารณะประโยชน์ ที่ครอบคลุมเรื่อง ธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม ศิลปะและวัฒนธรรม กระบวนการเรียนรู้ของเยาวชน เป็นวิถีทาง นำไปสู่ความสมดุลและยั่งยืน	sustainable world, plan for long range, reintroduce spirit
วัฒนธรรม			
ความสัมพันธ์ กับเพื่อนบ้าน	-	ไม่มีข้อมูลเพียงพอในการวิเคราะห์	-
วิถีชีวิต/กิจกรรม ทางสังคม	คราม	วิถีชีวิตส่วนใหญ่อยู่ในองค์กรที่มีเป้าหมาย เพื่อร่วมยกระดับจิตสำนึกและคุณภาพชีวิต ทั้งของปัจเจกชน ชุมชน สังคม และระบบ นิเวศ ในขณะที่มีความตระหนักถึงภัยต่าง ๆ ที่กำลังเกิดขึ้นทั่วโลก	plan for long range, reintroduce spirit, holistic, think global act local

ตารางที่ 5.4 (ต่อ)

ด้าน	มีม	กรณีตัวอย่าง	คำไขในเกลียวพลวัตร
ระบบสังคม และสิ่งแวดล้อม			
ระบบสังคม	คราม	มีชีวิตที่พยายามปรับใช้ระบบทุนนิยมในทางที่สมดุลงมากขึ้น เพื่อสามารถใช้เทคโนโลยีก่อสร้างและศิลปะตอบสนองคุณภาพของการอยู่อาศัยทั้งด้านกายและจิต ที่ใกล้ชิดกับระบบนิเวศอันสมบูรณ์ โดยใช้ข้อมูลทางปรัชญา วิถีพื้นถิ่น และศาสนาประกอบขณะที่ไปเกี่ยวข้องกับระบบสังคมสังเคราะห์เมื่อทำงานกับมูลนิธิเด็กอ่อนในสลัมด้วย	multidimensional, blend feeling and tech, bring past to life
สิ่งแวดล้อม	คราม	มีชีวิตอยู่ในสิ่งแวดล้อมแบบชนบทภาคอีสาน (ออกค่ายอาสา) ภาคใต้ (บ้านเกิด) ภาคกลาง (สวนตะวันออก) และแบบที่เพิ่งจะผ่านอุทกภัย (ออกค่ายอาสา) กับแบบในเมืองตั้งแต่สภาพชุมชนแออัด ไปจนถึงสภาพสะดวกสบายในอาคารสำนักงานสมัยใหม่เมื่อทำงานธุรกิจกับบริษัทเงินทุน	diversify as norm

ตารางที่ 5.5

ปัจจัยที่ช่วยให้เกิดจิตวิวัฒน์ของนักพัฒนาโครงการ ชุมชนไทยหนึ่ง

ด้าน	กรณีตัวอย่าง
จิต	- ความมีอคติกับชื่อของอาจารย์ป๊วย นำพาให้เขาเกิดความประทับใจในตัวอาจารย์ ซึ่งกลายเป็นแรงบันดาลใจให้เขาอ่านและรับรู้ผลงานที่ให้ความสำคัญกับการสร้างความเป็นธรรมในสังคมของท่านในเวลาต่อมา - การรับรู้ปัญหาความเสื่อมทางสังคมและสิ่งแวดล้อม รวมทั้งปัญหาการแยกส่วนระหว่างกายกับจิต กระตุ้นให้เขาศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมจากการอ่าน ผลงานของนักคิดจำนวนมาก

ตารางที่ 5.5 (ต่อ)

ด้าน	กรณีตัวอย่าง
การกระทำ	- การสั่งสอนและเลี้ยงดูของพ่อแม่ทำให้เขาารู้จักเอื้อเฟื้อและมองประโยชน์ส่วนรวม เขาจึงรู้สึกว่าได้ได้รับความอบอุ่นจากชุมชนและประทับใจบรรยากาศเช่นนั้น ซึ่งเป็นพื้นฐานของการก่อตัวของมีมส์เขียวให้กับเขาในอีกหลายปีต่อมา - การอ่านผลงานของอาจารย์ป๋วย ที่ให้ความสำคัญกับการสร้างความเป็นธรรมในสังคม การศึกษาเรียนรู้จากอาจารย์แสงอรุณที่ให้ความสำคัญกับธรรมชาติ รวมทั้งการอ่านหนังสือแนวปรัชญาและศาสนาจำนวนมาก ช่วยให้เขามีความรู้และกระตุ้นให้เกิดจิตสำนึกเชื่อมโยงถึงความเป็นทั้งหมดของคน สัตว์ พืช และจักรวาล
วัฒนธรรม	- ความเป็นครอบครัวข้าราชการและมีครอบครัวญาติพี่น้องที่ค่อนข้างยากจน ในบริบทต่างจังหวัดที่ยังมีความเป็นชุมชนสูงสอนเขาให้รู้จักเอื้อเฟื้อและมองประโยชน์ส่วนรวม - ความตื่นตัวกับการปฏิรูปสังคมเป็นอย่างมากและการทำกิจกรรมของนิสิตนักศึกษาในช่วงที่เขาศึกษาอยู่ที่คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ ประกอบกับเหตุการณ์ “14 ตุลา” ทำให้เขาเห็นพลังของความร่วมมือและตระหนักว่าอุดมคติเป็นเรื่องที่เป็นจริงได้
สังคม และสิ่งแวดล้อม	- บ้านพักข้าราชการในตัวจังหวัดยะลาและภูเก็ตเอื้อให้เกิดลักษณะความเป็นชุมชนที่อบอุ่น กับทั้งเกิดความสะดวกสำหรับการมาพักของญาติของเขาที่อยู่ตามตำบลและบรรดาอธิบดีที่มาตรวจราชการ ซึ่งทำให้เขาคุ่นเคยกับความเป็นชุมชนที่ต้องดูแลกัน - สภาพป่าที่มีต้นไม้ใหญ่ ซึ่งอาจารย์แสงอรุณพยายามรักษาไว้ ช่วยสร้างพื้นฐานความเข้าใจด้านการอนุรักษ์ธรรมชาติ - ระบบเศรษฐกิจการปกครองแบบทุนนิยม อำนาจนิยม ทำให้เกิดความตื่นตัวกับการปฏิรูปสังคมเป็นอย่างมากในหมู่นิสิตนักศึกษา ซึ่งส่งผลให้เขาต้องการทำงานสร้างสรรค์สิ่งที่ดีกว่าให้กับสังคมในเวลาต่อมา

กรณีศึกษา ๗: เปนิกโครงการ: คุณเบส

บริษัทสถาปนิกที่คุณเบสดูแลอยู่ทุกวันนี้แยกตัวออกมาจากบริษัทแหลมคมที่ออกแบบโครงการหมู่บ้านไทยหนึ่ง เพื่อการให้บริการลูกค้าอย่างคล่องตัวและมีประสิทธิภาพมากขึ้น ในตลาดหลังเศรษฐกิจฟองสบู่แตก เขายอมรับว่าการแยกองค์กรในสถานะที่เศรษฐกิจตกต่ำเช่นนี้ส่งผลให้คนที่มืฝีมือและอุดมการณ์แยกย้ายกันไป ที่ยังคงหลงเหลืออยู่ก็มีความกระตือรือร้นน้อยลง ทั้งหมดจึงกลายเป็นปัจจัยสำคัญซึ่งทำให้กลุ่มवादไม่มีผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพสูงมากเหมือนสมัยก่อน ส่วนตัวเขาเองนั้น ถึงแม้จะต้องการสร้างงานสถาปัตยกรรมสีเขียวอย่างต่อเนื่อง แต่เจ้าของงานไม่เปิดโอกาสให้คิดทำอะไรใหม่ ๆ ในเชิงธุรกิจ หลังจากโครงการบ้านไทยหนึ่ง เขาจึงมีโอกาสออกแบบผังและสถาปัตยกรรมที่มีส่วนคล้ายคลึงกับโครงการบ้านไทยหนึ่งอีกเพียงโครงการเดียว นอกเหนือจากนั้น เขาได้แต่ยึดหลักการออกแบบให้ถูกต้องตามทิศทางแดดลมซึ่งไม่ได้สร้างภาระการลงทุนให้กับเจ้าของงานแต่อย่างใด แต่ก็โชคดีที่บรรดารุ่นพี่ในกลุ่มที่ก่อตั้งบริษัทและลูกค้าประจำ รู้ดีว่าเขาไม่ชอบทำงานเชิงธุรกิจมากนัก จึงป้อนงานเชิงสังคมและสิ่งแวดล้อมให้เขาอยู่บ้าง เช่น โครงการบ้านहारสองของสำนักงานพลังงานแห่งชาติ ที่ว่าจ้างกลุ่มवादและจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยดำเนินงานวิจัย แล้วผลิตแบบพิมพ์เขียวเพื่อจำหน่ายแก่ประชาชนในปี 2543 โครงการปฏิรูปมณฑลโรงเรียนเทศบาลที่ซ่อนแก่นเพื่อสนองระบบการศึกษาแบบทางเลือก และโครงการศูนย์แลกเปลี่ยนนักศึกษาต่างประเทศขององค์กรพัฒนาเอกชนนานาชาติ ซึ่งสองโครงการหลังทำให้เขามีโอกาสใช้การออกแบบแนวยั่งยืนอย่างเต็มที่ งานประเภทนี้ไม่ได้ทำผลกำไรให้บริษัทของเขามากนัก จึงจำเป็นต้องหารายได้จากโครงการธุรกิจมาชดเชย

สำหรับงานบริการสังคมและสิ่งแวดล้อมนั้น เขาก็ยังทำอยู่เป็นระยะ ๆ อย่างเช่นไปปลูกป่าและช่วยเรื่องการป้องกันไฟป่า ล่าสุดเขายังได้ไปช่วยผู้ประสบภัยจากเหตุการณ์สึนามิอีกด้วย และทุกวันนี้เขาก็ยังพบปะกับคุณธนีอย่างสม่ำเสมอและช่วยงานมูลนิธิตะวันตกตามแต่ที่คุณธนีจะมอบหมาย

คุณเบสเป็นบุรุษวัยกลางคนรูปร่างสันทนต์ ผิวสีเข้ม อากัปกริยาแบบ “เรื่อย ๆ” และผ่อนคลายของเขาดูช่างขัดแย้งกับบรรยากาศในสำนักงานที่ดูจะรีบเร่งกว่ามาก แต่เมื่อเขานำผู้วิจัยขึ้นไปยังห้องทำงานที่อยู่บนชั้นลอยในชั้นสุดท้ายที่ส่วนยอดของอาคารสำนักงานของกลุ่มवाद ก็เหมือนตัดขาดจากบรรยากาศเหล่านั้นมาอยู่ในโลกส่วนตัว เรานั่งสนทนากันที่โต๊ะประชุมสี่ด้านขนาดใหญ่คับห้องจนบดบังโต๊ะทำงานและเฟอร์นิเจอร์อีกไม่กี่ชิ้นเกือบจะโดยสิ้นเชิง โชคดีที่ผนังด้านหนึ่งเป็นกระจกใสผืนใหญ่ ที่ทำให้สามารถมองเห็นทะลุออกไปเห็นภูมิทัศน์ใจกลางพระนครได้ในระยะไกล

เขาทำความเข้าใจที่มาของความสนใจในการออกแบบที่มีความรับผิดชอบต่อสังคม และคุณภาพของการอยู่อาศัยทั้งด้านกายภาพและจิตใจว่า ครอบครัวของเขาไม่มีอิทธิพลต่อความคิดในแนวนี้เลยอย่างแน่นอน แต่อาจจะเป็นด้วยผู้คนแวดล้อมที่ทำให้เขาตระหนักถึงความสำคัญของสังคมตั้งแต่เมื่อยังเรียนอยู่ชั้นมัธยม ครั้นได้เข้ามาศึกษาในคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ก็ได้รู้จักกับคุณธนซึ่งเป็นรุ่นพี่ ได้เข้าร่วมกิจกรรมด้านการเมือง และการออกค่าย เพราะเขาคิดว่าเป็นสิ่งพื้นฐานที่ถูกต้อง ที่ควรจะทำเพื่อประโยชน์แก่สังคม ตลอดจนได้สัมผัสกับวิถีชีวิต การให้ และการสอนในเรื่องของสิ่งแวดล้อมธรรมชาติของอาจารย์แสงอรุณ รัตกลีกร จึงส่งผลให้มีนิสัยเยียวที่ห่วงใยปัญหาสังคมของเขาวิวัฒน์สู่มีสื่อสิ่งซึ่งเป็นระดับที่มองเห็นภาพรวม ดังที่เขาเล่าว่า

ตั้งแต่สมัยเราเรียนมหาวิทยาลัย เราอาจจะสนใจสังคมในอีกด้านหนึ่ง เช่น การเมือง ประชาชน เป็นคำมิตีของการเอาเราไปเปรียบกันระหว่างคน รู้สึกว่าไม่เป็นธรรม มันไม่ยุติธรรม ซึ่งเรื่องนี้มันเป็นโครงใหญ่ มันเป็นระบบเศรษฐกิจ การเมือง สังคม มันไปด้วยกันหมด มันส่งผลถึงกันหมด สุดท้ายแล้วสิ่งแวดล้อมก็เป็นตัวที่เกิดจากสามอันนี้แหละ

ตั้งแต่เมื่อเขาเข้ามาทำงานให้กับบริษัทสถาปนิกวาดในปี 2527 เขายังได้สัมผัสกับบรรยากาศของการสร้างจิตสำนึกทางสังคมให้กับคนในองค์กร ได้รับรู้แนวความคิดเรื่องการทำประโยชน์เพื่อสังคมผ่านทางวิชาชีพ อีกทั้งได้ลงมือปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง เช่น การออกแบบงานสาธารณะประโยชน์ของมูลนิธิเด็ก หรือมูลนิธิต่าง ๆ เพื่อสังคมโดยไม่คิดค่าใช้จ่าย และการออกค่ายอาสา สิ่งเหล่านี้เป็นแรงบันดาลใจให้เขาค้นคว้าหาความรู้จากหนังสือด้านสังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม ซึ่งรวมถึงด้านสถาปัตยกรรมสีเขียว และสังเกตความเป็นไปในสังคมมาโดยตลอด จึงส่งผลให้จิตของเขาวิวัฒน์สู่มีสื่อรวมอันเป็นมิมที่เห็นภาพรวมถึงในระดับโลก ดังความเห็นของเขาต่อไปนี้

ผมคิดว่าเรื่องกรีนอาร์คิเทคเจอร์ มันไม่ใช่เรื่องเฉพาะบุคคลหรือส่วนตัว มันเป็นเรื่องของโลกของสังคมด้วย ซึ่งมันมีมิติที่คนเค้าเห็นความสำคัญ คนพร้อมที่จะเสียสละและรับผิดชอบต่อมัน ทีนี้มันไม่ใช่เรื่องของตัวเราคนเดียวแล้ว มันเป็นเรื่องรับผิดชอบต่อคนอื่นด้วย พวกนี้มันเรื่องใหญ่ เรื่องปัญหาสิ่งแวดล้อมทั่วไปคนเค้ารับรู้ พอรู้อยู่แล้วล่ะว่าโลกเรามีปัญหาสิ่งแวดล้อม เราทำอะไรสักอย่างจะมีผลต่อสิ่งแวดล้อม เพียงแต่ว่าเราจะลงเข้าไปมีส่วนรับผิดชอบต่อมันมากน้อยแค่ไหน สถาปนิกก็ทำได้ในระดับในผลงานของตัวเอง ตอนนั้นคนไม่ได้คิดถึงผลกระทบที่

เกิดจากตัวเรามากนัก คิดว่ามันเรื่องของคนอื่น คนอื่นมันอย่างนั้นอย่างนี้ จริง ๆ แล้วเรื่องนี้มันเป็นระบบทั้งโลก ไม่ใช่ปัจเจก ระบบสังคมมันก็สร้างผลกระทบโดยตัวมันเอง ไม่ว่าจะรู้ตัวหรือไม่รู้ตัว แต่ตอนนี้ทุกสิ่งทุกอย่างมันไม่ได้มองเรื่องสิ่งแวดล้อมจริงจัง ระบบที่มันกระตุ้นให้เกิดการบริโภค การใช้พลังงาน ระบบที่มันไปทำลายสิ่งแวดล้อมเพื่อผลประโยชน์ มันทั้งนั้นล่ะ มันทั้งโครงเลย คล้ายๆ กับว่าโยนภาระให้คนอื่นหมด เรื่องสิ่งแวดล้อมกูไม่เกี่ยว แต่ที่สุดแล้วมันก็กลับมามีผลกระทบเราทุกคนแหละ มันยังไม่ถึง คนจึงไม่มีสำนึกในเรื่องสิ่งแวดล้อม ไม่รู้ว่าต้องรอให้โลกล่มสลายถึงคนถึงรู้สึก

จากการวิเคราะห์ข้อมูลข้างต้น สามารถสรุปผลการประเมินระดับพัฒนาการของคุณเบส รวมทั้งปัจจัยที่ช่วยให้เกิดจิตวิวัฒน์สู่มีมเหนือวัตถุนิยม (ส้ม น้ำเงิน แดง) ดังตารางที่ 5.6 และตารางที่ 5.7 ตามลำดับ

ตารางที่ 5.6

การประเมินระดับพัฒนาการของสถาปนิกโครงการ ชุมชนไทยหนึ่ง

ด้าน	มีม	กรณีตัวอย่าง	คำไขในเกลียวพลวัตร
จิตสำนึก			
สังคม	เหลือ	ตระหนักว่าระบบเศรษฐกิจ การเมือง และสังคม มีความสัมพันธ์กัน เป็นไปในทิศทางเดียวกัน และส่งผลถึงกันทั้งหมด ซึ่งสุดท้ายก็ได้ก่อปัญหาให้กับสิ่งแวดล้อม	integrative, big picture views
สิ่งแวดล้อม	คราม	ตระหนักว่ากรีนอาร์คิเทคเจอร์เป็นเรื่องของโลกของสังคม โลกเรามีปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เราจะลงเข้าไปมีส่วนรับผิดชอบ โดยสถาปนิกก็ทำได้ในระดับผลงานของตัวเอง แต่คนส่วนมากมักคิดว่าเป็นเรื่องของคนอื่น จึงเป็นปัญหาระบบทั้งโลกที่ย้อนกลับมาทำลายตัวเอง	holistic, think global act local, scans the macro, global awareness, life systems benefit

ตารางที่ 5.6 (ต่อ)

ด้าน	มี	กรณีตัวอย่าง	คำไขในเกลียวพลวัตร
ความตั้งใจ	คราม	ตระหนักว่ากรีนอาร์ติเทคเจอร์เป็นเรื่องของโลกของสังคมที่มีปัญหาสิ่งแวดล้อม จึงตั้งใจค้นคว้าหาความรู้จากหนังสือด้านสังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม ซึ่งรวมถึงด้านสถาปัตยกรรมสีเขียว และสังเกตความเป็นไปในสังคม เพื่อนำไปสร้างสรรค์สถาปัตยกรรมที่มีความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม	global awareness, information rich, think global act local
พฤติกรรม			
อาชีพ	คราม	ทำงานสร้างสรรค์สถาปัตยกรรมที่มีความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม จากการใช้ข้อมูลความรู้หลากหลายด้าน ภายใต้จิตสำนึกที่ตระหนักว่าปัญหาสังคมและสิ่งแวดล้อมเป็นปัญหาสำคัญของระบบโลก	global awareness, information rich, think global act local
กิจวัตรอื่น ๆ	คราม	ออกกำลังกายและสร้างผลงานสาธารณะประโยชน์โดยไม่คิดค่าใช้จ่าย จากการใช้ข้อมูลความรู้หลากหลายด้าน ภายใต้จิตสำนึกที่ตระหนักว่าปัญหาสังคมและสิ่งแวดล้อมเป็นปัญหาสำคัญของระบบโลก	global awareness, information rich, think global act local
วัฒนธรรม			
ความสัมพันธ์กับเพื่อนบ้าน	-	ไม่มีข้อมูลเพียงพอในการวิเคราะห์	-
วิถีชีวิต/กิจกรรมทางสังคม	คราม	วิถีชีวิตส่วนใหญ่อยู่ในบริษัทที่เน้นการสร้างจิตสำนึกทางสังคมให้กับคนในองค์กร ให้รับรู้แนวความคิดเรื่องการทำประโยชน์เพื่อสังคมผ่านทางวิชาชีพที่ใช้เทคโนโลยีเป็นส่วนหลักในการดำเนินการ	blend feeling and tech, reintroduce spirit, connected to outside, share abundance

ตารางที่ 5.6 (ต่อ)

ระบบสังคม และสิ่งแวดล้อม			
ระบบสังคม	คราม	มีชีวิตที่พยายามปรับใช้ระบบทุนนิยมในทางที่สมดุลมากขึ้น เพื่อสามารถใช้เทคโนโลยีก่อสร้างและศิลปะตอบสนองคุณภาพของการอยู่อาศัยทั้งด้านกายและจิต ที่ใกล้ชิดกับระบบนิเวศอันสมบูรณ์ โดยใช้ข้อมูลทางสังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม ซึ่งรวมถึงด้านสถาปัตยกรรมสีเขียวประกอบ ขณะที่ไปเกี่ยวข้องกับระบบสังคมสงเคราะห์เมื่อทำงานกับหรือมูลนิธิต่าง ๆ เพื่อสังคม	multidimensional, blend feeling and tech, bring past to life
สิ่งแวดล้อม	คราม	มีชีวิตอยู่ในสิ่งแวดล้อมชนบทแบบภาคอีสาน (ค่ายอาสา) ภาคกลาง (สวนตะวันฉาย) และภาคใต้แบบที่เพิ่งจะผ่านอุทกภัย (ค่ายอาสา) กับสิ่งแวดล้อมในเมืองตั้งแต่สภาพชุมชนแออัด ไปจนถึงสภาพสะดวกสบายในอาคารสำนักงานสมัยใหม่เมื่อทำงานธุรกิจกับบริษัทเงินทุน	diversify as norm

ตารางที่ 5.7

ปัจจัยที่ช่วยให้เกิดจิตวิวัฒน์ของสถาปนิกโครงการ ชุมชนไทยหนึ่ง

ด้าน	กรณีตัวอย่าง
จิต	- จิตที่ได้สัมผัสรับรู้กับการกระทำของผู้คนแวดล้อมทำให้เขาตระหนักถึงความสำคัญของสังคมตั้งแต่เมื่อยังเรียนอยู่ชั้นมัธยม - ความเข้าใจแนวความคิดของคุณธนกัณนิสตินักศึกษาคนอื่นที่ร่วมทำกิจกรรมด้านการเมืองและการออกค่าย ประกอบกับความตระหนักถึงความสำคัญของธรรมชาติผ่านวิถีชีวิต การให้ และการสอนของอาจารย์แสงอรุณ รัตกสิกร จึงส่งผลให้มีสีเขียวที่หวงใยปัญหาสังคมของเขาวิวัฒน์สู่มีสีเขียว - จิตที่ต้องการทำงานให้กับบริษัทสถาปนิกवाद นำมาซึ่งการสัมผัสกับบรรยากาศ

ตารางที่ 5.7 (ต่อ)

ด้าน	กรณีตัวอย่าง
	ของการสร้างจิตสำนึกทางสังคมให้กับคนในองค์กร และการรับรู้แนวความคิดเรื่องการทำประโยชน์เพื่อสังคม จนเกิดความต้องการลงมือปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง สุดท้ายเขาจึงมีความสนใจค้นคว้าหาความรู้จากหนังสือด้านสังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม ซึ่งรวมถึงด้านสถาปัตยกรรมสีเขียว และสังเกตความเป็นไปในสังคมมาโดยตลอด จึงส่งผลให้จิตของเขาวิวัฒน์สู่มีศีลธรรม
การกระทำ	- การกระทำของผู้คนแวดล้อมทำให้เขาตระหนักถึงความสำคัญของสังคมตั้งแต่เมื่อยังเรียนอยู่ชั้นมัธยม - การทำความรู้จักกับคุณธนซึ่งเป็นรุ่นพี่ การได้เข้าร่วมกิจกรรมด้านการเมืองและการออกค่าย การให้ และการสอนในเรื่องของสิ่งแวดล้อมธรรมชาติของอาจารย์แสงอรุณ รัตกลีกร ส่งผลให้มีสีเขียวที่ห่วงใยปัญหาสังคมของเขาวิวัฒน์สู่มีศีลธรรมเหลือ - การเข้ามาทำงานให้กับบริษัทสถาปนิกวาด ทำให้เขาสัมผัสกับบรรยากาศของการสร้างจิตสำนึกทางสังคมให้กับคนในองค์กร ได้รับรู้แนวความคิดเรื่องการทำประโยชน์เพื่อสังคมผ่านทางวิชาชีพ อีกทั้งได้ลงมือปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง สิ่งเหล่านี้เป็นแรงบันดาลใจให้เขาค้นคว้าหาความรู้จากหนังสือด้านสังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม ซึ่งรวมถึงด้านสถาปัตยกรรมสีเขียว และสังเกตความเป็นไปในสังคมมาโดยตลอด จึงส่งผลให้จิตของเขาวิวัฒน์สู่มีศีลธรรม
วัฒนธรรม	- ค่านิยมของผู้คนแวดล้อมที่แสดงออกผ่านการกระทำ ทำให้เขาตระหนักถึงความสำคัญของสังคมตั้งแต่เมื่อยังเรียนอยู่ชั้นมัธยม - วัฒนธรรมการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างรุ่นพี่รุ่นน้องทำให้เขาได้รู้จักกับคุณธน ซึ่งส่งผลให้เขาสนใจมาทำงานกับบริษัทของคุณธนในเวลาต่อมา - การจัดกิจกรรมด้านการเมืองและการออกค่ายในมหาวิทยาลัย เป็นส่วนหนึ่งที่ส่งผลให้มีสีเขียวที่ห่วงใยปัญหาสังคมของเขาวิวัฒน์สู่มีศีลธรรมเหลือ - วัฒนธรรมของบริษัทสถาปนิกวาดในการสร้างจิตสำนึกทางสังคมให้กับคนในองค์กร ประกอบกับค่านิยมการทำประโยชน์เพื่อสังคมผ่านทางวิชาชีพ เป็นแรงบันดาลใจให้เขาค้นคว้าหาความรู้จากหนังสือด้านสังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม ซึ่งรวมถึงด้านสถาปัตยกรรมสีเขียว และสังเกตความเป็นไปในสังคมมาโดยตลอด จึงส่งผลให้จิตของเขาวิวัฒน์สู่มีศีลธรรม

ตารางที่ 5.7 (ต่อ)

ด้าน	กรณีตัวอย่าง
สังคม และ สิ่งแวดล้อม	- ระบบเศรษฐกิจ การเมือง และสังคมส่งผลให้การเอาวัดเอาเปรียบกัน ความไม่ยุติธรรม และการเสื่อมคุณภาพของสิ่งแวดล้อมปรากฏชัดขึ้นจนเขาสัมผัสได้ว่าทุกระบบเกี่ยวพันกัน จึงส่งผลให้มีสีเขียวที่ห่วงใยปัญหาสังคมของเขาวิวัฒน์สู่มีมสีเขียว - ระบบข้อมูลข่าวสารทำให้เขาสามารถค้นคว้าหาความรู้จากหนังสือด้านสังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม ซึ่งรวมถึงด้านสถาปัตยกรรมสีเขียว และสังเกตความเป็นไปในสังคมมาโดยตลอด จึงส่งผลให้จิตของเขาวิวัฒน์สู่มีมสีเขียว

กรณีศึกษาเจ้าบ้านคนที่ 1: คุณแดง

คุณแดงเป็นสุภาพสตรีวัยใกล้เกษียณอายุ สุขภาพของเธอไม่แข็งแรงนัก เธอจึงเคลื่อนไหวไม่ใคร่สะดวกและพูดคุยด้วยเสียงค่อนข้างเบา ก่อนหน้านี้เธอจะอาศัยอยู่ที่บ้านหลังนี้กับสามีและลูกสาว แต่เมื่อลูกสาวแต่งงานแยกครัวออกไปอยู่ถึงสหรัฐอเมริกา จึงเหลือเพียงสองตายายอยู่ที่บ้าน ซึ่งทั้งสองยังต้องเดินทางไปดูแลกิจการขายส่งที่จังหวัดระยองอยู่เนือง ๆ บังเอิญในตอนบ่ายของวันที่ผู้วิจัยมีโอกาสเข้าไปสัมภาษณ์คุณแดงนั้น เป็นเวลาที่ลูกสาวพาหลานที่ยังแบเบาะอยู่กลับมาเยี่ยมบ้าน บรรยากาศจึงไม่เงียบเหงาจนเกินไปนัก

บ้านทาวน์เฮ้าส์ของคุณแดงเธอเป็นหน่วยที่อยู่ริมสุดของกลุ่มพоди จึงมีหน้าต่างกระจกบานใหญ่ด้านข้าง มองออกไปเห็นสวนหย่อมเล็ก ๆ ที่เธอจัดไว้ แล้วก็เห็นทางเดินกว้างในราว 1 เมตรที่มีแผ่นหินธรรมชาติวางเรียงเชื่อมระหว่างถนนหน้าบ้านกับสวนสวนกลาง หากมองไปอีกด้านหนึ่งผ่านบริเวณนั่งเล่นหรือรับแขกที่ทำเป็นพื้นลวดระดับลงไป ก็จะพบกับความร่มครึ้มของต้นไม้ใหญ่ที่ปกคลุมสวนหย่อมและธารน้ำชุด ทำให้เกิดบรรยากาศเย็นสบายแตกต่างจากด้านหน้าบ้านมาก ด้วยเหตุที่ด้านนั้นเป็นถนนซึ่งมีแนวต้นไม้ขนาดปานกลางอยู่เฉพาะริมรั้ว

คุณแดงเติบโตขึ้นมาในบ้านผู้ดีเก่าที่ตั้งอยู่ริมแม่น้ำเจ้าพระยา ติดกับสำนักงานกฤษฎีกาในปัจจุบัน ซึ่งถัดไปอีกนิดเดียวก็จะเป็นประตูทางเข้ามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ คุณพ่อของเธอเป็นข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ แต่ก็ลาออกมาเล่นการเมืองแล้วได้เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ถึงแม้จะเป็นครอบครัวข้าราชการที่มีการเลี้ยงดูแบบไทย ๆ ทั่วไป แต่คุณพ่อก็ให้ทุกคนมีอิสระในการตัดสินใจด้วยตนเอง เธอก็ได้รับสิทธิเสรีภาพในการศึกษาเหมือนกับพี่ชายอีก 2 คน

สภาพแวดล้อมในละแวกบ้านสมัยห้าสิบปีก่อน ยังคงค่อนข้างเงียบสงบ ผังตรงข้ามแม่น้ำก็ยังมีแต่สวนจึงเห็นเฉพาะสีเขียวเป็นแนวยาวตลอดริมฝั่งน้ำ เมื่อถึงเวลาน้ำหลาก เธอมักจะได้เล่นจับกุ้งจับปลาอย่างมีความสุข

เมื่อเธอสำเร็จการศึกษาชั้นมัธยมปลายจากโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาในปี 2508 เธอได้ไปศึกษาต่อทางด้านการออกแบบศิลปะอุตสาหกรรม ณ ประเทศเยอรมัน ซึ่งพี่ชายของเธอได้เข้าศึกษาด้านสังคมวิทยาและประวัติศาสตร์เศรษฐกิจอยู่แล้ว ขณะนั้นตรงกับช่วงกึ่งกลางทศวรรษที่ 1960 กระแสการเคลื่อนไหวทางสังคมในเยอรมันเพิ่งจะก่อตัวขึ้น และยังไม่ได้รับอิทธิพลของวัฒนธรรมยุคชิคส์ที่จากสหรัฐอเมริกามากนัก เธอมีโอกาสดูเห็นกิจกรรมการเคลื่อนไหวอยู่บ้างและรู้สึกอยากจะไปร่วมด้วย แต่ก็ไม่มีผู้ชักชวนเข้าไป ในเยอรมันก็ยังเป็นช่วงฟื้นฟูประเทศหลังสงครามโลก และเธออาศัยอยู่กับครอบครัวชาวเยอรมัน เธอจึงต้องกินอยู่อย่างประหยัดเพื่อให้กลมกลืนกับสภาพความเป็นอยู่ของคนพื้นเมืองได้ และใช้เวลาว่างผลิตผลงานส่งให้ตามโรงงานต่าง ๆ อย่างไม่รู้เบื่อ เธอรู้สึกเบื่อกับการใช้ชีวิตที่นั่น จึงกลับมายังประเทศไทยทันทีที่สำเร็จการศึกษา และได้ประกอบอาชีพเป็นนักออกแบบตกแต่งภายในด้วยเหตุที่ไม่มียานให้เลือกทำมากนัก งานโครงการแรกของเธอก็คืองานตกแต่งภายในโรงแรมราม่า ซึ่งปัจจุบันเปลี่ยนชื่อเป็นโรงแรมฮอลิเดย์อินน์ ถนนสีลม แต่ทำงานตกแต่งภายในที่นั่นได้เพียงแห่งเดียว เธอก็แต่งงานและทำธุรกิจค้าส่งตั้งแต่นั้นเรื่อยมา

พี่ชายของเธอเป็นนักวิชาการระดับด็อกเตอร์ที่สมัยนั้นเรียกว่า “พวกหัวเหียงซ้าย” เนื่องจากนิยมลัทธิมาร์กซ์ และระบบสังคมนิยม ซึ่งต่อมาได้ร่วมก่อตั้งสำนักเศรษฐศาสตร์การเมืองและผลิตผลงานด้านเศรษฐศาสตร์แนวพุทธและนิเวศเศรษฐศาสตร์ออกมาอย่างต่อเนื่อง ดังนั้นตั้งแต่ช่วงที่ยังเป็นสาว คุณแดงจึงได้อ่านหนังสือและพูดคุยกับกลุ่มนักวิชาการในแนวสวนกระแสเป็นระยะ ๆ จนมีความคิดคล้อยตาม ถึงขนาดจะไปร่วมเดินขบวนด้วยหากไม่ติดภาระที่ต้องดูแลลูกตัวน้อย แม้จะไม่ได้เข้าร่วมกิจกรรมอย่างจริงจัง บรรดาพรรคพวกของพี่ชายและเพื่อน ๆ ของเธอก็ส่งนักเคลื่อนไหว อย่างกลุ่มต่อต้านโรงงานมาพูดคุยกับเธออยู่เสมอ ดังนั้น เมื่อผู้วิจัยยิงคำถามเกี่ยวกับสังคมและสิ่งแวดล้อมออกไป จึงได้รับคำตอบแบบมีมติเห็นอย่างชัดเจน

มันสุดทางแก่ สิ่งแวดล้อมเสีย สังคมแย่ เด็กรุ่นใหม่ไม่รู้คิดอะไรค่านิยมผิด ๆ ที่เค้าเข้ามาเป็นรัฐบาลเค้าเข้ามาครอบงำ ทำให้ประเทศชาติน้อย ระบบการเลือกตั้งผิดผิดตั้งแต่จ่ายเงินกันแล้ว เอาเงา ส.ส. มาบังตัวเอง แล้วค้าของเถื่อน ปกป้องอิทธิพลตัวเอง ประชาชนก็ไม่ต้องตัวเอง ไม่แจกเงินก็ไม่ลงคะแนนให้ สิ่งแวดล้อมทรัพยากรโดนทำลายหนักทั่วโลก ไม่ใช่แต่เฉพาะประเทศไทย พายุทอนาโดแรงขึ้น

แรงขึ้น น้ำท่วมยุโรป เมื่อก่อนไม่ค่อยมีเดิยวนี้สิ่งแวดล่อมแย เป็นเพราะความโลภ
ของคน เมืองไทยป่าสงวนก็จะหมดอยู่แล้ว เพราะเข้าไปยึดครองกันหน้าด้าน ๆ

สำหรับสาเหตุที่เธอมาเลือกซื้อบ้านที่ชุมชนนี้ก็เพราะเธอต้องการเก็บบ้านหลังเก่าไว้ให้
ลูก ตอนแรกเธอจองห้องชุดที่เป็นโครงการของกลุ่มवादไว้เนื่องจากชอบที่การตกแต่งสวยงามและ
ใกล้ลูก แต่ภายหลังเธอเปลี่ยนใจว่าต้องการบ้านที่ออกเดินทางไปยังของสะดวก เมื่อรับทราบว่
โครงการไทยหนึ่งได้รับรางวัลดีเด่น มีความร่มรื่นและสะพานเดินชมนกชมไม้ในพื้นที่สวนกลางได้
อีกทั้งมีที่ตั้งเหมาะสมกับความต้องการ เธอจึงตัดสินใจซื้อบ้านที่นี้แทน

จากการวิเคราะห์ข้อมูลข้างต้น สามารถสรุปผลการประเมินระดับพัฒนาการของคุณ
แดง รวมทั้งปัจจัยที่ช่วยให้เกิดจิตวิวัฒน์สู่มีมเหนือวัตถุนิยม (ส้ม น้ำเงิน แดง) ดังตารางที่ 5.8 และ
ตารางที่ 5.9 ตามลำดับ

ตารางที่ 5.8

การประเมินระดับพัฒนาการของเจ้าบ้านคนที่ 1 ชุมชนไทยหนึ่ง

ด้าน	มีม	กรณีตัวอย่าง	คำไขในเกลียวพลวัตร
จิตสำนึก			
สังคม	เขียว	รู้สึกว่สังคมเลื่อมทรมจนหมดทางแก้ เช่น เด็กรุ่นใหม่มีค่านิยมผิด ๆ รัฐบาลเข้ามา กอบโกย ทำให้ประเทศชาติน้อย ระบบการ เลือกตั้งผิดและทุจริตมาก สมาชิกสภาฯ ใช้ อิทธิพลปกป้องตัวเอง แล้วค้ำของเถื่อน ส่วน ฝ่ายประชาชนก็ไม่มีความรู้ และมักขายเสียง	socially aware, politically correct
สิ่งแวดล้อม	คราม	จากประสบการณ์ที่ได้รับจากการอ่านและ การพูดคุยกับนักวิชาการกระแสทางเลือกมา ยาวนาน ทำให้รู้ว่สิ่งแวดล้อมทรัพยากร ถูกทำลายหนักทั่วโลก เช่นพายุทอนาโดมี กำลังแรงขึ้น และน้ำท่วมยุโรป ไม่ใช่แต่ เฉพาะประเทศไทยที่ป่าสงวนก็กำลังจะหมด ไปเพราะความโลภ	experiential knowing, global awareness

ตารางที่ 5.8 (ต่อ)

ด้าน	มี	กรณีตัวอย่าง	คำใช้ในเกลียวพลวัตร
ความตั้งใจ	ล้ม	ตั้งใจซื้อบ้านที่ออกเดินทางไปดูแลธุรกิจที่จังหวัดระยองสะดวก	pragmatic alternative
<u>พฤติกรรม</u>			
อาชีพ	ล้ม	ธุรกิจค้าส่ง ที่พึ่งพาระบบตลาดเสรี	pragmatic enterprise, free market principle
กิจวัตรอื่น ๆ	เชี่ยวชาญ	อ่านหนังสือและพูดคุยกับนักวิชาการในแนว สวนกระแสและนักเคลื่อนไหวเป็นระยะ ๆ เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ และการเมือง	socially aware, politically correct, environmentalist
<u>วัฒนธรรม</u>			
ความสัมพันธ์ กับเพื่อนบ้าน	-	ไม่มีข้อมูลเพียงพอในการวิเคราะห์	-
วิถีชีวิต/กิจกรรม ทางสังคม	เชี่ยวชาญ	อ่านหนังสือและพูดคุยกับนักวิชาการในแนว สวนกระแสและนักเคลื่อนไหวเป็นระยะ ๆ เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ และการเมือง	socially aware, politically correct, environmentalist
<u>ระบบสังคม และสิ่งแวดล้อม</u>			
ระบบสังคม	ล้ม	พึ่งพาแบบตลาดเสรี และระบบการผลิตเชิง อุตสาหกรรม	industrial, free market principle
สิ่งแวดล้อม	น้ำเงิน	อาศัยอยู่ในบ้านลักษณะเป็นบ้านผู้ดีเก่าริม แม่น้ำอย่างรักดื่มกว่าห้าสิบปี บริเวณ โดยรอบก็เป็นสถานที่ราชการอย่างสำนัก งานกฤษฎีกากับมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และโบราณสถานอย่างโรงละครแห่งชาติกับ พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ รวมทั้งวัดพระแก้ว	loyal, tradition

ตารางที่ 5.9

ปัจจัยที่ช่วยให้เกิดจิตวิวัฒน์ของเจ้าบ้านคนที่ 1 ชุมชนไทยหนึ่ง

ด้าน	กรณีตัวอย่าง
จิต	- ความสนใจอ่านหนังสือและพูดคุยกับกลุ่มนักวิชาการในแนวสวนกระแสเป็นระยะ ๆ ทำให้เธอมีความคิดคล้อยตามและมีจิตวิวัฒน์ถึงมีมส์เขียว - ความสนใจลัทธิมาร์กซ์ ระบบเศรษฐกิจการเมือง พุทธธรรม และการเคลื่อนไหวสิ่งแวดล้อมของพี่ชายและเพื่อน ก่อให้เกิดวงสนทนาเกี่ยวกับปัญหาทางสังคมและสิ่งแวดล้อมซึ่งทำให้เธอมีความคิดคล้อยตามและมีจิตวิวัฒน์ถึงมีมส์เขียว
การกระทำ	- การอ่านหนังสือและพูดคุยกับกลุ่มนักวิชาการในแนวสวนกระแสเป็นระยะ ๆ ทำให้เธอมีความคิดคล้อยตามและมีจิตวิวัฒน์ถึงมีมส์เขียว - การศึกษาลัทธิมาร์กซ์ ระบบสังคมนิยม พุทธธรรม และการเคลื่อนไหวทางสิ่งแวดล้อมของพี่ชายและเพื่อน ก่อให้เกิดวงสนทนาเกี่ยวกับปัญหาทางสังคมและสิ่งแวดล้อมซึ่งทำให้เธอมีความคิดคล้อยตามและมีจิตวิวัฒน์ถึงมีมส์เขียว
วัฒนธรรม	- ความใกล้ชิดกันระหว่างพี่น้อง ทำให้เธอได้รับอิทธิพลทางความคิดจากพี่ชาย ซึ่งส่งผลให้เธอมีจิตวิวัฒน์ถึงมีมส์เขียว - วัฒนธรรมธุรกิจการเมือง การใช้อิทธิพล และค่านิยมผิด ๆ ของคนกลุ่มต่าง ๆ ในสังคม ทั้งเยาวชนและผู้ใหญ่ปรากฏขึ้นอย่างเด่นชัดจนเธอเกิดความตระหนักว่าปัญหาร้ายแรงจนสุดทางแก้
สังคม และสิ่งแวดล้อม	- ระบบการปกครองแบบประชาธิปไตยที่ให้เสรีภาพในการศึกษาและการแสดงความคิดเห็นทางการเมือง เชื้อให้กลุ่มผู้สนใจลัทธิมาร์กซ์ ระบบเศรษฐกิจการเมือง พุทธธรรม และการเคลื่อนไหวสิ่งแวดล้อม อย่างกลุ่มของพี่ชายและเพื่อนคุณแดงสามารถสนทนาเกี่ยวกับปัญหาทางสังคมและสิ่งแวดล้อมซึ่งทำให้เธอมีความคิดคล้อยตามและมีจิตวิวัฒน์ถึงมีมส์เขียว - ระบบทุนนิยมที่ใช้เงินเป็นตัวตั้ง ก่อให้เกิดความโลภของคน ซึ่งไปทำลายทรัพยากรธรรมชาติ จนความเสื่อมโทรมปรากฏอย่างชัดเจน ทำให้เธอเกิดความตระหนักถึงปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เป็นปัญหาร้ายแรงจนสุดทางแก้

กรณีศึกษาเจ้าบ้านคนที่ 2: คุณทิว

คุณทิวเป็นเพื่อนบ้านข้างเคียงกับคุณแดงนั่นเอง เขาเป็นบุรุษวัย 40 ปี ผิวขาว ดูหน้าตาและอารมณ์ดี เป็นเจ้าของบ้านที่อายุเกือบจะน้อยที่สุด เป็นผู้ที่ใช้สรว่ายน้ำและห้องขนาน้ำของหมู่บ้านมากที่สุด และเป็นกรรมการหมู่บ้านชุดปัจจุบันผู้รับหน้าที่ทั้งบรรณาธิการ ผู้สื่อข่าวคอลัมน์นิสต์ และผู้จัดพิมพ์วารสารหมู่บ้านรายสัปดาห์ (มักจะไม่เกิน 3 เดือนต่อฉบับ) ตลอดจนเป็นผู้ออกแบบสนามเด็กเล่น ชุมนานปีใหม่ วันเด็ก วันลอยกระทง และอื่น ๆ อีกมากมาย ให้กับชุมชน เนื่องด้วยเขามีพื้นฐานเป็นนักออกแบบผลิตภัณฑ์และสิ่งพิมพ์ อีกทั้งมีงานประจำเป็นนักออกแบบและเป็นผู้ถือหุ้นของบริษัทสื่อสิ่งพิมพ์กับบริษัทส่งออกผลิตภัณฑ์แนวสร้างสรรค์ ที่มีคำสั่งซื้อเป็นมูลค่าหลายสิบล้านบาทในแต่ละปี ซึ่งผลงานของเขาเป็นที่รู้จักในระดับนานาชาติ

ชีวิตที่ประสบความสำเร็จในแวดวงธุรกิจ ดูจะขัดแย้งกับวิถีชีวิตอันเรียบง่าย ซึ่งเห็นได้จากการแต่งตัวด้วยเสื้อยืดกางเกงยีนส์ ไม่มีเครื่องประดับ ไม่มีเฟอร์นิเจอร์ เครื่องใช้ และเครื่องตกแต่งใด ๆ ที่สังเกตได้ชัดเจนในบ้าน นอกจากชุดครัว โต๊ะทานอาหาร และเก้าอี้นั่งเล่นสไตล์เรียบง่าย รวมทั้งรถโฟล์คเต่าสีดำคันเก่าที่เขาใช้มาเป็นเวลานาน ความตั้งใจของเขาอย่างหนึ่งตอนนี้ก็คือการทำให้ชุมชนเป็นชุมชนยั่งยืนมากขึ้น ด้วยการผลักดันโครงการแยกขยะทุกครัวเรือนและโครงการหมักปุ๋ยชีวภาพจากเศษใบไม้และเศษอาหารให้เพียงพอกับการใช้ในชุมชน หากเหลือก็จะขายเพื่อนำรายได้เข้าสู่ส่วนกลาง ในขณะที่ส่วนตัวของเขาเอง เขาพยายามปล่อยวางให้มากขึ้น แล้วหาความสุขจากสิ่งใกล้ตัว อย่างเช่น การประหยัดพลังงาน หรือการดูแลลูกสาวคนเดียวให้เติบโตอย่างมีคุณภาพและให้ไม่เหมือนกับที่เขาได้รับการเลี้ยงดูมา

ช่วงวัยเยาว์ของคุณทิวไม่ค่อยจะได้รับความอบอุ่นจากคุณพ่อคุณแม่มากนัก อย่างเช่นตอนที่เขาอยู่ชั้นประถม 3 คุณพ่อคุณแม่ได้ทุนไปศึกษาต่อยังประเทศอังกฤษ จึงปล่อยบ้านให้เขาแล้วให้พี่น้อง 3 คนไปอยู่หอพักข้างโรงเรียน โดยมีพี่คนโตซึ่งอายุมากกว่าคุณทิว 4 ปี นำเงินค่าเช่ามาดูแลกันเอง นอกจากนั้น ทุกปิดเทอมใหญ่เขาจะต้องถูกส่งไปอยู่ที่บ้านของอาและป้าซึ่งอยู่ที่ต่างจังหวัดเสมอ หลายครั้งที่เขาเหงามากเนื่องจากต้องไปคนเดียวโดยไม่มีพี่อีก 2 คนไปด้วย ที่นั่นมีแต่ผู้ใหญ่ ครั้นเขาอยากจะทำอะไรชน ๆ ก็โดนตี จะไปไหนมาไหนก็ไม่รู้จักหนทาง แต่ถึงกระนั้น เขาก็ยังประทับใจกับความไม่พลุกพล่านและบรรยากาศต่างจังหวัดในช่วงนั้นมาก

จะด้วยเหตุผลใดก็แล้วแต่ พี่ทั้ง 2 คนเป็นเด็กที่ขยันเรียนและชอบไปห้องสมุด ทั้งสองได้รางวัลผลการเรียนดีเด่น ในขณะที่เขาเป็นแบบตรงข้าม คือผลการเรียนตกต่ำมากเพราะเอาเวลาเรียนไปซุกอยู่กับอบายมุขสารพัดชนิด จนถูกพักการเรียนไปครั้งหนึ่งตอนที่อยู่มัธยม 4 โชคยังดีที่ช่วงมัธยม 6 เขามีเพื่อนที่นอกจากจะช่วยแนะนำว่าเขาน่าจะเรียนด้านการออกแบบหรือด้าน

สถาปัติแล้ว ยังช่วยพาไปเรียนพิเศษหลายแห่ง ตัวเขาเองก็อึดสู้จนสามารถสอบเข้าเรียนในภาควิชาศิลปะอุตสาหกรรม คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า เจ้าคุณทหารลาดกระบังได้ อย่างไรก็ตาม ในเทอมแรก เขาก็เพลินไปกับสิ่งต่าง ๆ ที่ไม่ใช่การเรียนอีกเช่นเคย จนผลการเรียนตกต่ำถึงขั้นถูกภาคทัณฑ์ แต่เทอมถัดมาเขาก็รู้สึกชอบการออกแบบมาก และชอบที่ไม่ต้องอ่านหนังสือ เขาจึงทุ่มเทให้กับการเรียนแล้วก็ได้ผลดีตามที่มุ่งหวัง นอกจากการเรียน เขายังร่วมทำกิจกรรมนักศึกษาอย่างต่อเนื่อง ซึ่งการเข้าร่วมตั้งแต่ปีแรกทำให้เขามีโอกาสได้ไปสัมผัสกับการใช้ชีวิตแบบสมบุกสมบันกลางป่าบนยอดดอยเป็นครั้งแรกในการออกค่ายรับน้องใหม่ ซึ่งเป็นประเพณีของคณะ อีกสองปีถัดมาเขาก็ทำหน้าที่อยู่ในกลุ่มผู้จัดเตรียมค่ายซึ่งต้องเดินทางไปสำรวจพื้นที่อุทยานแห่งชาติหลายแห่ง การได้เดินป่าเป็นระยะทางหลายกิโลเมตรบ่อยครั้งทำให้เขาซึมซับความรักที่จะใช้ชีวิตอย่างสงบท่ามกลางธรรมชาติเข้ามาโดยไม่รู้ตัว และเมื่อวิถีชีวิตเรียบง่าย สนุกสนาน ในบรรยากาศแบบชนบทที่เต็มไปด้วยต้นไม้และสายน้ำอย่างที่คณะสถาปัตย์ลาดกระบังส่งเสริม เขาจึงเป็นหนึ่งในนักศึกษาอีกจำนวนมากที่ใช้สตูดิโอเป็นเรือนกายแทนบ้านตลอดระยะเวลา 5 ปี

การที่เขาเต็มใจและสูบนุหรืออย่างหนักมาอย่างต่อเนื่อง ทำให้สุขภาพของเขาทรุดโทรมจนป่วยหนักหลังจากสำเร็จการศึกษามาได้เพียงหนึ่งปี เหตุการณ์ครั้งนั้นทำให้เขาเลิกเหล้าและสูบนุหรือโดยสิ้นเชิง แล้วหันมาฟื้นฟูสุขภาพด้วยการว่ายน้ำเป็นประจำ ถัดจากวิกฤตทางสุขภาพครั้งนั้นมาอีก 2 ปี คือประมาณปี 2533 ก็มีคนเอานั่งล้อเส้นทางชีวิตเป็นชุด 6 เล่มของนายแพทย์ประเวศ วะสี มาให้เขาอ่าน เมื่อประกอบกับอิทธิพลทางสังคมในช่วงนั้น จิตที่ชอบความเรียบง่ายอยู่แล้วจึงวิวัฒนาการไปสู่มีสติเสียอย่างชัดเจน ดังที่เขาเล่าว่า

พออ่านไปเล่มหนึ่งเนี่ย ชอบมาก แล้วก็เลยเอาของแกมาอ่าน พออ่านครบทุกเล่ม ความคิดก็เริ่มเปลี่ยนไป ช่วงนั้นมันเป็นช่วงที่เทรนด์ของพวกสิ่งแวดล้อมมันแบบมาแรง เทรนด์ของเรื่องธรรมชาตินำบัด มันประกอบกันนะ จังหวะเวลา เลยรู้สึกว่าเออไปกันใหญ่ มันก็ทำให้รู้สึกว่าเราคิดเรื่องพวกนี้มากขึ้น คนอื่นเค้ามีเงินแล้วเค้าก็จะซื้อบีเอ็มกัน มีโตโยต้าก็จะซื้อฮอนด้า แล้วจะไปบีเอ็ม อย่างเรื่องรถเนี่ย พี่แอนดีเลยแหละ พี่ว่ามันมีแต่ไหลออกนะ แล้วก็คิดว่ามันเป็นดัชนีวัดความเป็นวัตถุนิยมที่ง่ายที่สุดของคนไทยเลยแหละ พี่ก็รดฟอล์คชอบแล้ว ประหยัดดี อะไรเงี้ย

ในช่วงเดียวกัน เขายังได้รู้จักกับธรรมชาติมากขึ้นถึงระดับที่เขาเฝ้าภาพรวมของโลกตามแบบมีมส์คราม เนื่องจากบริษัทออกแบบสิ่งพิมพ์ที่เขาทำงานอยู่ด้วย ไปรับจ้างการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทยออกแบบปฏิทินที่น่าเสนอเรื่องราวของสิ่งแวดล้อม เขาเล่าถึงเรื่องราวตอนนั้นว่า

ก็ต้องรีเสิร์ช เราก็ซื้อหนังสือพวกเนเจอร์ล เอ็นไวรอนเมนทัลชายนมาอ่าน ช้างในก็อธิบายตั้งแต่ภาพรวมของโลก การใช้พลังงาน การใช้ทรัพยากรธรรมชาติ ความแตกต่างระหว่างพอฟฟุเลชั่น ดีมานด์ ซัพพลายของฮิวแมน บีแอฟฟิเออร์ ไล่ไปเรื่อย จนแบบพลังงานปิโตรเลียม พลังงานธรรมชาติ ธรรมชาติ จนทุกอย่างเลย คือเราก็ดูเล่มนี้แล้วเราก็ถอดออกมาทำปฏิทินให้เค้า

เมื่อมีความรู้ใหม่ผสมกับประสบการณ์เดิมตั้งแต่ถูกส่งไปอยู่ต่างจังหวัด ทำให้เขาคิดได้ว่าตัวเขาเองก็มีพฤติกรรมเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมมาตลอด ดังที่เขาระลึกได้ว่า

ไปเที่ยวนี้ เรื่องสิ่งแวดล้อมทำลายสิ่งแวดล้อมไม่มีเลย สมัยอนุบาลยังไม่เคยทิ้งกัน นู๋ก็ตามพื้นเลย แยกขยะมีอยู่ช่วงก็แยก เสร็จ คนอื่นเค้าไม่แยก เค้ามาใส่รวมกัน เราก็แยกอยู่นั่น เวลาไปเที่ยวพิกก็เหมือนเดิม เป้ไบนิ่งก็ไปได้ คนอื่นพวกสายวัตถุเนี่ย เค้าก็ไม่เที่ยวแบบนี้แล้วนะ พิกก็ยังชอบเหมือนเดิม แต่เราก็เปลี่ยนรูปแบบ เราก็ขับรถไป แต่เราก็ไม่ได้มายด์ว่าจะต้องไปโรงแรมหรู ๆ อะไรเงี้ย พวกเราบางคนมันไม่ได้แล้วไง พิกก็ยังชอบ ถ้าให้เลือกก็ยังไม่เลือกอะไรที่ธรรมชาติมากกว่า ไร่ที่นู่น ๆ เราก็มีบ้างแต่เราไม่ได้เลือก

หน้าที่การทำงานแบบมีมสึสึมของเขาจะดูขัดแย้งกับลักษณะที่กล่าวมา เพราะหลังจากที่ออกแบบปฏิทินของการปิโตรเลียมฯ ได้ไม่นาน เขาและเพื่อนก็ออกมาลงหุ้นเปิดบริษัททำสื่อสิ่งพิมพ์ กับทำผลิตภัณฑ์สร้างสรรค์ (creative product) เอง งานสื่อก็มีธนาคารกรุงไทยเป็นลูกค้ารายใหญ่ งานผลิตภัณฑ์ก็ขยายตัวจนถึงขั้นส่งออกได้จำนวนมาก ดังนั้น เมื่อบริษัทสื่อสิ่งพิมพ์ทำท่าจะไปไม่รอดและต้องปิดตัวเองไปเนื่องจากเศรษฐกิจฟองสบู่แตก เขาจึงไม่รู้สึกละเอินร่อนทางการเงินเมื่อภรรยาต้องการซื้อทาวน์เฮ้าส์ราคาแพงอย่างบ้านไทยหนึ่ง ในขณะที่เดียวกันก็ยังยืนหยัดแนวคิดแบบพอเพียงว่า

ไม่รู้สึกละที่ตัวเองเป็นนักธุรกิจเพราะว่าสิ่งที่เราทำทุกวันโดย 70 เปอร์เซ็นต์ ก็คือการออกแบบ การคิดหาคอนเซ็ปต์ หาอะไร อย่างนายกเงี้ยเค้าเป่าเค้าคือหาเงิน เป่าเค้าคือธุรกิจ เค้าสามารถทำธุรกิจเชิงคามือโดยที่ไม่คิดอะไรมาก เค้าคิดเหมือนแทงหวยนะ เราไม่มีความคิดอย่างนั้นเลย เราคิดแค่เราอยากออกแบบ สำหรับการซื้อบ้านก็เช่นกัน ภรรยาซื้อ เราไม่ได้คิดจะมาอยู่เพราะความทะเยอทะยานทางด้านวัตถุนะมีตำ อยู๋คอนโดตรงสวนหลวง ร. 9 เราก็ชอบแล้ว ปรากฏว่าภรรยาเค้าเป็นพวกความทะเยอทะยานทางพวกนี้เค้าสูง เค้าก็บอกว่าถึงเวลาที่จะต้องย้าย เค้าชวนเรามาดู เราก็ไม่ดู ถึงเวลาเราก็จ่ายเงินซื้อเสร็จเรียบร้อยแล้ว ก่อนหน้าที่จะมาอยู่

สไตล์การแต่งบ้านก็ชอบแบบดิบ ๆ เดิมเราอยู่แบบ หน้าต่างฝั่งทิศใต้เจ็ย 8 บาน ฝั่งทิศเหนือ 8 บาน พอเปิดพร้อมกันปั๊บ เพื่อนมาก็เรียก ใช้น้ำมันบ้านสวนลมตึงนี้หว่าเราก็ชอบแล้ว คือเราค้นพบว่าถ้าเมื่อไหร่สิ่งแวดล้อมมันทำให้ร่างกายสบาย เช่นลมมันพัดเราแล้วเราสบาย เราจะมีความสุขง่ายขึ้น ตอนนั้นก็ชอบที่โน่นมาก

นอกจากนี้ มีมัสีเขียวของเขายังแสดงออกผ่านการวิพากษ์วิจารณ์สังคมด้วยว่าตอนอายุซัก 29 ถึงซัก 33 มั้ง เคยถึงขั้นว่าเวลาที่มีรายการวิทยุก็โทรเข้าไปออกความเห็นแล้วก็ถึงขั้นว่า ตอนเลือกผู้ว่าอยู่ยุคหนึ่ง กลับบ้านมาเขียนร่างเรื่องการจลาจลเลย แล้วก็ไปเล่าให้คนอื่นฟัง อีกซักพักก็ไม่ค่อยสนใจการเมืองแล้ว เพราะรู้สึกว่าคุณคนส่วนมากจะไม่รู้แล้วใช้พูดไปเรื่อยเปื่อย ทำให้เกิดความขัดแย้ง คือความต่างเนี่ย คนที่คิดต่างก็ควรจะเข้าใจจิตใจของคนที่ยึดต่างด้วย ไม่ใช่ว่ากูเข้าใจของกูคนเดียวแล้วไม่ฟังคนอื่น

จากการวิเคราะห์ข้อมูลข้างต้น สามารถสรุปผลการประเมินระดับพัฒนาการของคุณทิว รวมทั้งปัจจัยที่ช่วยให้เกิดจิตวิวัฒน์สู่มีมเหนือวัตถุนิยม (ส้ม น้ำเงิน แดง) ดังตารางที่ 5.10 และตารางที่ 5.11 ตามลำดับ

ตารางที่ 5.10
การประเมินระดับพัฒนาการของเจ้าบ้านคนที่ 2 ชุมชนไทยหนึ่ง

ด้าน	มีม	กรณีตัวอย่าง	คำไขในเกลียวพลวัตร
จิตสำนึก			
สังคม	เขียว	มีความห่วงใยสังคม ต้องการมีส่วนร่วมช่วยเหลือให้สังคมดีขึ้นอย่างความพยายามช่วยคิดการปัญหาการจลาจล นอกจากนั้นยังไม่ต้องการเห็นความขัดแย้งทางความคิดแต่ต้องการเห็นการยอมรับความแตกต่างทางความคิด โดยที่แต่ละคนควรหาความรู้และทำความเข้าใจในความคิดของผู้อื่น	social concerns, bring harmony, acceptance of a range of differences
สิ่งแวดล้อม	คราม	เข้าใจธรรมชาติระดับภาพรวมของโลก การใช้พลังงาน การใช้ทรัพยากรธรรมชาติ ความ	global awareness, complex issues

ตารางที่ 5.10 (ต่อ)

ด้าน	มีม	กรณีตัวอย่าง	คำไขในเกลียวพลวัตร
		แตกต่างระหว่างประชากร อุปสงค์ อุปทาน จากพฤติกรรมของมนุษย์ที่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม รวมทั้งภาพรวมของพลังงานที่มนุษย์ใช้ ซึ่งเป็นเรื่องที่สลับซับซ้อน แต่ก็สามารถสรุปออกมาเป็นผลงานศิลปะสื่อสิ่งพิมพ์ได้	
ความตั้งใจ	เขียว	ตั้งใจใช้ชีวิตเรียบง่าย ไม่วัตถุนิยม ไม่ทะยานอยาก เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม เช่น พึ่งพอใจกับการใช้รถเก่า ๆ บ้านที่ไม่ต้องตกแต่ง ขอเพียงให้มีลมพัดเย็นสบาย ทำธุรกิจเพียงเพราะใจรักการออกแบบ ไม่ได้ตั้งเป้าหมายทางการเงิน และพยายามแยกขยะ เป็นต้น	free from greed, environmentally aware, material does not bring happiness
พฤติกรรม			
อาชีพ	ส้ม	นักออกแบบ และนักธุรกิจ กิจการสื่อสิ่งพิมพ์ เพื่อตอบสนองกลยุทธการแข่งขันของลูกค้า อย่างเช่นธนาคารกรุงไทย ด้วยวิธีการและวัตถุที่ทันสมัย ส่วนกิจการผลิตภัณฑ์สร้างสรรค์ในตลาดโลก ก็เพื่อตอบสนองลูกค้าที่นิยมความแปลกตาของวัตถุ	competitive, state-of-the-art, strategic, material perks, globalizing marketplaces, fashionable
กิจวัตรอื่น ๆ	เขียว	ท่องเที่ยวแบบเรียบง่าย เป้าหมายก็ไม่ได้เลือกสิ่งที่เป็นธรรมชาติมากกว่าสิ่งหรูหรา วิพากษ์วิจารณ์สังคม ใส่ใจฟื้นฟูสุขภาพด้วยการออกกำลังกายและการอ่านหนังสือแนวการพัฒนาชีวิต	refresh spirituality, beyond material pleasure, human development, social concerns

ตารางที่ 5.10 (ต่อ)

วัฒนธรรม			
ความสัมพันธ์กับเพื่อนบ้าน	-	ไม่มีข้อมูลเพียงพอในการวิเคราะห์	-
วิถีชีวิต หรือ กิจกรรมทางสังคม	ล้ม	ชีวิตที่ทำงานเป็นสภาพแวดล้อมของการแข่งขันทางธุรกิจ พยายามตอบสนองความต้องการวัตถุที่นำสมัยของลูกค้า	competitive, material perks, fashionable
	เขียว	ชีวิตที่บ้านและการพักผ่อนเป็นชีวิตที่เรียบง่ายพยายามใกล้ชิดธรรมชาติ ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม ร่วมในกลุ่มที่ให้ข้อคิดกับสังคม	free from greed, environmental & social concerns
ระบบสังคม และสิ่งแวดล้อม			
ระบบสังคม	ล้ม	มีชีวิตส่วนใหญ่เกี่ยวข้องกับระบบเศรษฐกิจตลาดเสรี และเทคโนโลยีที่ทันสมัยในการผลิตสื่อและส่งสินค้าไปต่างประเทศ	free marketplaces, high tech
	เขียว	เปิดรับข้อมูลข่าวสารด้านสิ่งแวดล้อม การพัฒนาชีวิต และสังคม	environmental & social concerns
สิ่งแวดล้อม	ล้ม	ใช้ชีวิตอยู่ในอาคารสำนักงานและห้องชุดซึ่งเป็นสภาพแวดล้อมแบบสมัยใหม่	modern

ตารางที่ 5.11

ปัจจัยที่ช่วยให้เกิดจิตวิวัฒน์ของเจ้าบ้านคนที่ 2 ชุมชนไทยหนึ่ง

ด้าน	กรณีตัวอย่าง
จิต	- จิตใจที่ทุกข์กับสุขภาพร่างกายของตนเองทำให้เขาหาทางออกด้วยการออกกำลังกายและการอ่านหนังสือเพื่อพัฒนาชีวิตความชอบออกแบบเป็นชีวิตจิตใจทำให้เขาสมัครทำงานในบริษัทออกแบบสิ่งพิมพ์ซึ่งเป็นโอกาสให้เขาได้เปิดโลกทัศน์ทางสิ่งแวดล้อมอย่างกว้างขวาง - ความประทับใจและประสบการณ์จากการสัมผัสกับวิถีชีวิตเรียบง่ายที่ต่างจังหวัดที่ลาดกระบัง และการใช้ชีวิตในป่า ทำให้เขาไม่ยึดติดกับการเสพวัตถุอื่นนอกจากเสื้อผ้าและบุหรี่ย รวมทั้งส่งเสริมให้เขามีวิถีชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

ตารางที่ 5.11 (ต่อ)

ด้าน	กรณีตัวอย่าง
การกระทำ	- การเสพอบายมุขขนาดหนักทำให้สุขภาพทรุดโทรมจนป่วยหนัก - การได้รับคำแนะนำให้อ่านหนังสือด้านการพัฒนาชีวิต ทำให้เขาเข้าใจเส้นทางของชีวิตที่ถูกต้อง - การรับจ้างการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทยออกแบบปฏิทินที่นำเสนอเรื่องราวของสิ่งแวดล้อม เปิดโอกาสให้เขาได้ค้นคว้าเรื่องราวธรรมชาติและวิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม ทำให้เขาเข้าใจภาพกว้างของสิ่งแวดล้อมมากขึ้น
วัฒนธรรม	- ลักษณะสังคมที่เน้นวัตถุนิยม บริโภคนิยม มากกว่าการส่งเสริมสุขภาพะของประชาชน มีส่วนทำให้ผู้คนมากมายรวมทั้งคุณทิวหลงไปกับการเสพอบายมุขขนาดหนักจนทำให้สุขภาพทรุดโทรม สุดท้ายจึงเกิดเป็นกระแสความนิยมสิ่งแวดล้อม เรื่องธรรมชาติบำบัด และหนังสือที่สนับสนุนวิถีชีวิตทางเลือกซึ่งทำให้เขาเปลี่ยนชีวิตไปได้ - วิถีชีวิตที่เรียบง่ายที่ต่างจังหวัด ที่ลาดกระบัง และการจัดกิจกรรมรณรงค์เพื่อให้ชีวิตกันในปี ทำให้เขาไม่ยึดติดกับการเสพวัตถุอื่นนอกจากเหล้าและบุหรี่ รวมทั้งส่งเสริมให้เขามีวิถีชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม
สังคม และสิ่งแวดล้อม	- ระบบเศรษฐกิจที่ส่งเสริมให้ธุรกิจต้องแข่งขันและสร้างภาพลักษณ์ ทำให้องค์กรอย่างการปิโตรเลียมฯ ต้องสื่อให้ประชาชนเข้าใจว่าตนเป็นองค์กรที่รักษาสิ่งแวดล้อม ด้วยการจ้างเอกชนผลิตปฏิทิน เขาจึงมีโอกาสด้านคว้าเรื่องราวธรรมชาติและวิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม ทำให้เขาเข้าใจภาพกว้างของสิ่งแวดล้อมมากขึ้น - การพัฒนาเมืองตามแนวคิดสมัยใหม่ทำให้มีสถานที่เอื้อต่อการค้าขายอบายมุขอย่างเหล้าและบุหรี่ ให้ประชาชนเข้าถึงโดยสะดวก มีส่วนทำให้ผู้คนมากมายรวมทั้งคุณทิวหลงไปกับการเสพอบายมุขขนาดหนักจนทำให้สุขภาพทรุดโทรม - ระบบการผลิตสิ่งพิมพ์ทำให้มีการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารทั้งด้านการพัฒนาสุขภาพและสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เขาเปลี่ยนวิถีชีวิตได้ - บรรยากาศธรรมชาติในปี สิ่งแวดล้อมที่ต่างจังหวัด รวมทั้งบรรยากาศแบบชนบทที่เต็มไปด้วยต้นไม้และสายน้ำอย่างที่คุณะสถาปัตย์ลาดกระบัง ทำให้เขาประทับใจและไม่ยึดติดกับสถานบริการที่หรูหรา

กรณีศึกษาเจ้าบ้านคนที่ 3: คุณภพ

คุณภพเป็นชายหนุ่มรูปร่างท้วมไว้หนวดเคราที่เล็มแต่งอย่างเรียบร้อย เขาอยู่ในชุดเสื้อยืดกางเกงยีนส์สีดำ ใส่แว่นทรงเหลี่ยมคู่มือสไตล์ สวมกับเป็นบรรณาธิการนิตยสารชื่อดังและนำสมัยหลายฉบับ รวมทั้งนิตยสารไลฟ์สไตล์ของผู้ชายที่มักจะมีสาวสวยใส่ชุดเซ็กซี่ให้ลูกค้าตื่นตาตื่นใจอยู่เสมอ ห้องทำงานอันกว้างขวางของเขาที่ผู้วิจัยเข้าไปพบนั้น อยู่บนอาคารสำนักงานที่ตั้งอยู่ริมแม่น้ำเจ้าพระยา ถัดจากป้อมพระอาทิตย์ในย่านบางลำพูมาเล็กน้อย ดังนั้น เมื่อมองผ่านระเบียงซึ่งมีชุดโต๊ะเก้าอี้นั่งเล่นตั้งอยู่ จึงมองเห็นทิวทัศน์ของแม่น้ำเป็นมุมกว้าง แสงแดดจัดภายนอกอาจทำให้อากาศร้อนระอุ แต่ภายในสำนักงานแห่งนี้กลับเย็นฉ่ำด้วยเครื่องปรับอากาศ เพื่อรองรับการทำงานอันแสนจะวุ่นวายของผู้คนตามธรรมชาติของสำนักพิมพ์ใหญ่

ด้วยวัยเพียงสามสิบกว่าปี ณ วันนี้ ทำให้เขาเป็นเจ้าบ้านที่อายุน้อยที่สุด เขามักจะไม่ได้ร่วมกิจกรรมของชุมชนเนื่องจากมีภารกิจภายนอกมาก แต่ก็ยังคุยและเฮฮากับคุณที่คุ้นเคยที่เป็นเพื่อนบ้านตามแต่โอกาสจะอำนวย โดยเฉพาะคุณอาข้างบ้านที่วันดีคืนดีก็จะเข้ามาตักต้อนให้มาดูแลหมาให้ กับวารสารหมู่บ้านช่วยให้เขารู้ทันสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในชุมชนได้เป็นอย่างดี

เขาเติบโตมาในครอบครัวใหญ่ บ้านของครอบครัวเขาและญาติ ๆ ซึ่งมีตั้งแต่รุ่นคุณทวด คุณปู่ และคุณอา เป็นบ้านตึกของข้าราชการหรือชนชั้นกลางในยุคแรก ๆ ที่ปลูกเรียงรายกันตั้งแต่ต้นซอยจนถึงท้ายซอยเล็ก ๆ ในย่านสะพานควาย บ้านจึงมีบริเวณค่อนข้างใหญ่ แต่ละครอบครัวเมื่อมีลูกมีหลาน ก็จะให้ลูกหลานวิ่งเล่นด้วยกันอยู่ในบริเวณนั้น นอกเหนือจากญาติแล้ว ยังมีเพื่อนบ้านที่สนิทกันมากจนขนาดทำประตูถึงกัน เขาจึงได้อยู่ในบรรยากาศแบบชุมชนหมู่บ้านมาตั้งแต่สมัยยังเด็ก ซึ่งทำให้เขารู้สึกว่าเพื่อนบ้านมีความสำคัญค่อนข้างมาก และมีความสนิทสนมกับผู้เฒ่าทั้งหลายเป็นอย่างดี

คุณพ่อของเขาเป็นนักวิชาการด้านปรัชญาและรัฐศาสตร์ที่มีชื่อเสียงคนหนึ่งของประเทศ เขาจึงมีปัจจัยแวดล้อมหลายอย่างที่ทำให้เขาเป็นคนที่รักการอ่านหนังสือ โดยเฉพาะหนังสือการเมือง แต่ด้วยเหตุอันใดก็ไม่ชัดเจนนัก เขากลับไม่ชอบเรียน เมื่อถึงวัยที่จะต้องสอบเข้ามหาวิทยาลัย เขาจึงต้องใช้ความพยายามประกอบกับกลวิธีมากมายจนสามารถฝ่าฝืนเข้าศึกษาในคณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยได้ ในช่วงนั้น ย่านสะพานควายเริ่มกลายเป็นย่านที่ไม่เหมาะสมกับการอยู่อาศัย อีกทั้งเด็ก ๆ ก็โตเป็นวัยรุ่นกันหมดแล้ว พอโตก็มีคนมาขอซื้อบ้าน คุณปู่ของเขาจึงตัดสินใจขายทั้งหมดแล้วแบ่งเงินให้ลูก ๆ แยกย้ายไปปลูกบ้านกันใหม่ คุณพ่อของเขาเลือกไปปลูกบ้านในซอยฝั่งตรงข้ามมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ บางเขน ถึงแม้จะปลูกเป็นบ้านใน

ที่ดินเฉพาะครอบครัว ก็ยังไม่วายที่จะมีเพื่อนบ้านที่มาปลูกอยู่ก่อนหน้านั้นนานแล้ว เป็นอีกชุมชนหนึ่งที่มีประตูเปิดถึงกัน

เมื่อสำเร็จการศึกษา เขาได้ทำงานเป็นนักข่าวสายการเมืองเนื่องจากคุณพ่อเห็นว่าเขาเหมาะสมกับการเก็บข้อมูลและการฝึกเขียนหนังสือ รวมทั้งเพื่อเตรียมพร้อมสำหรับการไปศึกษาต่อ หลังจากเป็นนักข่าวได้ไม่กี่เดือนก็เกิดเหตุการณ์พฤษภาทมิฬ ในปี 2535 ซึ่งทำให้เขาได้เก็บเกี่ยวความรู้และมีความรู้สึกแนบแน่นกับการเมืองสมัยนั้นมาก ดังนั้น เขาจึงไปศึกษาต่อระดับปริญญาโทสาขารัฐศาสตร์ที่ประเทศออสเตรเลีย แล้วกลับมาทำงานเป็นนักข่าวอย่างต่อเนื่องด้วยเหตุที่เขาารู้สึกว่าเป็นงานที่สนุกและได้ความรู้ดี จนกระทั่งซื้อบ้านหลังนี้แล้วหลายปี เขาจึงขอเจ้านายขยายกิจการมาทำงานด้านนิตยสารแทน ถึงแม้จะคลุกคลีกับงานด้านการเมืองมานาน ภาพที่เขามองเห็นสังคมทุกวันนี้ยังเป็นระดับผิว ดังที่ผู้วิจัยถามว่า “เวลาพูดถึงสังคมบ้านเรา เรารู้สึกกับมันยังไงครับ” เขาตอบ

ยุคของผมที่ช่วงผมโตมา เป็นยุคยัปปี้ คือสภาพสังคมวิถีชีวิตวัฒนธรรมค่อนข้างเปลี่ยนไปจากตอนที่ผมเด็ก ๆ ค่อนข้างมาก อย่างเช่นเรื่องที่อยู่อาศัยก่อนเลย ตอนนั้นมีแต่คนที่บอกว่าแนะนำให้อยู่คอนโดกลางเมือง เนื่องจากสะดวกในการไปไหนมาไหน คนรุ่นผมส่วนใหญ่ก็จะติดอยู่กับภาพการอยู่อาศัยอยู่คอนโดกัน

เขายังยอมรับอย่างจริงใจด้วยว่า

จริง ๆ แล้วผมไม่ใช่ประชาชนที่ดี ที่รู้สึกกับความเหลื่อมล้ำต่ำสูงอะไรมากนัก ผมไม่ใช่พวกที่เห็นปัญหาแล้วต่อสู้มาก ผมอาจจะไม่เหมือนพ่อผมคือพ่อเน้นในเชิงการเมือง แต่สิ่งที่พ่อสอนคือถ้าเห็นอะไรให้ช่วยเหลือ และก็อย่าทำตัวให้มันเป็นคนไม่ดีในสังคม ผมอาจจะไม่มีสำนึกในทางการเมืองขนาดที่แบบเข้าไปช่วยพรรค แต่เป็นคนปกติที่ทำอะไรให้สังคมได้ก็จะทำถ้ามีโอกาส แต่ก็ไม่ถึงกับขนาดเดินรณรงค์เข้าไปหรือศึกษาให้เข้าใจลึกซึ้ง

ส่วนในมุมมองด้านสิ่งแวดล้อมนั้น เขาเห็นว่า

ไม่สนใจโดยเฉพาะเวลาอ่านข่าวก็อ่านไปเรื่อย ภัยพิบัติเกิดขึ้นมากกว่าสมัยก่อนเยอะคือเห็นบ๊วยบ๊วย เราคงทำให้อะไรบางอย่างเปลี่ยนถึงได้มีพายุ น้ำท่วม ก็ไม่ได้ลึกซึ้ง แล้วก็ได้ยินว่าโลกร้อนขึ้นก็ทำให้เกิดสิ่งต่าง ๆ พวกนี้ได้บ้าง ก็ไม่กล้าพูดเต็มปากเต็มคำได้ยินแต่เขาเล่าว่า ไม่รู้ว่าจริงรึเปล่า ถ้ามีโอกาสก็จะให้ความสำคัญอยู่ในชีวิตประจำวันนอกจากประหยัลดพลังงานแล้ว ก็อย่างเช่นลดการใช้โฟม

ดังนั้นการตัดสินใจซื้อบ้านของเขา จึงไม่ได้ใช้เหตุผลที่ต้องการร่วมสร้างสรรค์ชุมชนตามกระแสความตื่นตัวทางสังคมและสิ่งแวดล้อมเนื่องจากความเบื่อหน่ายโลกวัตถุนิยมแบบมีมสีเขียว แต่เขาใช้เหตุผลแบบมีมสีน้ำเงิน ดังที่เขากล่าวว่า "สำหรับผมตอนนั้นผมยึดติดกับรูปแบบเดิม ๆ มาก ๆ เลย คือที่อยู่กันแบบไม่ใช้ในเมือง มีอารมณ์เพื่อนบ้าน ชุมชนเล็ก ๆ ผมก็เลยพยายามแสวงหา"

จากการวิเคราะห์ข้อมูลข้างต้น สามารถสรุปผลการประเมินระดับพัฒนาการของคุณภพ ดังตารางที่ 5.12 แต่ไม่สามารถสรุปได้ว่าเขามีจิตวิวัฒน์สู่มีมเหนือวัตถุนิยม (ส้ม น้ำเงิน แดง) ผู้วิจัยจึงไม่แสดงตารางที่รวบรวมปัจจัยที่ช่วยให้เกิดจิตวิวัฒน์ในขั้นตอนนี้

ตารางที่ 5.12

สรุปผลการประเมินระดับพัฒนาการส่วนบุคคล: กรณีศึกษาเจ้าบ้านคนที่ 3 ชุมชนไทยหนึ่ง

ด้าน	มีม	กรณีตัวอย่าง	คำไขในเกลียวพลวัตร
<u>จิตสำนึก</u>			
สังคม	น้ำเงิน	เชื่อตามที่คุณพ่อสอนคือถ้าเห็นอะไรให้ช่วยเหลือ และให้ทำตัวเป็นคนดีในสังคม	obey the moralistic teaching
สิ่งแวดล้อม	น้ำเงิน	ยังไม่มี ความสนใจในเรื่องปัญหาสิ่งแวดล้อม ได้ยินว่าโลกร้อนขึ้นก็ทำให้เกิดพายุ น้ำท่วม แต่ก็ ไม่ได้ยืนยันข้อมูลอย่างที่มีมสีส้ม อาจจะทำ จึงเป็นลักษณะอนุรักษนิยมที่ไม่มีความสนใจการเปลี่ยนแปลงรอบตัว	traditional thinking
ความตั้งใจ	น้ำเงิน	ต้องการบ้านและชุมชนรูปแบบเหมือนอย่างที่เคยอยู่อาศัยตั้งแต่เล็กจนโต และเป็นนักข่าวตามที่คุณพ่อแนะนำไปเรื่อย ๆ	adhere to tradition
<u>พฤติกรรม</u>			
อาชีพ	ส้ม	ทำงานเป็นนักข่าวอย่างต่อเนื่องด้วยเหตุที่เขารู้สึกว่าเป็นงานที่สนุกและได้ความรู้ดี	pragmatic alternative
กิจวัตรอื่น ๆ	-	ไม่มีข้อมูลเพียงพอในการวิเคราะห์	-

ตารางที่ 5.1๔ (ต่อ)

ด้าน	มี	กรณีตัวอย่าง	คำใช้ในเกลียวพลวัตร
วัฒนธรรม			
ความสัมพันธ์กับเพื่อนบ้าน	น้ำเงิน	ความสัมพันธ์กับเพื่อนบ้าน ที่บ้านในซอยฝั่งตรงข้ามมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เป็นความสัมพันธ์ในลักษณะเดิม ๆ กับเพื่อนบ้านที่ย่านสะพานควาย	adhere to tradition
วิถีชีวิต/กิจกรรมทางสังคม	ส้ม	มีวิถีชีวิตที่เกี่ยวข้องกับการรายงานข่าวในยุคข้อมูลข่าวสาร ที่ต้องอาศัยเทคโนโลยีขั้นสูง เป็นเครื่องมือ เพื่อความรวดเร็วและถูกต้อง สามารถแข่งขันกับสำนักพิมพ์อื่นได้	high tech, competition
ระบบสังคม และสิ่งแวดล้อม			
ระบบสังคม	ส้ม	มีชีวิตส่วนใหญ่เกี่ยวข้องกับระบบเทคโนโลยี และข้อมูลข่าวสาร เพื่อความรวดเร็วและถูกต้อง สามารถแข่งขันกับสำนักพิมพ์อื่นได้ ภายใต้ระบบตลาดเสรีและระบอบประชาธิปไตยที่มีเสรีภาพในการแสดงออกตามบัญญัติของบ้านเมือง	high tech, competition, free market, bills of rights
สิ่งแวดล้อม	ส้ม	ทำงานในอาคารสำนักงานซึ่งเป็นสภาพแวดล้อมแบบสมัยใหม่ ส่วนที่บ้านบริเวณมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ก็เป็นบริเวณเมืองที่พัฒนาแล้วอย่างเต็มที่ ประกอบด้วยอาคารสูงจำนวนไม่น้อย และระบบถนนหนทางใหญ่โต	modern, fully developed

เพื่อให้ได้ภาพกว้างของบริบทในระดับบุคคลที่เชื่อต่อการพัฒนาโครงการ อสังหาริมทรัพย์แบบยั่งยืน ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาข้อมูลในเชิงปริมาณเพิ่มเติมและสามารถสรุปผลการประเมินระดับพัฒนาการ รวมทั้งปัจจัยที่ช่วยให้เกิดจิตวิวัฒน์สู่ระดับเหนือวัตถุนิยมของผู้ซื้อบ้านก่อนที่จะเริ่มเข้ามาเกี่ยวข้องกับโครงการ พบคำตอบดังนี้

ด้านจิตสำนึก ที่สะท้อนผ่านโลกทัศน์และความรู้สึกของผู้ซื้อบ้านเมื่อแรกเริ่มเข้ามาอยู่อาศัยในโครงการมีลักษณะเด่นที่สุดเป็นมีมสีเขียว สีส้ม และสีเหลืองตามลำดับ โดยสีเขียวมีค่าเฉลี่ยอยู่ในเกณฑ์สูง ส่วนสีอื่นมีค่าใกล้เคียงกันด้วยค่าเฉลี่ยที่อยู่ในเกณฑ์ปานกลาง ดังตารางที่ 34 ในภาคผนวก ค.

ด้านพฤติกรรม ที่สะท้อนผ่านการดูแลสุขภาพและการใช้จ่ายใช้สอยของผู้ซื้อบ้านเมื่อแรกเริ่มเข้ามาอยู่อาศัยในโครงการมีลักษณะเด่นที่สุดเป็นมีมสีเหลืองด้วยค่าเฉลี่ยที่อยู่ในเกณฑ์สูง ตามด้วยลักษณะของมีมสีส้ม ซึ่งมีค่าเฉลี่ยในเกณฑ์ปานกลาง ดังตารางที่ 34 ในภาคผนวก ค.

ด้านวัฒนธรรมและสังคม จากการพิจารณาลักษณะงานครั้งหลังสุดก่อนที่ผู้ซื้อบ้านจะเข้ามาอยู่อาศัยในโครงการมีลักษณะเด่นที่สุดเป็นสีน้ำเงิน ดังตารางที่ 32 ในภาคผนวก ค.

ข้อมูลข้างต้นช่วยให้สรุปในเบื้องต้นได้ว่า จิตวิวัฒน์และการเปลี่ยนกระบวนทัศน์ได้เกิดขึ้นแล้ว โดยสถาปนิกและนักพัฒนาโครงการมีพัฒนาการไปในทิศทางเดียวกันโดยสมบูรณ์ ส่วนฝ่ายเจ้าบ้านที่แม้จะมีจิตวิวัฒน์ มีการเปลี่ยนกระบวนทัศน์ และมีพฤติกรรมไปอยู่ในระดับเหนือวัตถุนิยม ซึ่งเป็นไปในทิศทางเดียวกับสถาปนิกและนักพัฒนาโครงการบ้างแล้ว แต่ก็ยังมีลักษณะมีมวัตถุนิยมเจือปนอยู่ในระดับที่ใกล้เคียงกันมากที่สุด จึงกล่าวได้ว่าความสำเร็จของการบุกเบิกโครงการอสังหาริมทรัพย์แบบยั่งยืน หรือการสร้างคุณลักษณะที่เอื้อต่อความยั่งยืนนั้น ขึ้นอยู่กับคุณภาพจิตและกระบวนทัศน์ของสถาปนิกและนักพัฒนาโครงการมากกว่าของผู้ซื้อบ้าน

สำหรับการศึกษาปัจจัยที่ช่วยให้เกิดจิตวิวัฒน์สู่ระดับเหนือวัตถุนิยมในกลุ่มผู้ซื้อบ้านที่ตอบแบบสอบถาม ผู้วิจัยใช้วิธีการค้นหาคำตอบ 2 วิธีด้วยกัน

วิธีแรก สอบถามลักษณะภูมิหลังของครอบครัว สังคม และสิ่งแวดล้อมในช่วงเยาว์วัย แล้วนำไปหาลักษณะความสัมพันธ์กับมีมของผู้ซื้อบ้านเมื่อแรกเริ่มเข้ามาอยู่อาศัยในโครงการเพื่อทดสอบสมมติฐานว่า "ผู้ที่เติบโตมาในสภาพแวดล้อมที่มีพัฒนาการสูงย่อมมีจิตวิวัฒน์ระดับสูง" จากการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (ตารางที่ 36 ในภาคผนวก ค.) พบว่าระดับพัฒนาการของสภาพแวดล้อมโดยรวมไม่มีความสัมพันธ์กับระดับจิต ทำให้ต้องปฏิเสธสมมติฐานด้วยระดับนัยสำคัญ .05 นั่นคือระดับจิตไม่ได้ขึ้นอยู่กับระดับพัฒนาการของสภาพแวดล้อมในวัยเยาว์

วิธีที่สอง สอบถามว่าปัจจัยในชีวิตวัยเยาว์ของผู้ตอบแบบสอบถามมีผลต่อการตัดสินใจเลือกเข้าอยู่ในบ้านหลังนี้หรือไม่ โดยใช้คำถามปลายเปิด

ผู้วิจัยคัดเลือกแบบสอบถามที่ผู้ตอบให้เหตุผลในการซื้อบ้านว่าซื้อเพราะ "ค่านิยมชุมชน" "วิถีชีวิตชุมชน" "การจัดสวนปลูกต้นไม้" หรือ "การอนุรักษ์พลังงานและสิ่งแวดล้อม" อย่างใดอย่างหนึ่งซึ่งสะท้อนถึงการตัดสินใจที่เป็นกุศล นั่นคือการตัดสินใจที่จะใช้ชีวิตแบบยั่งยืนใน

สภาพแวดล้อมที่ยั่งยืน พบว่ามีแบบสอบถามที่เข้าข่ายการพิจารณาทั้ง 19 ชุดครบตามจำนวนผู้ตอบทั้งหมด จากนั้นจึงไปพิจารณาที่คำถามปลายเปิดนี้ พบว่ามีผู้ระบุปัจจัยในชีวิตวัยเยาว์ซึ่งมีผลต่อการเลือกเข้าอยู่ในบ้านหลังนี้จำนวน 9 คน ประมวลผลได้ดังตารางที่ 5.13

ผลการค้นพบจากวิธีวิจัยแบบที่สองซึ่งมีลักษณะเป็นข้อมูลเชิงคุณภาพยืนยันว่า ปัจจัยทั้งสี่ด้านในวัยเยาว์มีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจที่เป็นกุศลหรือจิตวิวัฒน์ ถึงแม้ระดับจิตไม่ได้ขึ้นอยู่กับระดับพัฒนาการของสภาพแวดล้อมในวัยเยาว์ ซึ่งสอดคล้องกับผลการค้นพบจากวิธีการสัมภาษณ์ประวัติส่วนบุคคลในเชิงลึกซึ่งมีลักษณะเป็นข้อมูลเชิงคุณภาพด้วย

ตารางที่ 5.13

ปัจจัยที่สนับสนุนการตัดสินใจอันเป็นกุศลซึ่งนำไปสู่จิตวิวัฒน์ระดับเหนือวัตถุนิยม
กรณีศึกษาเจ้าบ้านผู้ตอบแบบสอบถาม ชุมชนไทยหนึ่ง

ด้าน	กรณีตัวอย่าง
จิต	- ชอบอยู่อย่างสงบ ไม่วุ่นวาย - อยากอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ไม่แออัด - ต้องการสัมผัสความรู้สึกเป็นธรรมชาติ - ต้องการอาศัยใกล้เมือง สะดวกในการเดินทาง - อยากได้ความปลอดภัย - อยากอยู่ร่วมกันในสภาพแบบชนบท - อยากอยู่ใกล้ชิดกับญาติพี่น้อง
การกระทำ	- การอยู่อาศัยใกล้ชิดกับสภาพธรรมชาติที่ยังไม่ถูกบุกรุกบกรวน - การอยู่อาศัยในสภาพที่มีต้นไม้คร่อมให้ความร่มรื่น - การอยู่อาศัยในสภาพที่เต็มไปด้วยดีกรามบ้านช่อง - การอยู่อาศัยในสภาพที่เต็มไปด้วยมลภาวะ - การอยู่อาศัยในสภาพที่ไม่ปลอดภัย - การอยู่อาศัยใกล้ชิดกับญาติพี่น้อง - การอ่านหนังสือ
วัฒนธรรม	- วิถีชีวิตอยู่กันอย่างแออัด - วิถีชีวิตที่มีความไม่ปลอดภัยในเมือง

ตารางที่ 5.13 (ต่อ)

ด้าน	กรณีตัวอย่าง
	- วิถีชีวิตอยู่กันอย่างแออัด - วิถีชีวิตที่มีความไม่ปลอดภัยในเมือง - สภาพการอยู่ร่วมกันแบบชนบท - วัฒนธรรมการอยู่อาศัยใกล้ชิดกับญาติพี่น้อง
สังคม และ สิ่งแวดล้อม	- สภาพแวดล้อมมีต้นไม้เป็นธรรมชาติ - มีมลภาวะน้อยมาก/ สูงมาก - สภาพแวดล้อมแบบในชนบท - สภาพแวดล้อมแบบในเมือง - ระบบคมนาคมสะดวก - บริเวณบ้านกว้างขวาง

3.3 คุณภาพความยั่งยืนของชุมชนและการเปลี่ยนแปลง

เนื้อหาในตอนนี้เป็นการศึกษาคุณภาพความยั่งยืนของชุมชนและการเปลี่ยนแปลงจากตั้งแต่แรกเริ่มจนถึงปัจจุบัน เพื่อตอบคำถามว่าระดับจิตหรือมีมมีความสัมพันธ์กับระดับความยั่งยืนของชุมชนอย่างไร เมื่อเวลาผ่านไปความยั่งยืนจะเปลี่ยนไปในลักษณะใด มีเหตุปัจจัยใดในสภาพแวดล้อมของชุมชนที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว และหากเกิดปัญหาซึ่งจะบ่อนทำลายความยั่งยืนของชุมชน จะมีวิธีแก้ไขปัญหานั้นได้อย่างไรซึ่งจะทำให้รักษาความยั่งยืนไว้ได้อย่างยาวนาน ทั้งนี้ โดยวิธีการศึกษาแบบคุณภาพ และปริมาณ แล้วแสดงผลการวิเคราะห์ระดับพัฒนาการทุกด้านของจตุรภาคดังเช่นตอนที่ผ่านมา

3.3.1 การดำเนินการหลังจากส่งมอบงาน

ตั้งแต่ช่วงเปิดตัวโครงการ บริษัทฯ ได้จัดทำเอกสารเผยแพร่ข้อมูลการออกแบบให้แก่ผู้ซื้อบ้าน มีตัวอย่างเช่น แนวคิดและเงื่อนไขในการออกแบบผังบริเวณ ภูมิสถาปัตยกรรม บ้าน และสถาปัตยกรรมภายใน โดยละเอียดสำหรับบ้านแต่ละแบบ นอกจากนี้ ยังระบุประวัติ วัตถุประสงค์ และวัฒนธรรมของบริษัทฯ รวมทั้งแนวคิดและนโยบายการบริหารหมู่บ้าน ที่มุ่งให้หมู่บ้านไทยหนึ่ง "เป็นชุมชนที่มีสภาพสิ่งแวดล้อมที่ดี เพื่อการพัฒนาการอยู่อาศัยให้มีคุณภาพและมีความสุข"

บริษัทฯ ได้เริ่มทำหน้าที่บริหารหมู่บ้านตั้งแต่ยังก่อสร้างไม่เสร็จ เนื่องจากการเข้าอยู่อาศัยของเจ้าบ้านเป็นลักษณะทยอยเข้ามาตั้งแต่ปี 2539 จนถึงเวลาที่โอนกรรมสิทธิ์ได้ทั้งหมดในปี 2540 โดยการที่จะโอนกรรมสิทธิ์ได้นั้น ผู้ซื้อบ้านจะต้องชำระค่าใช้จ่ายเข้ากองทุนสำหรับการบริหารหมู่บ้าน 5 ปี ในอัตรา 4,000 บาทต่อตารางวา ที่ถือเป็นส่วนหนึ่งในราคาที่ดินที่ตกลงซื้อขาย โดยบริษัทฯ รับผิดชอบนำไปฝากสถาบันการเงินในนามของหมู่บ้าน เพื่อนำดอกผลของกองทุนมาใช้จ่ายในการบริหารเป็นจำนวนเงินนับสิบล้านบาท นอกจากนั้น ผู้ซื้อบ้านจะต้องลงนามยอมรับระเบียบของหมู่บ้าน ซึ่งให้ความสำคัญกับความเป็นชุมชนสูง และมีข้อที่สำคัญว่าด้วยเรื่องของการรักษาสภาพแวดล้อมของหมู่บ้านไว้ให้คงเดิม กล่าวคือการเปลี่ยนแปลงและต่อเติมที่มีผลกระทบกับลักษณะภายนอกอาคารจะต้องได้รับการอนุมัติจากบริษัทฯ หรือคณะกรรมการหมู่บ้านเมื่อบริษัทฯ หมดภาระรับผิดชอบไปแล้ว ทั้งนี้ บริษัทฯ ยังคงถือกรรมสิทธิ์ที่ดินส่วนกลางทั้งหมดและพื้นที่ว่างเปล่าซึ่งเกิดจากการขายบ้านออกไปได้น้อยกว่าเป้าหมายประมาณ 37 หน่วย ดังนั้น บริษัทฯ จึงรวมชำระค่าใช้จ่ายเข้ากองทุนสำหรับการบริหารหมู่บ้านและถือเป็นสมาชิกของหมู่บ้านด้วย

ในช่วงการบริหารหลังการขายของบริษัทฯ นั้น มีปัญหาที่ใหญ่ที่สุดคือหลังคากระเบื้องว่าวรั่วอย่างรุนแรง โดยเจ้าบ้านรายหนึ่งถึงกับบรรยายว่า “รั่วทุกหลัง รั่วหนัก รั่วแบบฝ้าทลายลงมา รั่วแบบในบ้านกลายเป็นน้ำตก ฝ้าทลายลงมาทั้งหลังเลย วันไหนฝนตกตื่นเข้ามาบ่นกันพึมพำ ยืนเรียงแถวกันเต็ม” เจ้าบ้านรายนี้สันนิษฐานว่า น่าจะเกิดจากความมั่นใจมากเกินไปของบริษัทฯ ในการมุงหลังคาประเภทนี้ ประกอบกับความต้องการลดค่าก่อสร้าง จึงไม่มีการใช้แผ่นสังกะสีรองข้างในชั้นหนึ่งก่อน ดังนั้น สำหรับบ้านหน่วยที่ปลูกในช่วงหลัง บริษัทฯ จึงมุงสังกะสีให้ก่อนมุงกระเบื้อง ส่วนบ้านที่ปลูกมาก่อนหน้านี้จำนวนประมาณร้อยละ 80 บริษัทฯ ได้พยายามแก้ไขให้อย่างเต็มที่ แต่ล่วงเลยมาหลายปีก็ไม่สำเร็จ จนทางเจ้าบ้านรับช่วงบริหารหมู่บ้านมาแล้ว และมีช่างประจำหมู่บ้านเอง จึงค่อย ๆ แก้ปัญหาจนลุ้งไปได้ เจ้าบ้านรายเดิมเล่าว่า “ทุกคนสู้ สู้จนแก้กระเบื้องหาย จนเรามีช่างซ่อมกระเบื้องที่ชำนาญมาก”

ถึงกระนั้น ความคิดเห็นของเจ้าบ้านที่มีต่อบริษัทฯ ยังเป็นเชิงบวก ดังตัวอย่างความเห็นต่อไปนี้

...ตอนซื้อเค้าทำเสร็จแล้ว ไว้ใจสถาปนิกเค้าไม่ชู้ยมาก คงจะไม่เหมือนช่างทั่วไป

...ไม่ได้พอใจถึง 100% รู้ว่าปกติของหมู่บ้านก็ต้องเร่งงานเพื่อให้ตรวจรับเร็ว ๆ บางอย่างเก็บรายละเอียดชู้ยบ้างแต่ไม่ถึงขนาดที่ทำให้อารมณ์เสียมาก อยู่ในขนาดที่ยอมรับได้และก็สั่งแก้ไขได้

...ไซตงานค่อนข้างดีเลย ช่วงค่อนข้างน่ารัก ไซตงานบางที่เราค่อนข้างกลัว แต่ไซตงานที่นี้สงบร่มรื่นดีจริง ๆ เป็นบรรยากาศที่ดี งบประมาณ ตั้งแต่ก่อสร้างเลย

...เจ้าหน้าที่บริการดีมาก ไม่ใช่โน้มน้าวชักจูงเชิงเซลล์ขายบ้าน ที่เหมือนกับเซลล์ขายรถ บริษัท นี่เค้าก็จะมีบุคลิกของเค้าอย่างหนึ่งที่เหมือนจะคุยกันรู้เรื่องมากกว่า ...เผชิญโครงการมันไม่เสร็จสมบูรณ์ เค้าก็ให้ช่างผั่งนั้นมาช่วยดูแล เราโทรไปบอก เซลล์ เซลล์เค้าโทรมาบอกช่างว่ามาดูหน่อย โทรเข้าเย็นมา หรือว่าโทรเย็นพรุ่งนี้มาก็ถือว่าดี

...วัสดุแถม อย่างก็อกน้ำแบบไม่ดีเลยนะ งานก่อสร้างที่นี้ไม่พิถีพิถัน แต่ว่าพอถึงจุดหนึ่ง มันรวม ๆ แล้วมันดี

...งานผนังปูนเนี่ย มันจะยึดหดแล้วมันก็แตก แล้วเค้าก็จะมาโป้ว แล้วก็ทาสีทับ หลังจากทีก่อสร้างเสร็จได้ชักสองปีครึ่งมั้ง มาทำทั้งหมดเลย อยู่ ๆ ก็มาเลย ซึ่งทุกคนรู้สึกเป็นการเอาใจใส่ที่ดี

ทางฝ่ายคุณเบสซึ่งเป็นสถาปนิกนั้นได้ประเมินผลงานออกแบบว่า โครงการนี้เป็นโครงการที่มีคุณภาพที่สุดแห่งหนึ่งของเขาเลยทีเดียว และรู้สึกยินดีกับผู้ที่มีโอกาสเป็นเจ้าของมาก เนื่องจากเขาได้ทุ่มเทกำลังกายและใจเพื่อให้งานออกมาดีที่สุดในปัญหาหลักที่คุณธนและคุณเบสเห็นตรงกันก็คือปัญหาทางการเงิน ปัญหานี้เกิดจากการที่บริษัทฯ ให้ความสำคัญกับความสมบูรณ์ในการออกแบบมากจนเกินไป แม้กระทั่งเริ่มก่อสร้างไปแล้วก็มีการปรับ เพิ่ม เติบโตแต่งรายละเอียดที่ไม่สามารถเห็นหรือเขียนออกมาได้ในช่วงการทำแบบแปลน เพื่อให้ต่างไปจากบ้านทาวน์เฮ้าส์แห่งอื่น แต่ขณะเดียวกันก็ไม่ได้ค้นคว้าข้อมูลให้ถี่ถ้วน ประกอบกับการที่บริษัทฯ ไม่มีสามัญสำนึกด้านการควบคุมราคามากนัก โดยเฉพาะในสถานการณ์ที่เศรษฐกิจบีบคั้นให้ปิดโครงการอย่างรวดเร็วเพราะบริษัทฯ เติบโตมาจากสายการออกแบบ ดังนั้น ค่าก่อสร้างจึงเกินงบประมาณที่ตั้งไว้มาก ซึ่งส่งผลให้บริษัทฯ มีกำไรเพียงเล็กน้อย และสุดท้ายแล้ว คุณธนยังสรุปด้วยว่า รายละเอียดที่ใส่เพิ่มเติมหลายแห่งมีมากจนเกินไป เช่นลักษณะช่องหน้าต่างและหลังคาที่แตกต่างกัน กับลวดลายเล็ก ๆ น้อย ๆ ซึ่งอาจทำให้เกิดปัญหารักษาภายหลัง

ในช่วงที่บริษัทฯ กำลังจะหมดภาระรับผิดชอบการบริหารหมู่บ้านนั้น เป็นช่วงที่เศรษฐกิจของประเทศฝืดเคืองมาก ทำให้เกิดกลุ่มเจ้าบ้านกลุ่มหนึ่งเห็นว่าอาจเกิดความไม่โปร่งใสและความเสี่ยงต่อกองทุนหมู่บ้าน หากบริษัทฯ ต้องเลิกกิจการไป จึงหาทางจัดตั้งองค์กรขึ้นมารองรับการโอนเงินกองทุนจากทางบริษัทฯ มาดูแลกันเองให้เร็วที่สุด ขณะนั้น กฎหมายนิติบุคคลบ้านจัดสรรยังไม่มีผลบังคับใช้ กลุ่มเจ้าบ้าน โดยความช่วยเหลือของบริษัทฯ จึงจัดตั้งเป็นสหกรณ์

โดยให้แต่ละบ้านมีหุ้นในสหกรณ์หนึ่งหุ้น และตั้งเป้าหมายที่จะบริหารงานหมู่บ้านนี้ตามหลักข้อตกลงที่ตกลงกันได้ตั้งแต่แรก คือจะรักษามูลค่าหุ้นให้คงสภาพเดิม เป็นสภาพที่ร่มรื่นให้เหมือนกับทุกคนมาซื้อมากที่สุด ในช่วงที่การจัดตั้งสหกรณ์ยังไม่เรียบร้อยนั้น กลุ่มเจ้าบ้านได้ตั้งคณะกรรมการและจ้างบริษัท ให้บริหารชั่วคราวในระยะเวลาประมาณ 1 ปี จนจดทะเบียนตั้งสหกรณ์เสร็จในปี 2543 แล้วมีการเลือกตั้งคณะกรรมการชุดแรกให้ทำงานได้ระยะหนึ่ง จากนั้นจึงจ้างเจ้าหน้าที่ของบริษัท ผู้ซึ่งออกมาตั้งเป็นคณะบุคคลขึ้นมาเข้ามารับหน้าที่ในการบริหารภายใต้นโยบายของคณะกรรมการต่อไป

3.3.2 คุณภาพความยั่งยืนของชุมชนเมื่อแรกเริ่ม

ด้านจิตวิญญาณ ข้อมูลจากการประมวลผลทางสถิติในตอนที่ได้สรุปได้ว่าความยั่งยืนด้านจิตวิญญาณของชุมชนที่สะท้อนผ่านโลกทัศน์และความรู้สึกของเจ้าบ้านมีลักษณะโดดเด่นที่สุดลักษณะเด่นที่สุดเป็นมีมัสเซีย สีส้ม และสีเหลืองตามลำดับ โดยสีเขียวนั้นมีค่าเฉลี่ยอยู่ในเกณฑ์ค่อนข้างสูง ส่วนสีอื่นมีค่าเฉลี่ยที่อยู่ในเกณฑ์ปานกลาง นั่นคือ เมื่อตอนที่ผู้ตอบแบบสอบถามซื้อบ้าน พวกเขา มองว่าลัทธิวัตถุนิยมทำให้คนไม่ใส่ใจกัน จึงแสวงหาการอยู่ร่วมกันบนพื้นฐานความเชื่ออาทร ลักษณะเช่นนี้จึงสอดคล้องกับข้อมูลทางสถิติที่ระบุเหตุผลของการซื้อบ้าน ว่าผู้ซื้อบ้านสนใจที่ความสงบเงียบและวิถีชีวิตในสัดส่วนที่ค่อนข้างสูง ในขณะเดียวกัน พวกเขา ก็ยังมีทัศนคติตามแบบฉบับของคนเมืองหลวงอยู่มาก จึงเห็นว่าโลกเป็นเหมือนตลาดที่เปิดให้ไขว่คว้าหาสิ่งที่ต้องการ และแสวงหาโอกาสที่จะสร้างความสำเร็จในชีวิต แต่ความจริงโลกกลับเต็มไปด้วยระบบชีวิตและธรรมชาติที่กำลังเผชิญกับสภาวะวิกฤต พวกเขาจึงเห็นว่าการบริโภคให้น้อยลงน่าทำให้พวกเขามีความสุขมากขึ้นได้

ด้านพฤติกรรม ข้อมูลจากการประมวลผลทางสถิติในตอนที่ได้สรุปได้ว่าความยั่งยืนด้านพฤติกรรมของชุมชนที่สะท้อนผ่านการดูแลสุขภาพและการใช้จ่ายใช้สอยของเจ้าบ้านมีความโดดเด่นอยู่ในที่สุดเป็นมีมัสเหลืองด้วยค่าเฉลี่ยที่อยู่ในเกณฑ์สูง ตามด้วยลักษณะของมีมัสส้มซึ่งมีค่าเฉลี่ยในเกณฑ์ปานกลาง นั่นคือ ผู้ตอบแบบสอบถามเป็นผู้ที่มีความรู้จึงเห็นความสำคัญของการผสมผสานหลายวิถีทั้งแบบทางเลือกและสมัยใหม่ที่จะดูแลสุขภาพและจิตใจอยู่เสมอ แต่ด้วยวิถีชีวิตแบบคนเมืองหลวงอีกนั่นเองที่ทำให้พวกเขามีเวลาจำกัด จึงได้แต่พยายามออกกำลังกายเท่าที่จะมีเวลา และด้วยการมีความรู้พวกเขาจึงคิดเสมอว่าสิ่งของที่ซื้อนั้นจำเป็นต่อชีวิตซึ่งจะสามารถใช้ประโยชน์ได้อย่างเต็มที่ แต่ก็ยังติดในวิถีบริโภคนิยมอยู่ พวกเขาจึงต้องจ่ายไปมากกับการซื้อสินค้าและการบริการที่มีคุณภาพ

ด้านวัฒนธรรม ความยั่งยืนด้านวัฒนธรรมพิจารณาจากการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนบ้านและกิจกรรมทางสิ่งแวดล้อม ข้อมูลจากการประมวลผลทางสถิติบ่งชี้ว่าชุมชนมีความยั่งยืนด้านวัฒนธรรมมีลักษณะเด่นที่สุดเป็นมีมัสซีเยว สีส้ม และสีเหลือง ด้วยค่าเฉลี่ยที่อยู่ในเกณฑ์ปานกลางค่อนข้างต่ำ ดังตารางที่ 34 ในภาคผนวก ค. ทำให้มีความค่อนข้างชัดเจนว่าผู้ซื้อบ้านค่อนข้างจะให้ความสำคัญกับความเป็นชุมชนจึงตัดสินใจซื้อบ้านที่นี้ เมื่อเข้ามาอยู่อาศัยแล้วก็สร้างความสัมพันธ์ด้วยการพูดคุยแลกเปลี่ยนประสบการณ์การสร้างสรรค์สังคม ซึ่งสอดคล้องกับที่พวกเขาเห็นว่าสังคมมีปัญหาจากลัทธิวัตถุนิยม ดังที่แสดงไว้ในด้านจิตวิญญาณข้างต้น

ผู้ให้สัมภาษณ์คนหนึ่งยังเล่าไว้ด้วยว่าความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนบ้านดีมากตั้งแต่เริ่มซึ่งที่เป็นรูปธรรมมากคือการช่วยกันขนดินขนทรายเพื่อสร้างพื้นที่ทำให้ชุมชนเป็นชุมชนที่น่าอยู่ในช่วงที่โครงการก่อสร้างเสร็จใหม่ ๆ แต่ด้วยความที่พวกเขามีภูมิหลังในวัยเยาว์กับการประกอบอาชีพที่บ่งชี้ลักษณะของมีมัสซีน้าเงินเด่นชัดมาก ดังตารางที่ 31 และ 32 ในภาคผนวก ค. ค่านิยมในเรื่องสิ่งแวดล้อมจึงยังคงจำกัดในระดับที่ว่า การรักษาบริเวณบ้านให้สะอาดเป็นระเบียบก็น่าจะเพียงพอ และเห็นว่าครอบครัวของพวกเขาดำเนินชีวิตในลักษณะที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมอยู่แล้ว โดยยังไม่กระตือรือร้นที่จะสร้างสิ่งแวดล้อมยั่งยืนเท่าในระดับสีเหลือง ถึงกระนั้น ในชุมชนก็ยังพอมีผู้ที่รอบรู้ทั้งทางโลกทางธรรม เป็นกันเอง และกระตือรือร้นที่จะสร้างสภาพแวดล้อมที่ยั่งยืนด้วยการส่งเสริมให้เด็ก ๆ เรียนรู้ถึงความเชื่อมโยงกันของชีวิตบนโลกนี้ในภาพกว้างตามแบบฉบับของมีมัสซีเหลือง ในสัดส่วนที่ใกล้เคียงกับกลุ่มที่มีมัสซีส้มมาก

ด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม ความยั่งยืนด้านสังคมพิจารณาจากลักษณะการบริหารจัดการชุมชนและการรับรู้ข้อมูลข่าวสารของชาวบ้าน ข้อมูลจากการประมวลผลทางสถิติบ่งชี้ว่าของชุมชนมีลักษณะทางสังคมโดดเด่นที่สุดเป็นแบบมีมัสซีเยว สีเหลือง และสีน้ำเงิน ที่มีค่าเฉลี่ยไล่เลี่ยกันมากในเกณฑ์สูง ดังตารางที่ 34 ในภาคผนวก ค. จึงสามารถอธิบายได้ว่าตั้งแต่แรกที่มีคณะกรรมการหมู่บ้านเกิดขึ้น คณะกรรมการฯ พยายามดึงชาวบ้านให้เข้ามาร่วมในการตัดสินใจแบบเป็นเอกฉันท์ ซึ่งจะคำนึงถึงจิตใจของชาวบ้านเป็นสำคัญ อีกทั้งยังดำเนินการโดยปรับเปลี่ยนวิธีการและผู้นำตามความสามารถและความเหมาะสม ประกอบกับการแบ่งภาระหน้าที่ทำงานกันอย่างชัดเจน

ในส่วนของการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร ผู้ตอบแบบสอบถามให้ความสำคัญกับการสร้างความรักความอบอุ่นในสังคม การมองต่างมุมที่ได้รับการนำเสนอทั้งหมดอย่างมีคุณค่าและไม่ปิดป้อง ตลอดจนการรักษาไว้ซึ่งคุณธรรมจริยธรรม ตามลำดับ ด้วยเหตุที่พวกเขาแสวงหาการอยู่ร่วมกันบนพื้นฐานความเอื้ออาทร และมีความตระหนักถึงสภาพวิกฤตในสังคมดังที่กล่าวแล้วใน

ประเด็นจิตวิญญาณ ซึ่งอาจจะช่วยให้พวกเขามีความมั่นใจทั้งในการดำรงชีวิตและการช่วยสร้างสันติสุขให้เกิดขึ้นในสังคมได้มากขึ้น

สำหรับความยั่งยืนด้านสิ่งแวดล้อม พิจารณาจากผลของการออกแบบแนวยั่งยืนซึ่งก่อให้เกิดคุณลักษณะสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อความยั่งยืนด้วยวิถีธรรมชาติจำนวนมาก โดยเฉพาะการใช้พื้นที่ส่วนกลางในสัดส่วนที่สูง จัดเป็นระบบนิเวศที่สมบูรณ์ด้วยต้นไม้ใหญ่น้อย และธารน้ำชุด เกิดเป็นความร่มรื่นเย็นสบายตั้งแต่โครงการยังก่อสร้างไม่เสร็จ ซึ่งส่งผลให้การจัดสวนปลูกต้นไม้และสัดส่วนเนื้อที่ว่างสาธารณะเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดสำหรับการซื้อบ้าน ดังข้อมูลทางสถิติที่แสดงไปแล้วในหัวข้อก่อน จากลักษณะเช่นนี้ จึงกล่าวได้ว่าชุมชนมีความจำเป็นน้อยที่จะต้องพึ่งพาพลังงานและน้ำจากแหล่งสาธารณะ อีกทั้งสามารถขจัดมลภาวะทั้งทางน้ำ อากาศ และดินได้ภายในโครงการเองอย่างมีประสิทธิภาพ จึงเป็นชุมชนที่พึ่งพาตัวเองซึ่งจัดเป็นสิ่งแวดล้อมในลักษณะมีมีสีเหลือง แต่ความเข้มข้นนั้นมีไม่มากเท่ากรณีศึกษาต่างประเทศ

คุณภาพความยั่งยืนโดยรวมของชุมชนเมื่อแรกเริ่ม จึงอยู่ในระดับสีเขียว สีเหลือง สีส้ม และสีน้ำเงิน ดังตารางที่ 35 ในภาคผนวก ค. ซึ่งมีความสัมพันธ์ไปในทิศทางเดียวกับระดับจิตเฉลี่ย โดยมีระดับนัยสำคัญ .05 ดังตารางที่ 37 ในภาคผนวก ค. ฉะนั้นจึงสามารถยืนยันความเชื่อพื้นฐานที่ว่าคุณภาพของความยั่งยืนขึ้นอยู่กับคุณภาพของจิตวิญญาณ โดยในกรณีศึกษานี้ พัฒนาการทางจิตวิญญาณของนักพัฒนาโครงการและสถาปนิกที่อยู่ในระดับศีลธรรม ได้ทำให้คุณลักษณะสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อความยั่งยืน หรือคุณภาพการออกแบบแนวยั่งยืน มีความสมบูรณ์มากถึงระดับสีเหลือง ขณะที่พัฒนาการทางจิตวิญญาณของสมาชิกชุมชนเองที่มีลักษณะเด่นแบบมีมีสีเขียว สีส้ม และสีเหลืองก็ได้สนับสนุนให้ความยั่งยืนด้านวัฒนธรรมและสังคมมีคุณภาพในระดับค่อนข้างสูงด้วย

3.3.3 คุณภาพความยั่งยืนของชุมชนในปัจจุบัน

ด้านจิตวิญญาณ จากการสัมภาษณ์เชิงลึกเกี่ยวกับจิตวิวัฒน์พบว่าเจ้าบ้านผู้ให้สัมภาษณ์ 2 คนที่มีการเปลี่ยนแปลง ได้แก่คุณทิว คือมีความสนใจการใช้หลักของพุทธธรรมในการวิพากษ์วิจารณ์สังคมและบูรณาการเข้าสู่วิถีชีวิตมากขึ้น โดยเฉพาะในแง่ของการควบคุมความคิดไม่ให้เคล็ดไปกับความโลภ โกรธ หลง จึงเป็นลักษณะของมีมีศีลธรรมที่พยายามนำภูมิปัญญาโบราณมาประยุกต์กับชีวิตในสังคมสมัยใหม่ นอกจากนั้น เขายังมีความตั้งใจผลักดันโครงการที่จะสร้างความเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมในชุมชนหลายอย่าง ในขณะที่เขามีความตระหนักถึงปัญหาสิ่งแวดล้อมในระดับโลกเป็นทุนเดิมอยู่แล้ว จึงถือว่าจิตของเขาวิวัฒน์สู่มีมีศีลธรรมด้วยการคิดระดับโลก ทำในท้องถิ่น

คุณภพนั้นเดิมมีมุมมองทางสังคมแบบมีมิมี่น้ำเงิน ที่จำกัดเฉพาะความเชื่อตามที่คุณพ่อสอนว่า ถ้าเห็นอะไรให้ช่วยเหลือกับให้ทำตัวเป็นคนดีในสังคม และความตั้งใจจะเป็นนักข่าวตามที่คุณพ่อแนะนำไปเรื่อย ๆ แต่ไม่นานมานี้จิตของเขาวิวัฒน์สู่มิมี่สีส้ม ที่เห็นโอกาสและช่องทางที่จะช่วยให้บริษัทต้นสังกัดประสบความสำเร็จในธุรกิจสื่อสิ่งพิมพ์ ด้วยการเจาะตลาดผู้ที่มีความสนใจเฉพาะด้าน ซึ่งมีทั้งกลุ่มผู้ใหญ่และวัยรุ่นที่แสวงหาความแปลกใหม่และวิถีชีวิตสมัยใหม่ จึงเริ่มทำทั้งนิตยสารและเว็บไซต์เพื่อให้บรรลุผลดังกล่าว โดยเขาก็กังมีแผนที่จะขยายตลาดและทดลองทำผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ ต่อไปอย่างไม่หยุดยั้ง

ส่วนข้อมูลจากการประมวลผลทางสถิติสะท้อนผ่านการมองโลกและความรู้สึกบ่งชี้ว่าคุณลักษณะของมิมี่สีแดงมีค่าเพิ่มขึ้นมากกว่ามิมี่สีอื่น จนขึ้นมาอยู่ในค่าระดับปานกลางเช่นเดียวกับมิมี่สีอื่น ๆ นั่นคือ ในช่วงหลายปีที่ผ่านมา ชาวชุมชนมีแนวโน้มที่จะเห็นแก่ตัวมากขึ้น สอดคล้องกับที่ค่าเฉลี่ยของมิมี่เขียวซึ่งเป็นมิ้มแห่งความห่วงใยโลกและสังคมมีค่าลดลง อย่างไรก็ตาม ลักษณะของมิมี่สีเหลืองและมิมี่สีน้ำเงินก็ยังคงมีความเข้มข้นมากขึ้น จึงเป็นไปได้ว่าชาวชุมชนเห็นว่าโลกเป็นที่ที่ทุกคนต้องดิ้นรนต่อสู้เพื่อความอยู่รอด และเต็มไปด้วยระบบชีวิตและธรรมชาติที่กำลังเผชิญกับสภาวะวิกฤตมากขึ้นจนหมดทางแก้ไข ดังตัวอย่างของโคกนาฏกรรมที่เกิดจากคลื่นสึนามิเมื่อเร็ว ๆ นี้ ซึ่งแน่นอนว่าทุกคนได้รับรู้และจึงต้องคิดแบบไทย ๆ ว่าทุกอย่างถูกกำหนดมาแล้วโดยอำนาจศักดิ์สิทธิ์เบื้องบน ถึงกระนั้น ชาวชุมชนก็ไม่ได้รู้สึกย่อท้อ แต่กลับรู้สึกว่าคุณตนเองมีพลังที่จะต้องดิ้นรนที่จะมีชีวิตอยู่ต่อไป โดยไม่ลืมที่จะคิดถึงการสร้างบุญสร้างกุศลและการใช้ชีวิตอย่างเรียบง่ายมากขึ้น อย่างไรก็ตาม ด้วยเหตุที่ภาพรวมของลักษณะของมิมี่สีเหลืองและสีเหลืองก็ยังเข้มข้นมากอยู่ พวกเขาจึงสามารถควบคุมพฤติกรรมและวิถีชีวิตที่เห็นแก่ตัว ดังที่จะได้แสดงในการวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงในด้านอื่นต่อไป

ด้านพฤติกรรม ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกบ่งชี้ว่าผู้ให้สัมภาษณ์คนหนึ่งคือคุณแดงมีพฤติกรรมที่สนับสนุนความยั่งยืนน้อยลงเนื่องจากสุขภาพไม่ดี ทำให้ไม่สามารถเดินเหินและออกมาพบปะกับเพื่อนบ้านได้สะดวก ส่วนอีกสองคน มีพฤติกรรมที่สนับสนุนความยั่งยืนมากขึ้น กล่าวคือ สำหรับคุณภพนั้น ในช่วงหลายปีแรกที่เข้ามาอยู่ที่นี่ เขากับภรรยาจะไปเที่ยวต่างประเทศไกล ๆ อยู่เสมอ อย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง ครั้งหนึ่งก็จะใช้เวลา 2 ถึง 3 สัปดาห์ แต่ล่าสุด เขาใช้เวลาทำกิจกรรมที่บ้านมากขึ้น และกำลังเก็บเงินเพื่อปรับปรุงบ้านที่เริ่มทรุดโทรม ส่วนคุณทิวที่เมื่อก่อนการท่องเที่ยวของเขาจะเป็นแบบเรียบง่ายและใกล้ชิดธรรมชาติ แต่ปัจจุบันเขากลับพบว่าความสุขหาได้ง่ายใกล้ ๆ ตัว เช่นการทำกิจกรรมกับลูก รวมทั้งการใช้ชีวิตในบ้านในชุมชน

ส่วนข้อมูลจากการประมวลผลทางสถิติสะท้อนผ่านการดูแลสุขภาพและการจับจ่ายใช้สอยบ่งชี้ว่าคุณลักษณะของมีมส์เขียวและสีเหลืองมีค่าเพิ่มขึ้นมาก โดยที่มีมส์เหลืองก็ยังคงมีความเด่นชัดมากที่สุดอย่างชัดเจน ในขณะที่มีมส์เขียวปรากฏชัดขึ้นจนมีค่าเกินมีมส์ส้มไปเล็กน้อย นั่นคือ ผู้ตอบแบบสอบถามให้ความสำคัญมากขึ้นกับการผสมผสานหลายวิธีทั้งแบบทางเลือกและสมัยใหม่ ที่จะดูแลร่างกายและจิตใจอยู่เสมอ รวมทั้งให้ความสำคัญกับการปฏิบัติตามวิถีทางเลือก (เช่น ทานมังสะวิวัติ ทานพืชผักปลอดสารพิษ นั่งสมาธิ หรือฝึกโยคะ เป็นต้น) และการออกกำลังกายมากกว่าเดิม ซึ่งก็เป็นไปตามความนิยมการดูแลสุขภาพในสังคมปัจจุบัน นอกจากนี้พวกเขายังให้ความสำคัญมากขึ้นกับการใคร่ครวญ ว่าสิ่งของที่ซื้อนั้นจำเป็นต่อชีวิตซึ่งจะสามารถใช้ประโยชน์ได้แค่ไหน แต่ด้วยความที่ติดในวิถีบริโภคนิยมอยู่ หรือไม่ก็ด้วยสภาพค่าครองชีพที่สูงขึ้น พวกเขาจึงมีค่าใช้จ่ายสำหรับการซื้อสินค้าและบริการที่มีคุณภาพสูง รวมทั้งซื้อสินค้าประเภทที่ช่วยรักษาสิ่งแวดล้อม มากขึ้นเป็นเงาตามตัว ทั้งหมดนี้จึงสอดคล้องกับการลดพฤติกรรมที่ไม่ยั่งยืนของพวกเขาลงด้วย

ด้านวัฒนธรรม ข้อมูลจากการประมวลผลทางสถิติสะท้อนการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนบ้านและการทำกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อมของเจ้าบ้าน บ่งชี้ว่าคุณลักษณะของมีมส์เขียวและสีเหลืองมีค่าเพิ่มขึ้นมากเช่นเดียวกับด้านพฤติกรรม โดยสีเขียวคงเป็นลักษณะเด่นที่สุดด้วยค่าเฉลี่ยที่อยู่ในเกณฑ์สูง ส่วนสีเหลืองนั้นปรากฏชัดขึ้นจนโดดเด่นขึ้นมาแทนลักษณะสีส้มได้นั้นหมายถึงกลุ่มผู้ตอบแบบสอบถามให้ความสำคัญกับการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนบ้านและการทำกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อมมากขึ้น อีกทั้งยังมีการแสดงออกถึงความรอบรู้ ความเป็นกันเอง และเป็นมิตรที่ดีมากขึ้น รวมทั้งมีความใส่ใจมากขึ้นกับการส่งเสริมให้เด็ก ๆ เรียนรู้ถึงความเชื่อมโยงกันของชีวิตบนโลกนี้ในภาพกว้าง ซึ่งเป็นสัญญาณที่ดีมากสำหรับการสร้างความยั่งยืนในระยะยาว ทั้งหมดนี้จึงสอดคล้องกับการลดวัฒนธรรมที่ไม่ยั่งยืนของพวกเขาลงด้วย

เมื่อนำข้อมูลเชิงคุณภาพมาพิจารณาก็จะเห็นภาพของปฏิสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนบ้านว่า จากเดิมที่ต่างคนต่างเข้ามาอยู่ใหม่ ไม่มีใครรู้จักกัน เมื่อเวลาผ่านไปก็ค่อย ๆ ทำความรู้จักกันมากขึ้น จนกระทั่งรู้จักกันทั้งหมด โดยมีนับสิบครอบครัวที่เข้าชายสนิทสนมกันมาก ในระดับที่ฝากให้ดูแลลูกหลานกันได้ อย่างให้พาหลานเข้าและเล่นเป็นเพื่อนกันได้จนถึงคำมีดหากผู้ปกครองบ้านใดบ้านหนึ่งไม่อยู่ หรือให้พาไปเรียนพิเศษด้วยกัน เช่นเรียนดนตรี เทนนิส บัลเล่ย์ และยิมนาสติก ทุกวันอาทิตย์จะมีเรียนว่ายน้ำด้วยกัน บางช่วงอย่างเช่นช่วงปิดเทอมใหญ่ ก็จะมีบางบ้านที่อาสาดูแลเด็ก ๆ ในการทำกิจกรรมเช่น ทำงานศิลปะร่วมกันที่สโมสร ส่วนในระดับผู้ใหญ่ด้วยกันขึ้นมา ก็จะมีการอาศัยรถไปซื้อของด้วยกัน ฝากกันดูแลบ้านได้โดยไม่ต้องใส่กุญแจ ตามตัวกันให้ไปช่วย

ทำสิ่งนั้นสิ่งนี้ด้วยความคุ้นเคย บ่อยครั้งในตอนกลางคืนที่อากาศดี ๆ ก็จะมีกา ตั้งวงเครื่องตีและ
สนทนากันที่บริเวณม้านั่งริมคลอง

ในระดับความสัมพันธ์ที่ห่างออกมาเล็กน้อยก็จะเป็นการพบปะกันของผู้ปกครอง ที่พา
เด็ก ๆ ออกมาเดินเล่นชมสวนชมปลา เล่นที่สนามเด็กเล่น และที่สระว่ายน้ำในช่วงเย็น โดยเฉพาะ
อย่างยิ่งช่วงบ่ายจนถึงเย็นในฤดูร้อน บริเวณสระว่ายน้ำก็มักจะหนาแน่นไปด้วยผู้คน ส่วนกิจกรรม
ที่จัดในระดับชุมชนนั้น มีงานลอยกระทงที่จะมีผู้คนมาช่วยกันมาก หากบอกกันว่าให้นำอาหารมา
ทานร่วมกัน ก็จะมีเจ้าบ้านกลุ่มหนึ่งทำอาหารอย่างดีจัดมาให้ทุกครั้ง นอกจากนี้ก็มีการจัดไปเที่ยว
ต่างจังหวัดประจำปี ซึ่งมีเจ้าบ้านคนหนึ่งเป็นผู้จัดการตั้งแต่หาข้อมูลการท่องเที่ยว การจัดการ
เดินทาง ตลอดจนการทำกิจกรรมต่าง ๆ

ทั้งนี้ กิจกรรมหลักประจำปีได้แก่งานปีใหม่ซึ่งจัดรวมกับวันเด็ก ครั้งแรกจัดหลังจากเข้า
มาอยู่ร่วมกันได้ราว 3 ปี จากนั้นก็ร่วมกันจัดอย่างเหนียวแน่นมาโดยตลอด จนกลายเป็นงาน
ประเพณี ที่มีคนเข้าร่วมประมาณ 200 คนทุกปี ในการจัดงานนี้ชาวชุมชนจะออกแบบและสร้าง
กันเองโดยใช้งบประมาณไม่มากนัก เนื่องจากใช้วัสดุที่ชุมชนมีอยู่แล้ว หรือที่ต้องซื้อใหม่ก็จะหา
วัสดุราคาถูก และใช้แรงงานของช่างประจำหมู่บ้านช่วยเหลือทำงานสร้างสรรค์ได้ด้วย ได้ผล
ออกมามักจะเป็นแบบน่ารักหรือแบบแคมป์ไฟ เช่น เอาทางมะพร้าวมาฟิงกันเป็นกระโจมหลาย
กระโจม ที่เจาะรูตรงข้างล่างให้เด็กเข้าไปเล่น บางปีมีการนำเดินเท้ามาทางแทนกระโจม เป็นต้น การ
จัดงานปีใหม่นอกจากจะเป็นโอกาสที่ชาวชุมชนจะพบปะกัน และให้เด็กเล่นกันอย่างสนุกสนาน
แล้ว ยังเป็นการหารายได้เข้าส่วนกลางได้หลายหมื่นบาทในแต่ละปี เนื่องจากมีการเก็บเงินจาก
แขกที่แต่ละครอบครัวเชิญมาร่วมงาน รวมกับเงินที่มีเจ้าบ้านหลายคนบริจาคสมน้ำเสมอ

ในระหว่างปี ยังมีเจ้าบ้านที่ไม่ได้บริจาคเงินก็แสดงน้ำใจด้วยการบริจาควัสดุของใช้
หรือไม่ก็บริการเพื่อนบ้าน มีสิ่งใดเกิดขึ้นก็จะบอกช่วยเหลือกัน อย่างมีคนหนึ่งต้องการติดตั้งระบบ
อินเทอร์เน็ตความเร็วสูง คนนั้นก็จะเป็นธุระถามทุกครอบครัวว่าใครอยากจะติดบ้าง แล้วก็บอก
วิธีการดำเนินการให้โดยใช้วิธีการออกหนังสือเวียน

ความพยายามรักษาสีเขียวแวดล้อมให้เหมือนเดิมมากที่สุดเป็นลักษณะเด่นทาง
วัฒนธรรมอย่างหนึ่งของชุมชน เมื่อกล่าวถึงเรื่องต้นไม้ คนส่วนใหญ่จะมีแนวคิดในการดูแลของ
ตนเอง พวกเขามักจะจดจำได้ในทันทีว่ามุมไหนของสวนส่วนกลางมีต้นไม้ประเภทและขนาดใด สิ่ง
ที่มีการทำเป็นกิจวัตรก็คือการช่วยกันดูแล เช่นเอาต้นไม้มาปลูกเพิ่มให้ หรือทดแทนต้นที่ตายไป
นอกจากนั้น ยังมีเจ้าบ้าน 2-3 หลังที่อุทิศตัวเป็นเหมือนกับเป็นผู้ดูแลปกป้องสวน ในระหว่างที่
เดินเล่นพวกเขาจะสังเกตความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ หากเห็นสิ่งผิดปกติ ก็จะบอกคนสวนหรือ

กรรมการหมู่บ้านให้แก่ไข และคิดโครงการซึ่งจะช่วยให้ต้นไม้งามขึ้น เช่นการติดตั้งระบบสปริงเกล และการขอให้การไฟฟ้านครหลวงเข้ามาเปลี่ยนสายไฟเป็นเป็นชนิดที่มีฉนวน เพื่อให้ต้นไม้เติบโตผ่านแนวสายไฟขึ้นไปได้ ดังนั้น การตัดต้นไม้จึงมักกลายเป็นเรื่องใหญ่ที่จะต้องคุยกันอยู่เสมอ

ในเรื่องของการปรับปรุงรั้วและบ้านซึ่งเป็นสิทธิ์ของเจ้าบ้านแต่ละหลัง จากเดิมที่มีแต่เพียงระเบียบที่บริษัทฯ วาดกำหนดขึ้น ปัจจุบันระเบียบนั้นได้กลายเป็นประเพณีที่พวกเขายึดถือ การกระทำดังกล่าวต้องได้รับความเห็นชอบจากทั้งคณะกรรมการหมู่บ้านและเพื่อนบ้านข้างเคียง ด้วยการส่งแบบมาให้พิจารณากันก่อน หากมีเจ้าบ้านคนใดทำสิ่งแปลก ๆ ขึ้นมาโดยไม่บอกกล่าว และไม่สนใจคำท้วงติง เช่น เมื่อมีการสร้างกำแพงก่อดูที่บึงสูงขึ้นมาหรือมีการนำเอารูปปั้นแบบโรมันมาตั้งไว้ ชาวบ้านก็จะช่วยกันหาต้นไม้ไปปลูกปิดบังส่วนนั้นเพื่อไม่ให้เสียทัศนียภาพของชุมชนโดยรวมเป็นต้น

ถ้าพิจารณาให้ดีถ้วนจะเห็นว่า กิจกรรมข้างต้นเป็นการสงวนรักษาสีงแวดล้อมในเชิงอนุรักษ์นิยมแบบมีมสีน้ำเงินซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลสถิติ ส่วนกิจกรรมที่มีลักษณะเชิงรุกมากขึ้นตามแบบของการเคลื่อนไหวสีเขียว เช่นการแยกขยะ การใช้วัสดุหมุนเวียน หรือการปลูกฝังจิตสำนึกสีงแวดล้อมให้กับทั้งผู้ใหญ่และเยาวชนในระดับชุมชน ถึงจะมีอยู่พอสมควรแต่ก็ยังไม่อยู่ในระดับที่เข้มข้น จึงเป็นไปได้ว่าการส่งเสริมให้เด็ก ๆ เรียนรู้ถึงความเชื่อมโยงกันของชีวิตบนโลกนี้ ในภาพกว้างแบบมีมสีเหลือง ตามที่ข้อมูลทางสถิติบ่งชี้ไว้ เป็นกิจกรรมในระดับครอบครัวเท่านั้น

เนื่องจากระดับจิตเจตียังคงอยู่ในมีมสีส้มและสีแดงค่อนข้างจะเด่นชัด บรรยากาศของชุมชนจึงค่อนข้างเงียบเนื่องจากยังมีความเป็นปัจเจกชนอยู่มาก โดยทั่วไปแทบจะไม่ได้พบเห็นใครออกมานอกบ้าน ทั้งที่หลายคนทำงานอยู่ในบ้านเช่นบางคนเปิดเป็นสำนักบัญชีเล็ก ๆ นอกจากในช่วงเย็น ที่มีบางครอบครัวพาลูกหลานออกมาเล่น ซึ่งก็มีจำนวนไม่มากนัก ด้วยเพราะว่าคนส่วนใหญ่ออกไปทำงานในระบบที่แข่งขันกันมากภายนอก เมื่อกลับเข้ามาจึงเกิดความเหน็ดเหนื่อยและต้องการพักผ่อนอยู่แต่ภายในบ้าน แม้กระทั่งเสาร์อาทิตย์ อีกทั้งบ้านของแต่ละคนก็จะมีสภาพเป็นรีสอร์ทอยู่แล้ว บรรยากาศเช่นนี้จึงส่งผลให้การทำงานดูแลบริหารหมู่บ้าน ตกอยู่กับกลุ่มคนที่มีความเสียสละเป็นอย่างมากไม่กี่คน ที่วันเวียนกันเข้ามาเป็นคณะกรรมการฯ ดังที่กรรมการฯ คนหนึ่งเห็นว่า "ถ้าเทียบกับฝรั่งเจีย ยังไงคนไทยก็หาเงินก่อน ฝรั่งเค้าอาจจะหาเงินน้อยกว่าเรา เราหาเงินมากกว่าเค้า เพราะว่าคนเราพอเพ็งมีดงค์มันก็ไม่ค่อยคิดเรื่องพวกนี้มันก็อยากใช้สตาจค์ก่อน ผมก็เข้าใจเค้านะ" ทั้งนี้ ในการประชุมประจำปี ก็จะมีคนเข้าร่วมประมาณครึ่งหนึ่ง อีกครึ่งหนึ่งที่ไมมาสาเหตุหลักคือไมว่าง หรือไมก็กลัวต้องรับผิดชอบงานด้วยนั่นเอง

ด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม ข้อมูลจากการประมวลผลทางสถิติสะท้อนผ่านลักษณะการบริหารจัดการชุมชนและการรับรู้ข้อมูลข่าวสารของชาวบ้านบ่งชี้ว่าคุณลักษณะของมีมีสี่เหลี่ยม สีเหลือง สีน้ำเงิน และสีส้ม ต่างก็เปลี่ยนแปลงไปในทางที่เข้มข้นมากขึ้นมาก และยังคงเรียงลำดับความเด่นชัดอยู่ตามลำดับเดิม เป็นที่น่าสังเกตด้วยว่า ลักษณะของมีมีสี่เหลี่ยมที่ค่าเฉลี่ยเคยอยู่ระดับปานกลางปรากฏเด่นชัดขึ้นจนเปลี่ยนมาอยู่ในระดับสูง โดยภาพรวมจึงกล่าวได้ว่าการบริหารจัดการชุมชนในรูปของสหกรณ์ตลอดเวลาที่ผ่านมา ทำให้เกิดภาพของความพยายามดึงคนเข้ามาร่วมในการตัดสินใจแบบเป็นเอกฉันท์ การพึ่งพาผู้ที่มีความสามารถเฉพาะตัวเพื่อดำเนินการตามความเหมาะสม การจัดองค์กรบริหาร รวมทั้งความมีประสิทธิภาพ ซึ่งมีความชัดเจนมากขึ้น แต่ก็น่าพึงระวังว่าระบบจะมีแนวโน้มไปเน้นความมีประสิทธิภาพ และปัจจัยทางเศรษฐกิจ รวมทั้งมีความแข็งตัวมากเกินไปซึ่งจะไม่เป็นผลดีกับความยั่งยืนโดยรวม

เมื่อนำข้อมูลเชิงคุณภาพมาพิจารณาก็จะเห็นภาพของการบริหารจัดการแบบมีมีสี่เหลี่ยมซึ่งพบได้จากข้อบ่งชี้ประการแรก คือการหลีกเลี่ยงที่จะเผชิญหน้ากันเมื่อเกิดความขัดแย้ง และบอกกล่าวมายังกรรมการหรือผู้จัดการหมู่บ้านที่อยู่กันอย่างเป็นครอบครัวมานาน เพื่อให้ช่วยพูดจาจนเกิดความเข้าใจและประนีประนอมซึ่งกันและกัน ประการที่สองได้แก่ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ คือเมื่อจะมีการดำเนินการใด ๆ ทุกครั้งคณะกรรมการฯ จะออกแบบสอบถามความคิดเห็น แล้วให้ผู้จัดการติดตาม ซึ่งมักจะได้รับผลตอบกลับมาจากทุกบ้าน อีกประการหนึ่งคือการตัดสินใจในหมู่ของกรรมการเอง เป็นความพยายามอย่างอดทนที่จะให้มีมติเอกฉันท์ ดังที่กรรมการผู้หนึ่งเล่าว่า "ก็พยายามคุยกันจนปากเปียกปากแฉะ เพื่อให้ได้แนวความเห็นที่ไปในทางเดียวกัน พอแยกจากงานทุกคนเยสหมดแหละ แบบคอมเมนต์บ้างในแนวทางที่ว่าอยากได้อย่างนั้นอย่างนั้นนะ ข้อสรุปที่ได้มันจึงพอไปกันได้ทั้งหมด" ทั้งนี้ ตั้งแต่ระบบสหกรณ์ถูกนำมาใช้ การจัดองค์กรบริหารก็มีความชัดเจนในการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบในระดับกรรมการและอนุกรรมการ รวมทั้งมีการจัดทำระเบียบแบบแผนของหมู่บ้านให้มีความชัดเจนมากกว่าระเบียบที่บริษัทฯ เตรียมไว้ให้มาก อันเป็นลักษณะของมีมีสีน้ำเงิน แต่ในการดำเนินการจริง คณะกรรมการมักใช้วิธีการแบบมีมีสี่เหลี่ยมซึ่งให้ความสำคัญกับผู้ที่มีความสามารถเฉพาะตัว เพราะชาวชุมชนทั้งที่เป็นกรรมการและที่ไม่ใช่กรรมการประกอบด้วยผู้ที่มีความสามารถหลากหลายด้าน มีนักบริหาร นักบัญชี วิศวกร สถาปนิก นักออกแบบสื่อ แพทย์ ตลอดจนโปรดิวเซอร์ และดารา เป็นต้น ที่เป็นนักคิดนักสร้างสรรค์ได้เข้ามาให้ความร่วมมือกันเป็นอย่างดี

ส่วนการบริหารจัดการแบบมีมีสี่เหลี่ยมที่ชัดเจนประการแรก คือการนำเงินกองทุนไปซื้อพันธบัตร ซื้อกองทุน และฝากธนาคาร โดยมีการตรวจสอบอัตราดอกเบี้ยเป็นประจำ หากพบว่ามี

แหล่งอื่นที่ให้ดอกเบี้ยยดีกว่าก็จะย้ายเงินไปฝากทันทีเพื่อให้ได้รับดอกผลมากที่สุด เงินจำนวนนี้จะถูกนำมาใช้ก็ต่อเมื่อทางชุมชนจำเป็นต้องใช้เงินก้อนใหญ่ทำการปรับปรุงสภาพพื้นที่เท่านั้น ซึ่งที่ผ่านมามีโครงการไม่กี่โครงการ เช่นการทำทางเดินเหนือธารน้ำชุดด้วยคอนกรีตที่ตกแต่งเป็นสีและลายไม้ธรรมชาติแทนไม้จริงที่ผุพังไป และการปรับปรุงสนามเด็กเล่น เป็นต้น ส่วนเงินที่ใช้ในยามปกติ มาจากดอกผลของการลงทุน การเก็บค่าบำรุงรักษารายเดือนเพิ่มเติม ที่มีข้อเสนอพิเศษว่า หากชำระครั้งเดียวสิบสองเดือน จะมีส่วนลดให้ร้อยละสิบ หรือหากชำระครั้งเดียวหกเดือน จะมีส่วนลดให้ร้อยละห้า ซึ่งเท่าที่ผ่านมาสามารถเก็บเงินจากชาวบ้านได้อย่างครบถ้วน แม้กระทั่งบ้านที่ไม่มีคนอยู่อาศัยบางหลังและบริษัท ที่ถือกรรมสิทธิ์ที่ดินว่างเปล่า นอกจากนั้น ยังมีรายได้ปีละนับแสนบาทจากการส่งคนสวนและช่างซ่อมบำรุงของสวนกลางไปให้บริการตามบ้าน จากการจัดงานปีใหม่ ค่าเช่าสนามฟุตบอล ค่าเช่าพื้นที่สโมสรที่มีทั้งคนในชุมชนมาใช้จัดงานและคนภายนอกที่มาใช้ถ่ายทำโฆษณาเป็นระยะ ๆ ซึ่งช่วยให้ไม่ต้องพึ่งพาการเก็บค่าบำรุงรักษารายเดือนแต่เพียงอย่างเดียว และไม่ต้องนำเงินกองทุนมาใช้ เงินกองทุนจึงคงเหลืออยู่นับสิบล้านบาทซึ่งเป็นยอดใกล้เคียงกับจำนวนเงินแรกเริ่ม ทั้งนี้ รายรับและรายจ่ายทุกรายการจะถูกบันทึกไว้ในรายงานการประชุมประจำเดือนและประจำปี อย่างโปร่งใสสามารถตรวจสอบได้

การบริหารจัดการดังกล่าวส่งผลให้ในปัจจุบันชุมชนมีองค์ประกอบที่สนับสนุนความยั่งยืนเพิ่มขึ้นจำนวนมาก ดังต่อไปนี้

- ระบบการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ มีส่วนร่วมของสมาชิกชุมชนทั้งหมด มีความชัดเจน มีศักยภาพ และมีเงินทุนดำเนินการอย่างเพียงพอ
- ป้ายจราจรและไฟกระพริบซึ่งทางชุมชนขอให้ทางราชการมาติดตั้งให้ ณ บริเวณทางเข้าออกชุมชน รวมทั้งระบบการรักษาความปลอดภัยที่ใช้เจ้าหน้าที่จำนวนน้อย เจ้าหน้าที่แต่ละคนอยู่กับชุมชนมานาน จนเกิดความสนิทสนมคุ้นเคย และมีความสามารถในการดับเพลิงเบื้องต้น เนื่องจากนโยบายที่ให้มีการฝึกซ้อมเจ้าหน้าที่เป็นประจำและการจัดเตรียมอุปกรณ์ให้พร้อมรองรับเหตุเพลิงไหม้จากในครัวเรือนและจากบริเวณท้องทุ่งข้างเคียง ซึ่งมักจะเกิดจากการเผาหญ้าของคนเฝ้าบ่อเลี้ยงปลาในบริเวณดังกล่าว
- พื้นที่สันทนาการ ได้แก่ สนามเด็กเล่น และสนามฟุตบอล
- สิ่งอำนวยความสะดวก ได้แก่ ร้านค้าที่มีบริการจัดส่งถึงบ้าน บริการซ่อมบำรุง ทำความสะอาด ทำสวน บริการเรียกแท็กซี่ และบริการฉุกเฉินนอกหมู่บ้านโดยเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัย เช่น กรณีรถเสียในบริเวณใกล้เคียง ตลอดจนป้ายหยุดรถประจำทางที่ทางชุมชนขอให้ทางราชการมาติดตั้ง

- ถังขยะสีเขียวสำหรับขยะแห้งและสีเหลืองสำหรับขยะเปียกซึ่งทางชุมชนขอความอนุเคราะห์มาจากทางสำนักงานเขต

- ระบบไฟฟ้าที่เรียกว่า ทีโอยู โดยการปรับเปลี่ยนมิเตอร์ให้สอดคล้องกับช่วงเวลาที่อัตราค่าไฟฟ้าเป็นอัตราประหยัด

- ระบบการบำรุงรักษาทางวิศวกรรมของ ระบบน้ำ ระบบไฟ ระบายน้ำ และอื่น ๆ

- ระบบสปริงเกลอร์พร้อมเครื่องสูบน้ำที่สูบน้ำจากคลองมาพักไว้ในธารน้ำขุดกลางหมู่บ้านเพื่อให้ระบบนิเวศดูดซับสารพิษก่อน จึงนำน้ำไปใช้รดน้ำต้นไม้

- นโยบายการใช้ปุ๋ยคอกและการกำจัดศัตรูพืชด้วยระบบชีวภาพ เพื่อลดการใช้สารเคมีให้เหลือน้อยที่สุด

- วารสารหมู่บ้านรายสามเดือน มีเนื้อหาการประชาสัมพันธ์ความเป็นไปในชุมชน การสอบถามความคิดเห็น การยื่นข้อเสนอแนะ การให้บริการ รวมทั้งการปลูกฝังค่านิยมสิ่งแวดล้อมและความเป็นชุมชน

สำหรับความยั่งยืนด้านสิ่งแวดล้อมนั้น สิ่งปลูกสร้างเกือบทั้งหมดยังคงเป็นไปตามแนวคิดของผู้ออกแบบแรกเริ่ม แต่ก็มีปัญหาที่เกิดจากการออกแบบก่อสร้างอยู่บ้าง เช่นระบบการระบายน้ำที่ชาวบ้าน ความชื้นที่พื้นชั้นล่างทำให้ไม้พื้นโป่งพอง ทยอยผุสั่นเกินไป และเนื้อที่ระบายมากเกินไป นอกจากนี้ก็มีปัญหาดนรอบชุมชนหลุดเนื่องจากพื้นที่โดยรอบเป็นที่ลุ่มมีน้ำขัง ทำให้ต้องมีการปรับปรุงทางลาดขึ้นที่จอดรถในบ้านกันทุก 2 ปี ซึ่งในอนาคตอาจถึงขั้นต้องยกถนนขึ้นใหม่ทั้งหมด ส่วนระบบนิเวศในชุมชนนั้นไม่มีการถูกดัดแปลงสภาพ มีแต่การส่งเสริมให้เกิดความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น อย่างไรก็ตาม ความสมบูรณ์ดังกล่าวก็เป็นที่อยู่อาศัยของยุง และสัตว์เลื้อยคลาน เช่นงูที่มาจากบริเวณข้างเคียง แต่ชาวชุมชนถือว่าเป็นเรื่องเล็กน้อย ดังนั้น จึงสรุปว่าความยั่งยืนด้านสิ่งแวดล้อมของชุมชนยังคงอยู่ในระดับดีเหลือ

คุณภาพความยั่งยืนโดยรวมของชุมชนในปัจจุบัน ข้อมูลจากการประมวลผลทางสถิติบ่งชี้ว่าค่าเฉลี่ยของมีมสีเหลืองมีค่าเพิ่มขึ้นมากที่สุด ตามด้วยมีมสีเขียว ทำให้ลำดับมีมที่บ่งชี้คุณภาพความยั่งยืนไม่เปลี่ยนแปลง กล่าวคือเป็นมีมสีเขียว สีเหลือง สีน้ำเงิน และสีส้ม ตามลำดับ แต่มีมสีเขียวและเหลืองจะโดดเด่นกว่ามีมสีอื่นมาก ในขณะที่มีมสีแดงมีค่าเฉลี่ยลดลงเล็กน้อย ดังตารางที่ 35 ในภาคผนวก ค. ซึ่งมีความสัมพันธ์ไปในทิศทางเดียวกับระดับจิตเฉลี่ย โดยมีระดับนัยสำคัญ .05 ดังตารางที่ 38 ในภาคผนวก ค. ฉะนั้นจึงสามารถยืนยันความเชื่อพื้นฐานที่ว่าคุณภาพของความยั่งยืนขึ้นอยู่กับคุณภาพของจิตวิญญาณ โดยในกรณีศึกษานี้พัฒนาการทางจิต

วิญญานของสมาชิกชุมชนเองที่อยู่ในระดับสีเขียวและเหลืองก็ได้สนับสนุนให้ความยั่งยืนทางพฤติกรรม รวมทั้งทางระบบทางสังคมและสิ่งแวดล้อมเคลื่อนไหวในระดับที่สูงขึ้น

3.3.4 ปัจจัยของการเปลี่ยนแปลง ปัญหาของชุมชน และการแก้ไข

ปัจจัยที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในเชิงสร้างสรรค์ซึ่งได้รับการกล่าวถึงมากที่สุดเป็นประเด็นทางวัฒนธรรม ได้แก่ ความสัมพันธ์ที่ีระหว่างเพื่อนบ้าน วิถีชีวิตและกิจกรรมของชุมชน ความสงบ ปลอดภัย รวมทั้งความสะอาดสบาย ส่วนระบบนิเวศที่เป็นธรรมชาติก็ได้รับการกล่าวถึงมากในแง่ที่ก่อให้เกิดความสุขภาพสบายใจ ซึ่งผู้วิจัยสามารถสรุปปัจจัยที่ช่วยให้ความยั่งยืนของชุมชนฯ โดยรวมมีพัฒนาการไปในเชิงบวก ดังนี้

ด้านจิตวิญญาณ จิตที่แสวงหาการอยู่ร่วมกันบนพื้นฐานความเอื้ออาทรและให้ความสำคัญกับความเป็นชุมชน ช่วยให้แต่ละคนลดละความเห็นแก่ตัว แล้วก็สร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างกัน ด้วยการแบ่งปันอาหาร พุดคุยกัน ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ตลอดจนทำกิจกรรมร่วมกันอย่างสม่ำเสมอ โดยในการพุดคุยก็มักเป็นการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ด้านการสร้างสรรค์สังคม ซึ่งลักษณะดังกล่าวได้สนับสนุนให้คณะกรรมการหมู่บ้านที่มีความเสียสละสูงอยู่แล้วมีกำลังใจ และความตั้งใจที่จะทำงานแก้ปัญหาและผลักดันโครงการที่จะสร้างสรรค์ชุมชนให้มีความยั่งยืน เพราะหากไร้ซึ่งการสนับสนุนและความร่วมมือของชาวชุมชนส่วนมากแล้ว กลุ่มผู้เสียสละกลุ่มเล็ก ๆ คงไม่อาจที่จะหมุนเวียนกันมาทำหน้าที่ในคณะกรรมการฯ ข้างแล้วข้างเล่าได้

ด้านพฤติกรรม การเดินทางออกไปทำงานในระยะทางไกล ๆ ประกอบกับการทำงานอย่างหนักเพื่อให้สามารถอยู่ได้ในสังคมแห่งการแข่งขัน และให้ได้มาซึ่งโอกาสที่จะสร้างความสำเร็จให้กับชีวิต ทำให้เวลาที่กลับมาบ้าน แต่ละคนก็อยากจะพักผ่อนเป็นการส่วนตัว เมื่อรวมกับความต้องการอยู่อย่างเป็นมิตรกับเพื่อนบ้าน จึงทำให้เกิดความสงบเงียบของชุมชนโดยรวม นอกจากนี้ การทำงานในสาขาอาชีพที่แตกต่างกัน ทำให้ชุมชนประกอบด้วยผู้คนที่มีความหลากหลายทางความคิดและความสามารถ เมื่อผู้คนเหล่านี้มาทำงานร่วมกันด้วยความมุ่งมั่นเสียสละ อย่างเคารพในความคิดและความสามารถของกันและกัน จึงส่งผลให้พวกเขาสามารถสร้างสรรค์และรักษาบรรยากาศความเป็นชุมชน รวมทั้งระบบและองค์ประกอบทางกายภาพต่าง ๆ มากมายที่สนับสนุนให้ชุมชนมีพัฒนาการไปในเชิงบวก ตามที่ได้กล่าวถึงรายละเอียดไปแล้ว

ด้านวัฒนธรรม การแสดงน้ำใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อผู้อื่น ผ่านการแบ่งปันอาหารและการช่วยเหลือซึ่งกัน รวมทั้งการพุดคุยแลกเปลี่ยนประสบการณ์อย่างสร้างสรรค์ ช่วยให้แต่ละคนลดละความเห็นแก่ตัว แล้วก็สร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างกันจนกลายเป็นความสนิทใจที่จะอาศัยให้

วานให้ดูแลบ้านและลูกหลาน กับผู้จัดการ บรรดาเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัย คนสวน ช่าง และพนักงานทำความสะอาดทั้งหลายที่อยู่กันมานานนานก็มีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน จึงเกิดความรู้สึกปลอดภัยและความสะดวกสบาย รวมทั้งความกระตือรือร้นที่จะชำระค่าบำรุงรักษา ชุมชนและเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชนในวาระต่าง ๆ อีกทั้งเกิดการรวมตัวกันได้ง่ายเมื่อชุมชนต้องการ เช่นการรวมตัวกันต่อต้านผู้ที่ต่อเติมบ้านให้ผิดแผกไปจากแนวคิดแรกเริ่มเป็นต้น นอกจากนั้น ค่านิยมที่ต้องการอยู่อาศัยใกล้ชิดกับธรรมชาติที่มีความสมบูรณ์ด้วยความหลากหลายของพันธุ์พืชและสัตว์ ได้ก่อให้เกิดพฤติกรรมที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม เช่นการส่งเสริมให้เด็ก ๆ เรียนรู้ถึงความเชื่อมโยงกันของชีวิตบนโลกนี้ในภาพกว้าง การช่วยกันรักษาความสะอาดในบ้านเรือนและบริเวณส่วนกลาง การช่วยกันดูแลต้นไม้ เมื่อต้นไม้ตายก็ช่วยกันนำมาปลูกใหม่ จึงทำให้ชุมชนสามารถคงสภาพความงามและความร่มรื่นเอาไว้ได้

ทั้งนี้ วัฒนธรรมที่สำคัญมากก็คือค่านิยมที่ให้ความสำคัญต่อเด็ก เพราะหากปราศจากค่านิยมนี้แล้ว ก็คงจะไม่มีการสร้างสนามเด็กเล่น ไม่มีการออกมาเดินเล่นนอกบ้าน ไม่มีการอาศัยให้ววนให้ดูแลกัน ไม่มีการจัดกิจกรรมท่องเที่ยวและเรียนรู้ ตลอดจนไม่มีการจัดงานปีใหม่และลอยกระทงอย่างมีสีสัน ที่จะช่วยให้พวกผู้ใหญ่มีโอกาสพบปะและสร้างความสัมพันธ์ระหว่างกันได้

ด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม ลักษณะการออกแบบผังและอาคารทำให้ชาวชุมชนตระหนักถึงสภาพแวดล้อมที่ต้องการให้อยู่ใกล้ชิดและมีปฏิสัมพันธ์ต่อกันตั้งแต่แรก ขณะที่แนวทางการบริหารชุมชนที่บริษัท จัดทำขึ้น ซึ่งรวมถึงการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านที่มีมูลค่าสูง และระเบียบที่ให้ความสำคัญกับการรักษาสภาพชุมชน ทั้งด้านการอยู่อาศัยร่วมกันอย่างสงบสุขและด้านกายภาพของสิ่งปลูกสร้าง ประกอบกับระบบสหกรณ์ที่รองรับการโอนเงินกองทุนและการจัดตั้งนิติบุคคล ช่วยให้คณะกรรมการหมู่บ้านสามารถดำเนินการบริหารชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพ มีความชัดเจนในการออกกฎระเบียบ และมีความยืดหยุ่นพอที่จะพึ่งพาความสามารถเฉพาะตัวของแต่ละคนในยามจำเป็น การตัดสินใจโดยใช้ข้อมูลในเชิงสถิติ ประกอบกับความคิดเห็นของชาวบ้านทุกหลัง และมติเอกฉันท์ระหว่างกรรมการด้วยกัน ยังช่วยให้การดำเนินการต่าง ๆ มีความเป็นเอกภาพและแทบจะไม่มีการต่อต้านจากผู้อยู่อาศัย จึงเกิดเป็นองค์ประกอบที่สนับสนุนความยั่งยืนหลายด้าน ซึ่งรวมถึงความอุดมสมบูรณ์ของธรรมชาติแวดล้อม และพื้นที่สันชนากการ ที่ย้อนกลับมาสร้างความสุขกายสบายใจ แบบหาที่ไหนอีกไม่ได้ จนชาวชุมชนจำนวนมากไม่ต้องการออกไปพักผ่อนหย่อนใจที่อื่นและไม่ต้องการย้ายไปอยู่ที่อื่น ผลก็คือความประหยัด ซึ่งจะส่งผลให้เกิดความยั่งยืนแก่สังคมโดยรวมได้ในที่สุด

ปัญหาของชุมชนและการแก้ไข ปัญหาหลักที่เกิดขึ้นเป็นเรื่องของความขัดแย้งกัน โดยขัดแย้งกันมากใน 2 เรื่อง ได้แก่เรื่องการจอดรถให้เป็นที่เดือดร้อนแก่ชาวบ้าน หรือการห้ามคนอื่นมาจอดรถฝั่งตรงข้ามหน้าบ้านของตัวเอง กับเรื่องการก่อสร้าง ที่เป็นความคิดเห็นของชาวชุมชนจำนวนมากสะท้อนผ่านทั้งการให้สัมภาษณ์และการตอบในแบบสอบถามชนิดปลายเปิด ว่ามีเพื่อนบ้านเห็นแก่ตัว มีประพฤติดีไม่ดี ไม่ทำตามระเบียบ และไม่เคารพสิทธิของผู้อื่น โดยมีกรณีการหมู่บ้านคนหนึ่งตั้งข้อสังเกตว่า ความขัดแย้งมากที่สุดเกิดจากคนที่มีเงินมาก ซึ่งมักจะได้แก่เจ้าบ้านในบ้านที่แพงที่สุดทำอะไรไม่เคารพคนอื่น ส่วนปัญหาเรื่องที่จอดรถก็เกิดจากผู้ที่ใช้รถยนต์ราคาแพง

ปัจจุบันปัญหาเรื่องที่จอดรถคลี่คลายลงหมดแล้ว เนื่องจากคณะกรรมการใช้ทั้งการพูดคุยและสื่อผ่านวารสารหมู่บ้านด้วยถ้อยคำภาษาแบบถ้อยที่ถ้อยอาศัยกันและเป็นกันเอง ที่เน้นการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีมากกว่าการบีบบังคับ ประกอบกับการณรงค์ของชาวชุมชน ซึ่งก็ได้ผลในการแก้ปัญหาเจ้าบ้านปล่อยให้สุนัขถ่ายไม่เป็นที่เป็นทางมาแล้วด้วย

สำหรับปัญหาการก่อสร้างต่อเติมหรือดัดแปลงที่เกิดขึ้นเป็นระยะ ๆ ตลอดมา กรรมการมักจะใช้วิธีอธิบายเหตุผลของความขัดแย้งกับสภาพแวดล้อมโดยรวม การผิดระเบียบ และผิดค่านิยมของคนหมู่บ้าน ตลอดจนการเสนอรูปแบบอื่นในลักษณะที่จะลุ่มอล่วย ในฝ่ายของชาวชุมชนเอง เมื่อมีเหตุการณ์เช่นนี้ขึ้นก็มักมีการแสดงความคิดเห็นต่อด้านกันแบบปากต่อปาก ส่วนมากก็ทำให้ปัญหาคคลี่คลายลงได้ ที่แก้ไม่ได้จริง ๆ ก็จะใช้วิธีการปลูกต้นไม้ในบริเวณสวนกลาง ขึ้นมาบังดังที่กล่าวถึงไปแล้ว ในขณะเดียวกัน กรรมการยังพยายามทำมาตรการในเชิงป้องกัน ได้แก่การย้ำเตือนถึงกฎระเบียบออกมาในวารสารชุมชน และการใช้บริการกันเอง เช่นเจ้าบ้านที่ต้องการต่อเติมสามารถขอคำปรึกษาและการร่างแบบเบื้องต้นจากกรรมการที่มีความรู้ด้านการออกแบบ ทั้งนี้ในระยะยาวก็จะมี การดำเนินการเปลี่ยนแปลงองค์นิติบุคคลจากรูปแบบสหกรณ์ เป็นนิติบุคคลบ้านจัดสรร เพื่อให้การดำเนินการต่าง ๆ มีกฎหมายรองรับอย่างถูกต้อง

ทั้งนี้ ยังมีภารกิจที่คณะกรรมการยังต้องแก้ไขต่อไปคือปัญหาการกำจัดปลวก และการส่งเสริมให้ชาวชุมชนมีจิตสำนึกการอยู่ร่วมกันและการรักษาสิ่งแวดล้อมในแนวการเคลื่อนไหวสีเขียวมากขึ้น ซึ่งแนวทางที่ชาวชุมชนเห็นว่าสำคัญก็คือ การสร้างวัฒนธรรมความเป็นชุมชนและการรักษาสิ่งแวดล้อม โดยเริ่มจากการวิเคราะห์สภาพ แล้วสร้างกิจกรรม รวมทั้งพื้นที่รองรับ แต่ปัญหาที่ใหญ่เกินกว่าที่ชุมชนจะแก้ไขกันเองได้ก็คือ การสร้างทางหลวงพิเศษซึ่งล่าสุดมีการปรับแนวเวนคืนที่ดินรุกเข้ามาในพื้นที่ชุมชนมากขึ้น ถึงขนาดที่จะทำให้ต้องรื้อบ้านไปจำนวนหลายหน่วย ส่วนบ้านอีกหลายหน่วยที่ยังคงอยู่ก็จะต้องรับกับสภาพชุมชนได้ทางด่วน พร้อม ๆ กับ

ปัญหาน้ำคลองข้างชุมชนที่มีคุณภาพด้อยลงทุกวัน ปัญหาใหญ่ยิ่งทั้งสองนี้ หากไม่ได้รับการพิจารณาจากทางราชการและความร่วมมือของประชาชนทั่วไปแล้ว ความไม่ยั่งยืนถึงขั้นล่มสลายคงมาเยือนชุมชนที่เป็นสวรรค์และตัวอย่างการสร้างสรรค์สังคมของหลาย ๆ คนแห่งนี้ในไม่ช้า

ผู้วิจัยใคร่ขอสรุปภาพรวมของชุมชนไทยหนึ่ง ณ วันนี้ว่าชุมชนไทยหนึ่งนั้นเกิดจากจิตที่เติบโตและกระบวนทัศน์บูรณาการของกลุ่มสถาปนิกกกลุ่มเล็ก ๆ ที่พัฒนาตนเองมาจากนักกิจกรรม จนก้าวสู่การเป็นนักออกแบบที่เป็นเจ้าของผลงานสถาปัตยกรรมที่รับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมจำนวนมากมาย ความเชื่อมั่นในหลักการและชื่อเสียงของผลงานนำมาซึ่งทุนพร้อมทั้งความร่วมมือจากนักธุรกิจมืออาชีพ ที่ช่วยให้พวกเขาก้าวสู่การเป็นนักพัฒนาอสังหาริมทรัพย์อย่างเต็มตัว พวกเขาสร้างผลงานในรูปแบบสวนกระแสในช่วงที่มีทั้งผู้คนซึ่งกำลังทำเงินจากเศรษฐกิจฟองสบู่ และผู้คนที่เริ่มเบือนหน้ากับลัทธิบริโภคนิยมวัตถุนิยม จนต้องหันกลับมามองหาความเรียบง่ายท่ามกลางบรรยากาศธรรมชาติ และความเป็นชุมชนที่มีความเอื้ออาทรต่อกันแจกเช่นดั่งสมัยก่อน ปัจจัยแบบบูรณาการเหล่านี้ส่งผลให้ชุมชนไทยหนึ่งปรากฏขึ้นเป็นแม่แบบที่มีความยั่งยืนทั้งในมิติจิตวิญญาณ พุทธธรรม วัฒนธรรม สังคม และสิ่งแวดล้อม ทั้งที่ฝ่ายผู้พัฒนาโครงการและผู้ซื้อบ้านต่างต้องเผชิญกับวิกฤตเศรษฐกิจในช่วงที่โครงการใกล้ก่อสร้างแล้วเสร็จ

ปรากฏการณ์ดังกล่าวจึงยืนยันว่าคุณภาพของจิตและกระบวนทัศน์เป็นอย่างไร ชุมชนซึ่งเป็นผลผลิตก็ย่อมมีคุณภาพความยั่งยืนตามสภาพของจิตและกระบวนทัศน์นั้น ๆ ในกรณีศึกษาต่อไป จะเป็นการชี้ให้เห็นว่าจิตและกระบวนทัศน์ซึ่งมีคุณภาพน้อยลงย่อมก่อให้เกิดชุมชนที่มีความยั่งยืนน้อยลงตามไปด้วย

4. บริบทในระดับโครงการหมู่บ้านไทยสอง

โครงการนี้พัฒนาขึ้นโดยบริษัท ข ซึ่งเป็นผู้นำในวงการธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ไทยมานาน ทำเลของโครงการมีข้อดีคือการคมนาคมทางรถยนต์สะดวก เนื่องจากอยู่บนถนนวงแหวนรอบนอกฝั่งตะวันตก ช่วงกลางระหว่างถนนพระบรมราชชนนีกับถนนเพชรเกษม แต่ก็ยังค่อนข้างห่างไกลจากย่านสถานศึกษา โรงพยาบาล ศูนย์การค้า ซูเปอร์มาร์เกต ตลาด และสถานบันเทิง

พื้นที่ของโครงการมีขนาดประมาณ 100 ไร่ ประกอบด้วยบ้านเดี่ยวขนาด 250 ถึง 350 ตารางเมตรบนที่ดินขนาดตั้งแต่ 100 ถึง 200 ตารางวา จำนวน 169 หลัง พื้นที่ของโครงการถูกแบ่งออกเป็น 4 ส่วนด้วยเหตุที่มีลำคลองเล็ก ๆ 3 สายตัดผ่าน เนื่องจากบริเวณนี้เป็นบริเวณที่ขึ้นชื่อว่า เป็นบริเวณปลูกผัก ผลไม้ และดอกไม้ ได้งดงามมากที่สุดแห่งหนึ่ง ซึ่งทำหน้าที่เป็นอุ้งข้าวอุ้งน้ำ

ให้กับชาวเมืองหลวงมาเป็นเวลานาน ปัจจุบันพื้นที่โดยรอบสวนมากยังคงเป็นส่วนผัก ผลไม้ และดอกไม้ โดยมีบ้านไม้เก่า ๆ ของคนในพื้นที่แซมอยู่ประปราย บรรยากาศริมคลองยังคงร่มรื่น ส่วนน้ำในคลองนั้นก็ยังคงมีคุณภาพดี มีทั้งเรือยนต์ขนาดเล็กและเรือพายแล่นไปมาเป็นระยะ ๆ ในขณะที่ชาวบ้านก็ยังหาปลาที่เวียนว่ายอยู่ในน้ำได้ อย่างไรก็ตาม สภาพร่มรื่นเขียวชอุ่มดังกล่าวสามารถมองเห็นได้เฉพาะเมื่อเรายืนอยู่บนสะพานข้ามคลองเท่านั้น เนื่องจากทางโครงการได้ก่อสร้างกำแพงอิฐบล็อกจากท่อหัวล้อมรอบโครงการ ซึ่งรวมถึงแนวที่ดินที่ติดคลองซึ่งมีความยาวเป็นกิโลเมตร ดังนั้น หากมีเรือยนต์แล่นผ่านช่วงที่โครงการสร้างกำแพงไว้ทั้งสองฝั่ง ก็จะเกิดเสียงดังสะท้อนไปมาระหว่างช่องลำคลองแคบ ๆ นี้ให้ได้ยินเฉพาะผู้ที่อยู่ในเรือ โดยที่ชาวชุมชนผู้มีอันจะกินจะไม่เกิดความเดือดร้อนรำคาญแต่อย่างใด

ทางเข้าโครงการเป็นถนนลาดยางขนาด 4 ช่องจราจร จุดริมถนนวงแหวนเป็นป้ายชื่อโครงการรูปแบบเรียบง่ายขนาดไม่ใหญ่มาตั้งอยู่บนเสาสูง ถัดจากเสาป้ายเป็นหอคอยสูง 3 ชั้น แนวสวนหย่อมประกอบด้วยบ่อน้ำพุและต้นปาล์ม พร้อมศาลาราย ที่ให้อารมณ์แบบทะเลทรายยาวไปสิ้นสุดที่หอคอยสูง 4 ชั้น ลักษณะสถาปัตยกรรมที่สถาปนิกเรียกว่า "คลาสสิกอล คอนเทมโพรารี" นี้ เน้นซุ้มโค้งแบบ "อาร์ช" ที่มีปูนปั้นเลียนแบบ "คิยัสโดน" อยู่ตรงกึ่งกลาง และแนวเสากลมที่มีหัวเสาตัดแปลงมาจากสถาปัตยกรรมยุโรปโบราณ ส่วนยอดของหอคอยสร้างเป็นศาลามีหลังคาปั้นหยาสไคล์บาห์ลี ดังนั้น หากได้ไปยืนอยู่ในบริเวณนี้ก็จะสามารถสัมผัสบรรยากาศของ 3 ภูมิภาคได้ในเวลาเดียวกัน อนึ่ง ผู้วิจัยสังเกตว่าทางโครงการมักจะไม่ได้เปิดน้ำพุและไม่เคยเห็นมีชาวชุมชนมาใช้สวนหย่อม จึงรู้สึกว่สิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งที่ปลูกสร้างที่บริโภครทรัพยากรให้สูญเปล่าอย่างน่าเสียดาย

ส่วนที่เข้าถึงก่อนเป็นโครงการระยะที่สองซึ่งมีบ้านจำนวนสามสิบกว่าหลัง จุดนี้เจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยไม่ได้ตรวจสอบแขกผู้มาเยือนอย่างเข้มงวดมากนัก แต่เมื่อเข้าถึงจุดตรวจที่สอง แขกจะต้องแลกบัตรประจำตัว ถูกสอบถามวัตถุประสงค์การมาพร้อมทั้งบ้านเลขที่ที่เป็นจุดหมาย ต่อหน้ากล้องบันทึกภาพวงจรปิด แล้วรับบัตรที่เจ้าหน้าที่เขียนทะเบียนรถไว้แล้วเพื่อให้เจ้าบ้านประทับตราลายพร้อมลงนามสำหรับคืนให้เจ้าหน้าที่ ซึ่งเจ้าหน้าที่ก็จะสุ่มตรวจค้นท้ายรถบางคันเพื่อเป็นการป้องกันการโจรกรรม

หากสังเกตตามถนนและทางเท้าภายในโครงการในช่วงกลางวันที่มีแดด ก็จะสัมผัสกับความร้อนระอุ เนื่องจากข้างทางของถนนคอนกรีตอันกว้างขวางนี้ มีแต่ต้นปาล์มและต้นไม้ขนาดเล็กที่ไม่สามารถให้ร่มเงาได้ เมื่อมองผ่านแนวต้นไม้เข้าไปก็จะเห็นสนามหญ้าผืนกว้าง สระน้ำขนาดใหญ่ที่มีขอบปูหินดาดและหญ้าตัดสั้นเรียบผิวดิน พร้อมทั้งอาคารริมน้ำขนาดใหญ่ที่มีบันได

โค้งสองข้างทอดยาวขึ้นไปสู่บริเวณจัดงานสังสรรค์ชั้นบน ซึ่งไม่ได้ใช้ประโยชน์จริงเช่นเดียวกับบริเวณชุมทางเข้าโครงการ

ผู้วิจัยได้เข้าสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่อาวุโสของฝ่ายพัฒนาธุรกิจและสถาปนิกที่สำนักงานใหญ่ของบริษัท ข ส่วนการเก็บข้อมูลที่หมู่บ้านไทยสอง ผู้วิจัยไม่ได้รับอนุญาตจากประธานคณะกรรมการนิติบุคคลของหมู่บ้านให้เดินสำรวจและแจกแบบสอบถาม แต่ผู้วิจัยก็อาศัยความสัมพันธ์ส่วนตัวในการเข้าสัมภาษณ์เจ้าบ้านและกรรมการหมู่บ้าน เนื่องจากผู้วิจัยเคยเข้ามาช่วยเพื่อนสนิทซึ่งเป็นเจ้าบ้านคนหนึ่ง ในการดูแลตรวจสอบคุณภาพการก่อสร้างบ้านในช่วงใกล้จะส่งมอบงาน และช่วยออกแบบต่อเติมบ้านตลอดจนช่วยควบคุมงานก่อสร้างให้เพื่อนคนนี้หลังจากรับมอบงานจากบริษัทฯ แล้ว โดยใช้เวลาดังแต่เริ่มดูแลงานของบริษัทฯ จนงานต่อเติมบ้านแล้วเสร็จเป็นระยะเวลา 8 เดือน ทำให้ผู้วิจัยได้ศึกษาเรียนรู้ตั้งแต่กระบวนการก่อสร้างของบริษัทฯ จนถึงวิถีชีวิต บรรยากาศ และสภาพของอาคารรวมทั้งสิ่งแวดล้อมของโครงการ อย่างเพียงพอสำหรับใช้ยืนยันและวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ แบบสอบถาม และเอกสาร ทั้งนี้ ในการแจกแบบสอบถาม ผู้วิจัยใช้วิธีส่งแบบสอบถามให้เจ้าบ้านทุกหลัง (ยกเว้นบ้านของประธานคณะกรรมการฯ) ทางไปรษณีย์ พร้อมแนบซองเปล่าติดแสตมป์สำหรับส่งกลับ

4.1 บริบทของการพัฒนาโครงการ

บริษัท ข มีชื่อเสียงจากประสบการณ์การสร้างบ้านจัดสรรซึ่งตอบสนองความต้องการของตลาดได้มากที่สุดจำนวนหลายร้อยโครงการ มาตลอดระยะเวลากว่า 30 ปี จึงไม่น่าแปลกใจที่บริษัทจะสามารถคิดค้นผลิตภัณฑ์อย่างหมู่บ้านไทยสอง ให้มีลักษณะถูกอกถูกใจลูกค้าถึงขนาดที่ต้องมีการเข้าคิวจองซื้อกัน ในขณะที่บริษัทคู่แข่งและประชาชนส่วนมากกำลังอยู่ในสภาพย่ำแย่จากพิษ “ฟองสบู่” แตกเมื่อสิบกว่าปีก่อน

ถึงแม้จะมีเป้าหมายพื้นฐานเพียงตอบโจทย์ทางการตลาด ซึ่งจะนำไปสู่การสร้างสภาพคล่องทางการเงินและการแก้ปัญหาหนี้สองหมื่นกว่าล้านบาท ที่เกิดจากการลดค่าเงินบาทเท่านั้น โดยไม่ได้มีกระบวนการทัศนวิสัยเข้ามารองรับแต่อย่างใด แต่ความสำเร็จดังกล่าวก็ได้ส่งผลกระทบต่อวงการธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ในวงกว้าง ด้วยเหตุที่วลี “บ้านสบาย สร้างเสร็จก่อนขาย” และ “บ้านเย็นสบาย ประหยัดพลังงาน” ของบริษัทฯ ได้แทรกซึมเข้าไปสู่ความคิดของผู้ซื้อบ้านและนักพัฒนาโครงการกลุ่มใหญ่ จนผนังคอนกรีตมวลเบาและกระจกเขียวตัดแสงได้กลายเป็นวัสดุก่อสร้างปกติไปแล้วในปัจจุบัน จึงถือได้ว่าหมู่บ้านไทยสองเป็นชุมชนหมู่บ้านจัดสรรที่ใช้เทคโนโลยีประหยัด

พลังงาน ร่วมกับการออกแบบที่คำนึงถึงทิศทางลมฝนรุ่มนุกเบิกของวงการอสังหาริมทรัพย์ไทย ที่สมควรนำมาเป็นกรณีศึกษาในวิทยานิพนธ์

4.1.1 ที่มาและมโนภาพของโครงการ

บริษัท ฯ เป็นบริษัทที่เติบโตขึ้นมาจากกิจการพัฒนาหมู่บ้านจัดสรรของครอบครัวคนไทยเชื้อสายจีน โครงการแรกริเริ่มโดย “คุณแม่” เมื่อปี 2516 ซึ่งเป็นช่วงวิกฤตการณ์น้ำมันของโลก ครั้งแรก อัตราดอกเบี้ยที่พุ่งสูงถึงร้อยละ 20 ถึง 21 ในขณะนั้น ประกอบกับการทำงานที่ไม่เป็นระบบ โดยเฉพาะการจัดระบบวัสดุก่อสร้าง ทำให้โครงการต้องหยุดชะงักลงเพราะในช่วงปี 2517 โครงการทำยอดขายได้เพียง 2 หลังเท่านั้น เมื่อ “คุณกลาง” (ชื่อสมมติ) ผู้เป็นลูกชายวัยยังไม่เต็ม 25 ปีดี สำเร็จการศึกษาด้านวิศวกรรมศาสตร์ระดับปริญญาโทกลับมาจากสหรัฐอเมริกา คุณแม่จึงขอให้ช่วยปรับปรุงระบบงาน ซึ่งเขาก็เข้าไปช่วย ตั้งแต่นั้นจนถึงปัจจุบัน คุณกลางได้สร้างให้บริษัท ฯ เป็นบริษัทชั้นนำของประเทศ โดยเป็นบริษัทในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยที่มีทุนจดทะเบียนจำนวนกว่าหนึ่งหมื่นล้านบาท ซึ่งเรียกชำระแล้วจำนวนกว่าแปดพันล้านบาทเมื่อปี 2548 ในขณะที่ยังถือหุ้นในบริษัทอื่นที่ตั้งอยู่ในและต่างประเทศอีกจำนวนมาก

ปัจจัยที่ช่วยให้คุณกลางสร้างบริษัท ฯ จนมีวันนี้ได้ นอกจากครอบครัวและแม่ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่สุดแล้ว ก็คือแนวคิดการทำบ้านให้แตกต่างจากผู้จัดสรรอื่น ๆ โดยอาศัยการวิจัยและพัฒนาอย่างจริงจังมาตั้งแต่ช่วงแรก ๆ เพื่อสนองต่อความต้องการของผู้อยู่อาศัยเป็นสำคัญ นอกจากนั้น บริษัท ฯ ยังพัฒนาระบบฐานข้อมูลเพื่อวางแผนกิจกรรมด้านการตลาดและโฆษณา ซึ่งส่งผลให้บริษัท ฯ มีต้นทุนด้านการตลาดลดลงในขณะที่มียอดขายสูงขึ้น เนื่องจากการวางแผนทำการตลาดและโฆษณาอย่างมีประสิทธิภาพซึ่งช่วยให้บริษัท ฯ เจาะเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายโดยตรง ปัจจัยเหล่านี้ เป็นปัจจัยสนับสนุนให้บริษัท ฯ มั่นใจที่จะเผชิญกับตลาดที่ซบเซาอยู่ในเวลานั้นด้วยการใช้แนวคิดหลัก “บ้านสบาย สร้างเสร็จก่อนขาย” ซึ่งรวมถึงแนวคิดรอง “บ้านเย็นสบาย ประหยัดพลังงาน” โดยอาศัยเทคโนโลยีเข้ามาเพิ่มประสิทธิภาพ อาทิ ผนังคอนกรีตมวลเบาและกระจกเขียวตัดแสง เป็นครั้งแรกของวงการอสังหาริมทรัพย์เมืองไทย

บริษัท ฯ ได้ใช้แนวคิดดังกล่าวเจาะตลาดกลุ่มเป้าหมายที่มีหลายระดับและหลายประเภท ซึ่งแยกความแตกต่างได้ด้วยทำเล ราคา และลักษณะทางสถาปัตยกรรม สำหรับโครงการหมู่บ้านไทยสองนี้ นับเป็นโครงการในระดับราคา 10 ล้านบาทขึ้นไปรุ่นแรก ๆ ที่นำแนวคิดดังกล่าวมาเป็นจุดขาย ทั้งนี้ เพื่อให้เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายเฉพาะ บริษัท ฯ ได้กำหนดมโนภาพของโครงการว่าเป็น “สัญลักษณ์สูงสุดแห่งสังคมเหนือระดับ”

4.1.2 วัตถุประสงค์และหลักการพื้นฐานในการทำโครงการ

บริษัท ข ทำธุรกิจโดยมีวัตถุประสงค์พื้นฐานเพื่อแสวงหาผลกำไรและการเติบโตอย่างต่อเนื่อง ด้วยความตระหนักดีว่าธุรกิจอสังหาริมทรัพย์เป็นธุรกิจที่มีการแข่งขันสูง ดังนั้น จึงต้องยึดหลักการของการประกอบอาชีพตามที่คุณกลางระบุไว้ว่า “อาชีพอสังหาริมทรัพย์ เป็นอาชีพหนึ่งที่เราทำแล้วต้องขายหมดทุกอย่าง คือสร้างแล้วต้องเร่งขายออกให้หมด และต้องขายให้เร็วด้วย เพื่อสร้างสภาพคล่องให้เกิดการหมุนเวียน นี่คือธรรมชาติของธุรกิจนี้” ส่วนวัตถุประสงค์ที่ทำโครงการบ้านไทยสองชั้นมาโดยเฉพาะก็เพื่อตอบโจทย์ทางการตลาด ซึ่งจะนำไปสู่การสร้างสภาพคล่องทางการเงินและแก้ปัญหาหนี้ที่เกิดจากการลดค่าเงินบาทดังที่กล่าวไปแล้ว ดังนั้นในการดำเนินการไม่ว่าจะเรื่องใด ผู้ที่เกี่ยวข้องทุกคนต้องตระหนักเสมอว่า “หลักการตลาดต้องมาก่อน”

4.1.3 การจัดหาที่ดิน

การจัดซื้อที่ดินเป็นหน้าที่ของฝ่ายงานจัดซื้อที่ดิน ซึ่งจะพิจารณาตามหลักการและองค์ประกอบที่กำหนดเป็นมาตรฐานของการทำธุรกิจ อาทิเช่น มีโครงการของบริษัทฯ อยู่ใกล้เคียงบ้างหรือไม่ การขายและการแวะเยี่ยมชมโครงการของลูกค้าเป็นอย่างไร รวมทั้งประเภทของตลาดและกลุ่มเป้าหมายในบริเวณนั้นเป็นอย่างไร เมื่อฝ่ายงานจัดซื้อที่ดินได้ข้อสรุป ก็จะนำเสนอไปยังคณะกรรมการบริหาร จากนั้นคณะกรรมการฯ ก็จะอนุมัติตามหลักการเงื่อนไขที่นำเสนอ

4.1.4 การออกแบบและก่อสร้าง

โดยทั่วไปการออกแบบและก่อสร้างจะต้องเป็นไปตามกรอบทางการตลาด การเงิน และการผลิต ดังนั้นหลังจากที่ซื้อที่ดินแล้ว ฝ่ายพัฒนาธุรกิจจะกำหนดโจทย์ทางการตลาด นั่นคือนักการตลาดจะเป็นผู้นำในการทำงาน เริ่มจากผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายไปสำรวจและวิเคราะห์สภาพทำเลที่ตั้งประกอบกับสภาพคู่แข่งในบริเวณใกล้เคียงร่วมกัน แล้วนักการตลาดก็จะกำหนดเป็นโจทย์ทางการตลาดว่าที่ดินแปลงนี้ ต้องมีพื้นที่ขายเท่าไร แบบบ้านเป็นแบบใด หน้ากว้างของที่ดินเป็นเท่าไร แนวคิดของการขายคืออะไร และจุดขายโครงการเป็นอย่างไร ซึ่งทั้งหมดจะกลายเป็นข้อกำหนดเบื้องต้นของการออกแบบผัง ที่ฝ่ายออกแบบจะต้องนำไปพิจารณาร่วมกับข้อกำหนดที่เกี่ยวข้อง นอกเหนือจากการจัดวางแนวมังและแนวอาคารให้เป็นแนวเหนือใต้ตามปกติอยู่แล้ว ทั้งนี้ฝ่ายออกแบบสามารถเสนอแนวคิดผังใหม่ ๆ トラバドที่ยังสนองต่อข้อกำหนดทางการตลาด โดยนำเสนอเป็น 2 หรือ 3 ทางเลือกให้นักการตลาดพิจารณา เมื่อได้ข้อสรุปแล้ว นักการตลาดก็จะเป็นผู้เลือกแบบบ้านที่ออกแบบเก็บไว้เรียบร้อยแล้วจำนวนมาก กำหนดลงไปในผังตามความเหมาะสม

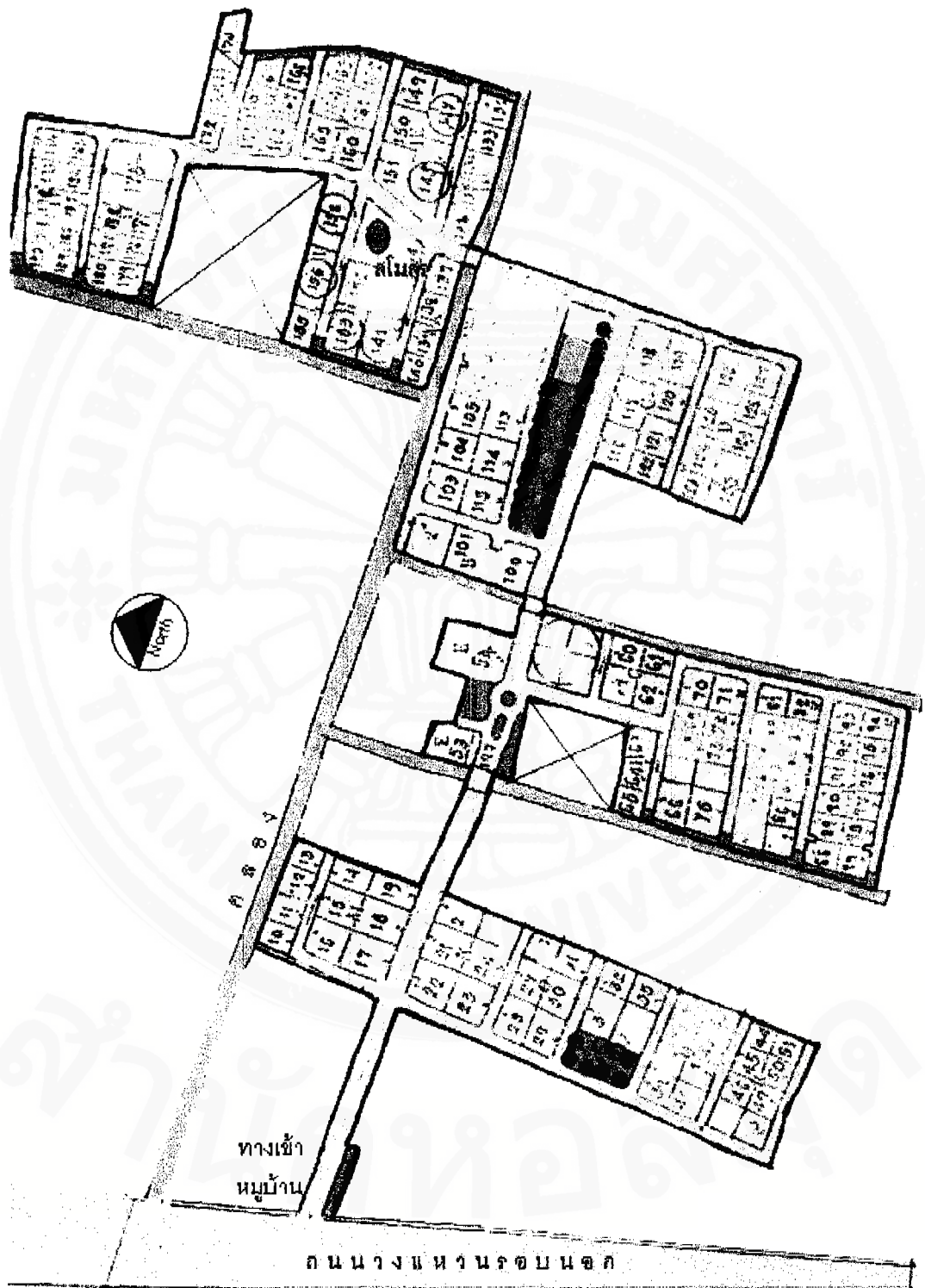
สำหรับโครงการไทยสอง ฝ่ายพัฒนาธุรกิจกำหนดว่าตลาดเป้าหมายคือ “กลุ่มเยาวชนราช” จึงวิเคราะห์ว่า “คนเยาวชนราช” มีฐานะดีและชอบความสะดวกสบาย แต่กลับอยู่อาศัยกัน

ในสภาพที่แออัด ดังนั้น จึงเชื่อว่าคนกลุ่มนี้ต้องการความโล่งและโปร่งตา กับทั้งความมีเอกลักษณ์ที่สะท้อนความเป็นตัวตนของเขาเหล่านั้น ในเบื้องต้นจึงมีการกำหนดขนาดโครงการให้อยู่ที่ประมาณ 180 ถึง 190 แปลง ถัดมาคือการจัดแบ่งแปลงที่ดินเหล่านั้นให้ดูเป็นชุมชนย่อย ๆ ที่ไม่หนาแน่นมาก มีถนนสายหลักทอดยาวตั้งแต่ทางเข้าหมู่บ้านตรงเข้าไปจนถึงสุดแนวหมู่บ้าน ด้านหลังเพื่อให้รู้สึกถึงความใหญ่โตโอ่อ่า ดังภาพที่ 5.2 แล้วพิจารณาเลือกรูปแบบสถาปัตยกรรมที่เลิศหรูสอดคล้องกับ "สังคมเหนือระดับ" หลายแบบที่มีเก็บไว้บ้าง ที่มีอยู่ตามหนังสือทั่วไปบ้าง ให้ฝ่ายวิจัยและพัฒนาไปสอบถามความคิดเห็นจากกลุ่มตัวอย่าง จนได้ข้อสรุปเป็นแบบ "คลาสสิกอลคอนเทมโพรารี" (classical contemporary) ที่มีการตกแต่งภายนอกด้วยบัวปูนปั้นและซุ้มโค้ง รวมทั้งพื้นที่ใช้สอยขนาดใหญ่ เพดานสูง ซึ่งสามารถแสดงถึงความมีฐานะ ดังนั้น การออกแบบสวนจึงต้องใช้รูปแบบที่มีระเบียบและประณีต มีต้นสนปฏิพัทธ์ ต้นปาล์ม ไม้พุ่มตัดแต่ง บนสนามหญ้าผืนกว้างเพื่อให้เกิดความกลมกลืนกับตัวบ้าน รวมทั้งไม่บดบังความงามแบบหรูหราของบ้าน

ส่วนแนวคิด "บ้านสบาย สร้างเสร็จก่อนขาย" นั้น มีที่มาจากสภาพตลาดในช่วงปี 2541 ซึ่งผู้บริโภคขาดความเชื่อมั่นที่จะซื้อบ้าน เพราะกลัวว่าจะไม่ได้บ้านเมื่อผ่อนชำระครบแล้ว ประกอบกับความต้องการยกระดับการอยู่อาศัยของบริษัทฯ ในปี 2542 จึงมีการสำรวจความต้องการเกี่ยวกับบ้านของผู้บริโภค โดยเฉพาะกลุ่มผู้ที่อยู่อาศัยภายในโครงการ ประกอบกับการศึกษาดูงานด้านธุรกิจและด้านเทคโนโลยีในต่างประเทศ แล้วนำข้อมูลมาเป็นแนวทางในการริเริ่มพัฒนาแบบบ้านรุ่นใหม่ให้มีคุณภาพสูงขึ้น มีความเพียบพร้อมมากขึ้น โดยคำนึงถึงความสะดวกสบาย ความปลอดภัย และประหยัดพลังงาน ภายใต้แนวคิดหลักคือ "บ้านสบาย" โดยถือเป็นกลยุทธ์ที่ย้ำความเป็นผู้นำในด้านความมุ่งมั่นพัฒนาคุณภาพของแบบบ้านและรูปแบบการอยู่อาศัยอย่างต่อเนื่อง ซึ่งองค์ประกอบหลักของบ้านสบายนี้ ประกอบด้วยลักษณะ 3 ประการ ได้แก่

1. บ้านเย็นสบาย ประหยัดพลังงาน ประกอบด้วย คอนกรีตมวลเบา กระจกเขียวกรองแสงและรังสีความร้อน ฝ้าระแนงไม้ชายคา และแผ่นอลูมิเนียมฟอล์ยใต้หลังคา
2. ครบครันทุกพื้นที่ใช้สอย อาทิเช่นห้องพระ ห้องน้ำแยะส่วนเปียกส่วนแห้ง มีที่นั่งอาบน้ำพร้อมชั้นวางอุปกรณ์ ห้องครัวแยกเป็นสัดส่วนระหว่างส่วนเตรียมอาหาร และส่วนประกอบอาหารซึ่งเป็นแบบครัวไทยที่มีเนื้อที่กว้างขวางพร้อมหน้าต่างและเครื่องดูดอากาศขนาดใหญ่
3. สะดวก ปลอดภัย ติดตั้งมุ้งลวดชนิดไฟเบอร์ และระบบต่าง ๆ ไว้ให้ อาทิเช่นระบบวางท่อกำจัดปลวก ระบบตัดไฟอัตโนมัติและระบบไฟฉุกเฉิน เครื่องปั้มน้ำและถังสำรองน้ำ ถังขยะรีโมทพร้อมตู้ไปรษณีย์ออกแบบพิเศษเป็นเนื้อเดียวกับรั้ว และการตกแต่งสวนรอบบ้าน

ภาพที่ 5.2
ผังชุมชนไทยสอง

แนวคิด "บ้านสบาย" จึงช่วยให้บ้านเป็นบ้านที่มีความพร้อมเพื่อการอยู่อาศัยมากขึ้น เพราะสามารถช่วยลดทั้งภาระเรื่องการเตรียมความพร้อมก่อนการย้ายเข้าอยู่ และภาระทางการเงินให้กับผู้ซื้อบ้าน สำหรับการก่อสร้างนั้น บริษัท ข ได้พัฒนาระบบคอมพิวเตอร์เชื่อมโยงการบริหารโครงการ เพื่อใช้ดำเนินงานภายในองค์กรระหว่างฝ่ายบริหาร ฝ่ายก่อสร้าง กลุ่มโครงการ ฯ ตลอดจนใช้ทำงานร่วมกับกลุ่มผู้รับเหมาก่อสร้างและบริษัทวัสดุก่อสร้างอย่างมีประสิทธิภาพ ในช่วงเวลานั้น ถือว่าเป็นยุคข้าวยากหมากแพงของบริษัทผู้รับเหมาก่อสร้างและบริษัทวัสดุก่อสร้างโดยทั่วไป บริษัท ข ในฐานะที่เป็นบริษัทใหญ่จึงมีกำลังต่อรองสูง จะพัฒนาสิ่งใด ทุกคนก็ยินดีให้ความร่วมมือ โดยเฉพาะกลุ่มธุรกิจขนาดกลางถึงขนาดย่อมจะต้องการให้ความร่วมมือมากที่สุด ดังนั้น การดำเนินการต่าง ๆ จึงสำเร็จได้โดยง่าย

โดยในระดับโครงการเอง บริษัทฯ จะจ้างผู้รับเหมาที่เป็นบริษัทเล็ก ๆ ให้ดำเนินการภายใต้ระบบการควบคุมคุณภาพให้เป็นไปตามมาตรฐาน เพื่อให้สามารถขายสินค้าที่สร้างเสร็จแล้วได้อย่างรวดเร็ว มีการฝึกฝนช่างให้คุ้นเคยกับการใช้วัสดุใหม่เช่นอิฐมวลเบาเนื่องจากเป็นเทคโนโลยีที่นำเข้ามาจากต่างประเทศ ทั้งนี้ ในการควบคุมงาน วิศวormanและวิศวกรของโครงการจะใช้แบบรายการตรวจสอบที่จัดทำขึ้นโดยฝ่ายควบคุมคุณภาพของบริษัทฯ ในทุกขั้นตอน ซึ่งฝ่ายควบคุมคุณภาพเองก็ต้องออกไปตรวจสอบอีกชั้นหนึ่ง นอกจากนั้น ทางฝ่ายควบคุมคุณภาพยังมีการจัดกิจกรรมสร้างจิตสำนึก และการให้คะแนนมาตรฐาน โดยหากผู้รับเหมารายใดมีผลงานสร้างเร็ว ได้มาตรฐาน บริษัทฯ ก็จะจัดรางวัลให้ เพื่อให้ผู้รับเหมาที่มีแรงจูงใจที่จะพัฒนางานก่อสร้างคุณภาพกับบริษัทฯ ต่อไป

เมื่อพิจารณาข้อมูลการออกแบบก่อสร้างจากเอกสารทั้งหมด ประกอบกับการสำรวจภาคสนาม ทำให้สามารถแสดงคุณลักษณะที่เอื้อต่อความยั่งยืนตามกรอบคิดบูรณาการ ซึ่งอาจเรียกว่าเป็นคุณลักษณะสิ่งแวดล้อมแบบยั่งยืน หรือผลของการออกแบบแนวยั่งยืน ดังตารางที่ 5.14

ตารางที่ 5.14

คุณลักษณะสิ่งแวดล้อมแบบยั่งยืน หรือผลของการออกแบบแนวยั่งยืนในช่วงก่อตั้งชุมชนไทยสอง

ภาคบนซ้าย: บ้านส่วนบุคคล ลักษณะที่ต้องใช้ใจสัมผัส
"ไม่มี"

ภาคบนขวา: บ้านส่วนบุคคล ลักษณะทางกายภาพ ได้แก่

1. ผนังคอนกรีตมวลเบา
2. หน้าต่างกระจกเขียวกรองแสงและรังสีความร้อน
3. ฝักระแนงไม้ชายคาเพื่อการระบายอากาศ
4. แผ่นอลูมิเนียมฟลอย์สะท้อนความร้อนใต้หลังคา
5. การติดตั้งระบบดึงน้ำบาดาลสิ่งปฏิกูลฝังใต้ดิน ปล่อน้ำที่ผ่านการบำบัดแล้วออกภายนอก
6. ถังดักไขมันในระบบน้ำทิ้งจากครัว
7. รั้วด้านหน้าบ้านและด้านข้างบางส่วนเตี้ยและโปร่งไม่กีดขวางการพัดผ่านของลม
8. การจัดวางบ้านเหมาะกับทิศทางแสงแดดและลม
9. ส่วนประกอบของบ้านที่ครบถ้วน เช่น ครัวไทย ห้องพระ มุ้งลวดชนิดไฟเบอร์ ระบบวางท่อ กำจัดปลวก ระบบตัดไฟอัตโนมัติ และระบบไฟฉุกเฉินทำให้ลดความเสี่ยงจากการที่เจ้าบ้านต้องมาต่อเติมภายหลัง โดยเฉพาะห้องครัวที่กว้างขวางทำให้ตัดปัญหาการต่อเติมไปชิดรั้วซึ่งจะทำความเดือดร้อนให้เพื่อนบ้าน

ภาคล่างซ้าย: ชุมชน ลักษณะทางวัฒนธรรมและสิ่งที่ต้องใช้ใจสัมผัส ได้แก่

1. การมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม ซึ่งมีการออกแบบผังและอาคารไว้รองรับ เช่น สำนักงานบริหารหมู่บ้าน สระว่ายน้ำ ห้องออกกำลังกาย ห้องโถงอเนกประสงค์ และสนามหญ้า
2. รั้วด้านหน้าบ้านและด้านข้างบางส่วนเตี้ยและโปร่ง เอื้อให้เกิดปฏิสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนบ้าน

ภาคล่างขวา: ชุมชน ลักษณะทางกายภาพ ได้แก่

1. มีอาคารและสถานที่รองรับกิจกรรมทางสังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม ของชุมชน เช่น สำนักงานบริหารหมู่บ้าน สระว่ายน้ำ ห้องออกกำลังกาย ห้องโถงอเนกประสงค์ เวทีกลางแจ้ง และสนามหญ้า
2. ระบบบริหารจัดการหมู่บ้านโดยบริษัทฯ เป็นเวลา 2 ปี และการนำเงินกองทุนซึ่งได้จากการชำระค่าบริการหมู่บ้านก่อนโอนกรรมสิทธิ์มาใช้จ่าย

หมายเหตุ: โปรดดูรูปภาพคุณลักษณะที่บ่งชี้ถึงความยั่งยืนเหล่านี้ในภาคผนวก ก

4.1.5 เงินทุน การตลาด และการขาย

ก่อนที่โครงการไทยสองจะเกิดขึ้นได้ไม่นาน คือในปี 2539 บริษัทฯ เล็งเห็นว่าบริษัทฯ จำเป็นต้องใช้งบประมาณด้านการตลาดและโฆษณาที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น เพราะบริษัทฯ มีโครงการที่เปิดดำเนินการอยู่จำนวนมากนับสิบโครงการแต่ในละปี ซึ่งต้องโฆษณาโครงการเหล่านี้อย่างต่อเนื่อง ดังนั้น เพื่อให้สามารถทำโฆษณาในแบบที่เจาะเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายโดยตรง บริษัทฯ จึงได้พัฒนาระบบฐานข้อมูลสำหรับวางแผนกิจกรรมด้านการตลาดและโฆษณา กับทั้งดำเนินกลยุทธ์ด้านโฆษณาแบบใหม่ โดยการออกเป็นสื่อพิเศษแทรกในหนังสือพิมพ์รายวันและรายสัปดาห์ อย่างเช่นหนังสือพิมพ์ไทยรัฐและประชาชาติธุรกิจ เป็นต้น ในสื่อนี้จะแสดงโครงการต่าง ๆ ของบริษัทฯ พร้อมกิจกรรมพิเศษเพื่อแจ้งให้กลุ่มเป้าหมายได้รับทราบข้อมูลอีกด้วย

และในปีที่โครงการไทยสองเริ่มก่อสร้าง คือในปี 2543 บริษัทฯ ได้พัฒนาเว็บไซต์เพื่อให้ผู้สนใจซื้อบ้านได้รับความสะดวกในการหาข้อมูลของโครงการ ที่ตั้ง รายละเอียด แบบบ้าน ราคา ตลอดจนได้ติดต่อสถาบันการเงิน 8 แห่ง มาร่วมในการแข่งขันสินเชื่อด้วยเงื่อนไขที่ดีที่สุดให้ผู้สนใจซื้อ หรือผู้ซื้อแล้ว ด้วยการใช้อินเทอร์เน็ต พร้อมกันนั้น บริษัทฯ ยังริเริ่มนำกลยุทธ์การสร้างบ้านให้เสร็จสมบูรณ์ก่อนขาย หรือ "บ้านสร้างก่อนขาย" มาใช้เป็นการตอบสนองความต้องการของผู้ซื้อบ้านที่อยู่ในสภาพ "อัดอั้นมานาน" หลังยุคฟองสบู่ เพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้ซื้อบ้านได้ว่าจะได้บ้านตามที่ได้เห็น เพราะได้เลือกบ้านจริงที่แล้วเสร็จสมบูรณ์จนพอใจก่อนตัดสินใจซื้อ จึงช่วยให้ลูกค้าจำนวนหลายหมื่นรายที่ซื้อบ้านแล้วไม่ได้บ้านในช่วงวิกฤตที่ผ่านมาสามารถตัดสินใจได้ง่ายขึ้น ทั้งนี้ ผู้ซื้อบ้านก็ยังมีความเลือก "บ้านสร้างเสร็จ" ที่จะทำสัญญาซื้อขายก่อนแล้วจึงเริ่มปลูกสร้างบ้านได้เช่นเดิม

และเพื่อให้ผู้ซื้อมีความมั่นใจคุณภาพของผลิตภัณฑ์อย่างเต็มที่ บริษัทฯ ได้ว่าจ้างคณะวิศวกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ดำเนินการทดสอบประสิทธิภาพของผนังและกระจกหน้าต่าง โดยบริษัทฯ ลงทุนสร้างบ้าน 2 แบบ แบบมาตรฐานของบริษัทและแบบปกติทั่วไปในตลาดแล้วนำผลการทดลองมาลงโฆษณาประกอบ ในขณะเดียวกัน บริษัทฯ ยังดำเนินการปรับทัศนคติและเสริมสร้างความรู้ให้แก่พนักงานขาย เพื่อให้พนักงานในฐานะที่เป็นตัวแทนของบริษัทฯ สามารถนำเสนอคุณสมบัติของบ้านได้อย่างชัดเจนและน่าสนใจ การดำเนินการเหล่านี้จึงส่งผลให้บริษัทฯ มีต้นทุนด้านการตลาดลดลง ในขณะที่มียอดขายสูงขึ้น สามารถปิดการขายของโครงการระยะแรกและระยะที่สองได้อย่างรวดเร็ว

จากการศึกษาบริบทในระดับโครงการของการพัฒนาหมู่บ้านไทยสองสามารถสรุปปัจจัยที่ช่วยให้โครงการเป็นผลสำเร็จดังตารางที่ 5.15

ตารางที่ 5.15

ปัจจัยจากบริบทในระดับโครงการที่เอื้อต่อการพัฒนาหมู่บ้านไทยสอง

ด้าน	กรณีตัวอย่าง
จิต	- จิตสำนึกในธรรมชาติของธุรกิจว่าทำแล้วต้องขายหมดทุกอย่าง คือสร้างแล้วต้องเร่งขายออกให้หมดโดยเร็ว บริษัทฯ จึงคิดค้นกลยุทธ์ต่าง ๆ ออกมามากมาย - ประสบการณ์การทำธุรกิจอันยาวนาน ประกอบกับจิตวิญญาณที่ซบตรกระเหตุผล อันมีพื้นฐานจากความรู้ทางวิศวกรรมศาสตร์ของผู้บริหาร ทำให้บริษัทฯ ดำเนินการบนพื้นฐานของข้อมูลที่ได้จากการวิจัย - ความมั่นใจในบริษัทฯ และคุณภาพของโครงการ โดยเฉพาะบ้านเสร็จก่อนขาย ทำให้ลูกค้าตัดสินใจซื้อได้ง่าย - ความเข้าใจลักษณะของกลุ่มเยาวชนฯ ช่วยให้บริษัทฯ สามารถสร้างผลิตภัณฑ์ได้ตรงตามความต้องการ
การกระทำ	- การวางแผนกลยุทธ์บนพื้นฐานของข้อมูลที่ได้จากการวิจัย ทำให้การดำเนินการต่าง ๆ ในช่วงถัดมาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและบรรลุผลตามเป้าหมาย - การสำรวจความต้องการเกี่ยวกับบ้านของผู้บริโภค โดยเฉพาะกลุ่มผู้ที่อยู่อาศัยภายในโครงการ ประกอบกับการศึกษาดูงานด้านธุรกิจและด้านเทคโนโลยีในต่างประเทศ แล้วนำข้อมูลมาเป็นแนวทางในการริเริ่มพัฒนา ทำให้แบบบ้านรุ่นใหม่มีคุณภาพสูงขึ้น และมีความเพียบพร้อมมากขึ้น - การพัฒนาแนวความคิดออกมาเป็นรูปธรรม แล้วออกไปสอบถามความคิดเห็นจากกลุ่มเป้าหมาย ช่วยให้บริษัทฯ ผลิตงานตรงกับที่ตลาดต้องการมากที่สุด - การจัดทำฐานข้อมูล การลงโฆษณา การทดสอบคุณภาพวัสดุ การปรับทัศนคติและเสริมสร้างความรู้ให้แก่พนักงานขาย เพื่อให้พนักงานในฐานะที่เป็นตัวแทนของบริษัทฯ สามารถนำเสนอคุณสมบัติของบ้านได้อย่างชัดเจนและน่าสนใจ ส่งผลให้บริษัทฯ มีต้นทุนด้านการตลาดลดลง ในขณะที่มียอดขายสูงขึ้น สามารถปิดการขายของโครงการระยะแรกและระยะที่สองได้อย่างรวดเร็ว
วัฒนธรรม	- กระบวนทัศน์เหตุผลนิยมและอัตตานิยม ส่งผลให้บริษัทฯ เน้นการใช้ข้อมูลจากการวิจัยและเทคโนโลยี เพื่อนำพาให้บริษัทสามารถปลดหนี้ที่เกิดจากความต้องการแสวงหาผลกำไรจากการขายธุรกิจมากจนเกินไปในช่วงฟองสบู่ - สภาพความเป็นอยู่ที่แออัดในย่านเยาวราช ส่งผลให้ผู้มีฐานะดีและชอบความสะดวกสบาย ทั้งหลายต้องการความโล่งและโปร่งตา กับทั้งความมีเอกลักษณ์ที่สะท้อนความเป็นตัวตนของเขาเหล่านั้น

ตารางที่ 5.15 (ต่อ)

	- กระบวนการที่เห็นว่าคุณภาพใหญ่โตหรูหราและความงามแบบสถาปัตยกรรมยุโรปจะสามารถสร้างความสุขในการอยู่อาศัยให้กับตนเองได้ ประกอบกับความตระหนักว่าผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพและลักษณะเช่นนี้มีอยู่ในตลาดไม่มากนัก ส่งผลให้ลูกค้าเข้ามาจองซื้อบ้านกันอย่างล้นหลาม - ความมีชื่อเสียง ประสบการณ์ และความมั่นคงของบริษัท ทำให้ลูกค้าหลายรายคลายจากความกังวลในเรื่องของคุณสมบัติของบ้านซึ่งไม่คุ้นเคย และทำให้การขายโครงการสิ้นสุดลงภายในเวลารวดเร็ว
ระบบสังคม	- ระบบเทคโนโลยีข้อมูลข่าวสารช่วยให้บริษัทฯ เชื่อมโยงการบริหารโครงการ เพื่อให้ดำเนินงานภายในองค์กรระหว่างฝ่ายบริหาร ฝ่ายก่อสร้าง กลุ่มโครงการ ฯ ตลอดจนใช้ทำงานร่วมกับกลุ่มผู้รับเหมาก่อสร้างและบริษัทวัสดุก่อสร้าง อีกทั้งทำการตลาดและโฆษณาที่มีประสิทธิภาพ ทำให้ลูกค้าเกิดความมั่นใจในคุณภาพของโครงการ - ผลจากเศรษฐกิจฟองสบู่ทำให้บริษัทฯ ต้องดิ้นรนอย่างเต็มที่ที่จะปลดปล่อยหนี้สินให้เร็วที่สุด ขณะเดียวกันก็ทำให้บริษัทฯ ปราศจากคู่แข่งทางการตลาด ซึ่งส่งผลให้ทั้งผู้ซื้อบ้าน ผู้รับเหมา และผู้ขายสินค้าต่างให้ความสนใจในงานของบริษัทฯ - ระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมก่อให้เกิดความแตกต่างสูงในการเข้าถึงทรัพยากร และข้อมูลข่าวสาร รวมทั้งโอกาสในการดำเนินธุรกิจ ดังนั้น ผู้ที่มีทรัพยากรมากกว่าอย่างบริษัท ฯ ย่อมพลิกฟื้นสถานการณ์ได้เร็วกว่า และผู้ที่ร่ำรวยอยู่แล้วอย่างกลุ่มเยาวยราชย่อมตัดสินใจซื้อบ้านราคาเกินสิบล้านบาทได้โดยง่าย ในขณะที่ยังมีผู้เดือดร้อนและล้มละลายจากเหตุฟองสบู่แตกอีกมาก - คุณภาพสิ่งแวดล้อมที่ไม่เอื้อต่อการอยู่อาศัยในบริเวณเยาวยราช ส่งผลให้ผู้มีฐานะดีและชอบความสะดวกสบายทั้งหลายต้องการความโล่งและโปร่งตา กับทั้งความมีเอกลักษณ์ที่สะท้อนความเป็นตัวตนของเขาเหล่านั้น - ลักษณะทางกายภาพของโครงการได้แก่องค์ประกอบหลัก 3 อย่างของ "บ้านสบาย" บ้านสไตล์แบบ "คลาสสิกอล คอนเทมโพรารี" ลักษณะผังที่รู้สึกถึงความใหญ่โตโอ้อ่า และทำเลเป็นจุดขายที่สำคัญ